

EESTI
APOSTLIK-ÕIGEUSU
KIRIKU

JUMALATEENISTUSRAAMAT

AS. I

EESTI
APOSTLIK-ÕIGEUSU
KIRIKU
JUMALATEENISTUSRAAMAT

Fr. R. Kreutzwaldi
nais. ENSV Riiklik
Raamatukogu

274.905

E. AP.-ÕIGEUSU KIRIKU SINODI VALJAANNE
1940

O./ü. „Noole“ trükk, Tallinn, Kreutzwaldi 2.

HARILIK PALVETE ALGUS.

Au Sulle, meie Jumal, au Sulle!

Taevane Kuningas, Sa Trööstija, Sa Tõevaim, kes kõikjal oled ja kõike täidad, Sa headuseallikas ja Eluandja, tule ja ela meie sees, puhasta meid kõigist pahedest ja päästa meie hinged, oh Armuline.

Püha Jumal, püha Vägev, Püha Igavene, heida armu meie peale (3 korda).

Au olgu Isale, Pojale ja Pühavaimule nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kõigepüham kolmainus Jumal, heida armu meie peale! Issand puhasta meid meie pattudest! Valitseja, anna andeks meie üleastumised! Püha, tule ja arsti meie nõtrused oma nime pärast.

Issand, heida armu (3 korda).

Au olgu... nüüd, ikka...

Meie Isa, kes oled taevas! Pühitsetud olgu Sinu nimi; tulgu Sinu riik, sündigu Sinu tahtmine nagu taevas nõnda ka maa peal; meie igapäevast leiba anna meile tänapäev ja anna meile andeks meie

võlad, kui ka meie andeks anname oma võlglas-
tele, ja ära saada meid kiusatusse, vaid päästa
meid ära kurjast. Sest Sinu on riik, vägi ja au
igavesti. Aamen.

Issand, heida armu! (3 korda).

Tulge, kummardagem meie Kuninga ja Jumala
ette!

Tulge, kummardagem ja langegem Kristuse —
meie Kuninga ja Jumala ette!

Tulge, kummardagem ja langegem Kristuse —
meie Kuninga ja Jumala Enese ette!

USUTUNNISTUS.

Mina usun ainu Jumal-Isa — Kõigeülalpidaja, taeva ning maa, kõige nähtava ja nähtamatu Looja sisse;

Ja ainu Issanda Jeesuse Kristuse — ainusündinud Jumala Poja sisse, kes Isast on sündinud enne kõiki aegu — Valgus Valgusest, tõeline Jumal tõelisest Jumalast — sündinud, mitte loodud, Isaga üheloomuline ja kelle läbi kõik loodud on;

Kes meie — inimeste — ja meie lunastamise pärast on maha tulnud taevast ja lihasse saanud Pühavaimu ja Neitsi Maria läbi ja inimeseks saanud;

Kes meie pärast on risti löödud Pontiuuse Pilatuse ajal ja kannatanud ning maha maetud,

Ja üles tõusnud kolmandal päeval kirjade järele;

Ja kes on üles läinud taeva ja istub Isa paremal käel;

Ja kes jälle tuleb auga kohut mõistma elavate ja surnute üle ja kelle riigil ei saa lõppu olema;

Ja Pühavaimu — Issanda, Elulooja sisse, kes Isast välja läheb, keda ühtlasi Isa ja Pojaga kummardatakse ja austatakse, ja kes prohvetite läbi rääkinud on.

Uheainsa püha kogumaapealse ja Apostliku Koguduse sisse.

Ma tunnistan ühte ristimist pattude andeksandmiseks.

Loodan surnute ülestõusmist.

Ja tuleva aja elu. Aamen.

KOGUÖINE JUMALATEENITUS

I. ÕHTUNE JUMALATEENISTUS.

Preester ja diakon tulevad kirikusse. Preester paneb ülle epitraheli ja felooni, diakon stihhaari ja oraari.

Avatakse kuninglikud ehk keskuksed (lüh. k-üksed).

Preester, kelle ees käib diakon põleva küünlaga, suitutab aujärke neljast küljest, ohvrilauda ja kogu altarit.

Diakon jääb seisma k-uste ette ja ütleb:

Õnnista, isa! *)

Preester: Au olgu pühale, üheloomulisele, elavakstegevale ja lahutamatu Kolmainusele alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Tulge kummardagem meie Kuninga ja Jumala ette!

*) Kui preester teenib diakonita, siis jäävad ära sõnad „Õnnista, isa“ ja kõik teised sõnad, millistega diakon pöörub preestri poole. Ekteeniad, eellaulud, sõnad „Pangem tähele“, „Tarkus“ ja muud ütleb preester ise. Samuti toimetab ta ise suitsutamised, riistade korraldamised ja muud diakoni talitused.

Tulge kummardagem ja langegem Kristuse —
meie Kuninga ja Jumala ette!

Tulge kummardagem ja langegem Kristuse —
meie Kuninga ja Jumala Enese ette!

Lauljad: Kiida mu hing Issandat

(104. Taavetilaul ehk psalm).

*Laulmise ajal preester, kelle ees käib diakon põleva
küünlaga, suitsutab kujusid vaheseinal (ikonostaasil) ja
mujal kirikus ning lauljaid ja palvetajaid.*

Pärast suitsutamist suletakse k-uksed.

Preester loeb k-uste ees salaja õhtupalveid.

Esimene palve.

Halastaja ja armuline, pikameeleline ja ülihelde Issand! Võta kuulda meie palved ja pane tähele meie palumishäält; tee täht meie heaks, juhata meid oma teele, et me käiksimme Sinu tões. Rõõmusta meie südameid, et me kardaksime Sinu püha nime, sest Sina oled suur ja teed imesid. Issand, Sina oled vägev helduses ja armuline väes aitama, lohutama ja päästma kõiki, kes loodavad Sinu püha nime peale.

Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Teine palve.

Issand, ära nuhtle mind oma vihas ja ära karista oma raevus, vaid — kui meie hingede arst ja parandaja — toimi meiega oma helduse järele. Juhata meid Sinu tahtmise sadamasse. Valgusta meie vaimusilmad Sinu tõe tundmisele. Lase meid see õhtu ja kogu meie eluaeg elada rahus ja puhatuses püha Jumalasünnitaja ja kõikide Sinu pühade palvete pärast.

Sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu — on valitus, riik, vägi ja au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kolmas palve.

Issand, meie Jumal, tuleta meele meid — oma patuseid ja alandlikke sulaseid, kui me hüüame appi Sinu püha nime; ära jäta meid häbisse lootuses Sinu armu peale, vaid anna meile, Issand, kõike seda, mida me oma õnnistuseks palume; tee meid kõlblikuks Sind kõigest südamest armastama ja kartma ning kõigis asjus täitma Sinu tahtmist.

Sest Sina oled hea ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Neljas palve.

Sina, Jumal, keda pühad taevaväed ülistavad vaikimata hümnidega ja lakkamata kiidulauludega, täida ka meie suu Su kiitmiseks, et kuulutada suureks Sinu püha nimi. Anna meile osa ja pärandust kõigi nendega, kes Sind tõesti kardavad ja Sinu kāske peavad, Püha Jumalasünnitaja ja kõikide pühade palvete pärast.

Sest Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Viies palve.

Issand, Issand, kes kõik oma ülipuhta käega ülal pead ja meie kõikide vastu pikameeleline oled, mõtle oma helduse ja halastuse pärast meie peale ja külasta meid oma õnnistusega, lase meid oma armul ka selle päeva lõpul vältida kurja kavalusi ja hoia meie elu puhtana oma Pühavaimu armu läbi.

Sinu ainusündinud Poja helduse ja inimesearmastuse pärast, ühes kellega Sa oled kiidetud ühtlasi Sinu kõigepuhtama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kuues palve.

Suur ja imeline Jumal! Äraráäkimatu armuga ja rikkaliku eesmurega valitsed Sa kõiki. Sa andsid meile maisi hüvesid ja lubasid meile töötatud kuningriigi. Sina lasksid ka tänasel päeval meid vältida iga kurjust. Lase meid ka ülejäänud aeg mööda saata patuta Sinu püha au ees ja ülistada Sind — ainuhead ja inimesearmastajat Jumalat.

Sest Sina oled meie Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Seitsmes palve.

Suur ja ülikõrge Jumal! Sina üksi oled surematu ja elad ligisaamatus valguses. Sina löid kogu maailma oma tarkusega, eraldasid valguse pimedusest, panid päikese valitsema päeval, kuu ja tähed öösel. Sina oled meid patuseid teinud kõlblikuks ka praegusel tunnil astuma usus Sinu palge ette ja tooma Sulle seda õhtupalvet. Inimesearmastaja Jumal, juhi Ise meie palve meelepärase viirukisuitsuna Enese ette ja võta see vastu magusa lõhnana. Anna meile rahu tänasel õhtul ja tuleval ööl; ehi meid valguserelvaga;

hoia meid ööhirmust ja ööpimeduses juhtuda võivast õnnetusest; uni, mille Sa andsid meile väsimusest puhkamiseks, lase olla vaba kurjadest meelekujutelmadest. Kõikide Issand, hüvedeandja, võimalda meile ka öösel tuletada meelega Sinu nime ning Sinu käskude õpetusest valgustatult üles tõusta südamliku rõõmuga Sinu suure armu kiitusele ja tuua Sinu helduse ees palumisi ja palveid meie eneste ja kogu Su rahva eksimuste pärast. Külasta seda rahvast oma armuga Jumala-sünnitaja palvete pärast.

Sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja Jumal, ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Pärast alguspsalmi laulmist loeb **diakon**, *suure ekteenia:*
Palugem rahu Issandat.

Lauljad: Issand, heida armu!

Samuti laulavad nad ekteenia iga osa järele.

Palugem Issandalt rahu ülevalt ja meie hingede lunastust.

Palugem issandalt rahu kogu maailmale, head seisu Jumala pühadele kogudustele ja kõikide ühinemist.

Palugem Issandat selle pühakoja eest ja temas usu, vaga meelega ning jumalakartusega palvetajate eest.

Palugem Issandat vagade õigeusu patriarhhide, Tallinna ja kogu Eestimaa ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri, ausate preestrite ja diakonite, kõikide kirikuteenijate ja rahva eest.

Palugem Issandat meie Jumalast kaitstud Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja Valitsuse ning Riigikogu ja sõjaväe eest, et Ta neid juhiks ja aitaks ning hoiaks iga vaenlase ja vastase eest.

Palugem Issandat meie Vabariigi pealinna, selle koguduse (kloostri), iga linna ja maa ning neis elavate usklikkude eest.

Palugem Issandalt head ja tervet õhku, rohket viljakasvu ja rahulikku aegu.

Palugem Issandat merel, maal ja õhus reisijate, haigete, vaevas ja vangis olijate eest ning nende lunastuse pärast.

Palugem endile Issandalt pääsmist igast kurbusest, vihast ja hädast.

Aita, päästa, halasta ja hoiä meid, Jumal, oma armuga!

Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhamat, üliõnnistatud ja austatud Valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ja kõiki pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse, meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand!

Preester: Sest Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse *esimene katisma:* Õnnis on see inimene, kes ei käi õelate nõu järele (Taavetil. 1).

Diakon *ütleb väikese ekteenia:*

Palugem veel rahus Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhtamat, üliõnnistatud ja austatud Valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ja kõiki pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse, meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand!

Preester: Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu — on valitsus, riik, vägi ja au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse *salmid 141-st Taavetilaulust:*

Issand, ma hüüan Su poole, kuule mind!

Stihhiirad.

Au olgu... nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Dogmaatik.

Salmide laulmise ja stihhiirade lugemise ajal suitsutab diakon *aujärke, kogu altarit, vaheseina kujusid ja palvetajaid. Läheb tagasi altarisse ja avab dogmaatiku laulmise alul k-üksed; siis toimetatakse kõik suitsutamisriistaga.*

Sissekäigu palve *(salajane):*

Õhtul, hommikul ja keskpäeval kiidame, austame, täname ja palume meie Sind, kõigevalitseja Issand! Juhi meie palve viirukisuitsu lõhnana Enese ette ja ära lase meie südameid kalduda halbadele sõnadele ja kurjadele mõtetele, vaid päästa meid kõigist meie hingepüüdjatest, sest Sinu poole, Issand, vaatavad meie silmad ja Sinu peale loodame meie; ära saada meid häbisse, meie Jumal! Sest Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Preester *õnnistab sissekäiku.*

Diakon: Tarkus! Seiskem väga meelega!

Lauljad: Oh Jeesus Kristus, Sa igavese, taevase, püha, õndsa Isa püha au helge valgus...

Laulu ajal lähevad preester ja diakon aujärje taha.

Diakon: Pangem tähele!

Preester: Rahu olgu kõikidega.

Diakon: Tarkus! *ja ütleb päeva eellaulu.*

Eellaulud.

Pühapäeval: Kiitke Issandat, kõik Issanda sulased. (Ps. 134, 1).

Salm: Kes seisate Issanda templis, meie Jumala koja õuedes. (Ps. 135, 2.)

Esmapäeval: Issand kuuleb mind, kui ma Tema poole hüüan. (Ps. 4, 4.)

Salm: Kui ma hüüan, siis kuule mind, mu Õiguse-Jumal. (Ps. 4, 2.)

Teisipäeval: Issand, Sinu heldus on minuga kõige mu eluaja. (Ps 23, 6.)

Salm: Issand on mu karjane, ei mul pole midagi puudu: haljale aasale asutab ta mind. (Ps. 23, 1, 2.)

Kolmapäeval: Jumal, päästa mind oma nime läbi ja aita mind mu õigus leida oma väe läbi. (Ps. 54, 5.)

Salm: Jumal, kuule mu palvet, pane tähele mu suukõnet. (Ps. 54, 4.)

Neljapäeval: Mu abi tuleb Issandalt, kes taeva ja maa on loonud. (Ps. 121, 2.)

Salm: Ma tõstan oma silmad mägede poole, kust mu abi tuleb. (Ps. 121, 1.)

Reedel: Jumal, Sa oled mu varjupaik ja Su helldus ennetab mind. (Ps. 59, 10.)

Salm: Jumal, päästa mind mu vaenlastest, varja mind pealetungijate eest. (Ps. 59, 2.)

Laupäeval: Issand on kuningaks saanud. Auhiilgusega on Ta Ennast ehtinud. (Ps. 93, 1.)

Salmid: Issand on End tugevusega ehtinud ja võotanud. (Ps. 93, 1.)

Ta on maailma kinnitanud, et see ei kõigu. (Ps. 91, 1.)

Pühadus on Sinu koja ehe, Issand, kauaks ajaks. (Ps. 93, 5.)

K-uksed suletakse.

Suurtel pühadel pärast eellaulu loetakse paremiad.

Lugeja: Issand, aita meid sel õhtul pattudest hoiduda. . .

Diakon väljub altariist põhjapoolse ukse kaudu ja ütleb palumisekteenia.*)

*) Kui koguöine jumalateenistus peetakse hommikul, siis loetakse siin kolmekordne ekteenia hommikuteenistusest ja hommikuteenistusel pärast austamislaulu kohe palumisekteenia.

Diakon: Toogem oma õhtupalved Issandale.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Palugem Issandalt vaga, püha, rahulist ja patuta õhtut.

Lauljad: Anna seda, Issand!

Samuti lauldakse ka järgmiste ekteeniaosade järele.

Palugem Issandalt rahuinglit ustavaks juhatajaks ning meie hingede ja ihude kaitsjaks.

Palugem Issandalt meie pattude ja eksimuste andeksandmist ja mahakustutamist.

Palugem Issandalt head ja kasulikku meie hingedele ning rahu maailmale.

Palugem Issandalt meie edaspidise eluaja möödumist rahus ja meeleparandamises.

Palugem endile kristlikku, valuta, häbita ja rahulist elulõppu ning head kostmist Kristuse viimse kohtu ees.

Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhtamat, üliõnnistatud ja austatud Valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ja kõiki

pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse, meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand!

Preester: Sest Sina oled hea ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega.

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Diakon: Kummardagem oma pead Issanda ette.

Lauljad: Sinu ette, Issand.

Preester *loeb peakummardamispalve:*

Issand meie Jumal, kes kallutasid taevad ja tulid alla inimsugu lunastama, vaata maha oma sulaste ja oma pärisosa peale, sest Sinu sulased on Sinu — kartusväärse ja armulise kohtumõistja ette oma pead kummardanud, oodates mitte inimeste abi, vaid Sinu armu, ja lootes Sinult lunastust. Hoia meid igal ajal, sel õhtul ja eeloleval ööl iga vaenlase, kurjavaimu mõjude, tühjade mõtete ja halbade kujutelmade eest.

Kiidetud ja austatud olgu Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu kuningriigi valitsus nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Pärast seda suurtel pühadel toimetatakse

litaania ja leibade õnnistamine.

K-üksed avatakse.

Lauljad laulavad litaania stihhiirasid.

Preester ja diakon suitsutamisriistaga väljuvad k-uste kaudu altarist ja lähevad eelkantava küünla järel kiriku eeskotta. Diakon võtab preestrilt õnnistuse ja suitsutab pühakujusid, preestrit ja rahvast; lõpetanud suitsutamise jääb seisma preestri kõrvale ja ütleb litaania ekteenia:

Lunasta, Jumal, oma rahvast ja õnnista oma pärisosa; vaata oma maailma peale oma armu ja heldusega, ülenda õigeusulise ristirahva au ja läkita meile oma rikast armu meie kõigepühama Jumalasünnitaja ja Ikkaneitsi Maria palvetel, kalli ja elavakstegeva risti väel, ausate taevaliste ilmihuta vägede eestkostmisel ning ausa ja kuulsa prohveti, Eelkäija ja Ristija Johannese, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, meie pühade isade — kogu maailma õpetajate ja ülemhingekarjaste — Vassiili Suure, Grigoori Jumala sõnaõpetaja ja Johannese Kuldsuu, meie püha isa Liikiamaa Miira linna ülempiiskopi ja imetegija Nikolai, Tartu püha preestermatri Issiidori, meie vagade isade — Petseri Joonas, Markuse ja Korneeli, Mõla Onufri, pühade kuulsate ja au-

sasti võidelnud martrite, meie vagade ja jumal-
kartlike isade, pühade ja õiglaste Issanda esi-
vanemate Joakimi ja Anna ja püha N. (kelle ni-
mele pühitsetud kirik), ja N. (kelle päev) ning
kõigi Sinu pühade inimeste palvete pärast. Me
palume Sind, üliarmuline Issand, kuule meid pa-
tuseid, kes Sind palume, ja heida armu!

Lauljad: Issand, heida armu! *(12 korda).*

Diakon: Meie palume veel oma Jumalast kaits-
tud Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja
Valitsuse ning Riigikogu ja sõjaväe eest, et Is-
sand Jumal annaks neile väge ja võitu, pikka iga,
rahulikku valitsust, tervist ja lunastust, neid eriti
juhiks ja aitaks kõigis asjus ning hoiaks iga
vaenlase ja vastase eest.

Lauljad: Issand, heida armu! *(12 korda).*

Diakon: Meie palume veel ülipühitsetud Tal-
linna ja kogu Eestimaa Mitropoliidi Aleksandri
eest, kõigi meie vendade eest Kristuses ja iga
rištiinimese hinge eest, kes on kurbuses ja vile-
suses ning igatseb Jumala armu ja abi. Meie
palume kaitset sellele linnale (kogudusele, kloost-
rile) ja ta elanikkudele, rahu ja head seisu kogu
maailmale, head järke Jumala pühadele kogudus-
tele, õnnistust ja abi meie isadele ja emadele, ven-

dadele ja õdedele, kes hoole ja jumalakartusega tööd teevad ja vaeva näevad; palume nende eest, kes puuduvad ja kes teele reisinud; palume paranemist haigetele ja vabanemist vangidele; palume rahu, kergendust, pattude andestust ning õndsat mälestust meie isadele ja emadele, vendadele ja õdedele, kes enne meid siit maailmast lahkunud, ja kõigile õigeusulistele, kes siin ja kõikjal puhkavad. Palume ametis olevate vendade ja õdede eest ja ka kirikuteenijate eest, kes selles pühas templis teenivad ja teeninud on.

Lauljad: Issand, heida armu! *(12 korda).*

Meie palume veel, et Jumal hoiaks meie maad, seda linna (kloostrit), seda kogudust ja kõiki linnu ja maakohti näljahäda, taudide, maavärisemise, veeuputuse, tulekahju, mõõgatera, võõrrahva pealetungimise ja kodusõja eest, et meie hea ja inimesearmastaja Jumal oleks ikka armuline ja helde meie vastu, tõrjuks meist eemale iga ähvardava viha, päästaks meid ärateenitud ja õiglasest karistusest ning halastaks meie peale.

Lauljad: Issand, heida armu! *(3 korda).*

Diakon: Meie palume veel, et Jumal kuuleks meie patuste palvehäält ja halastaks meie peale.

Lauljad: Issand, heida armu! *(3 korda).*

Preester: Kuule meid, Jumal meie Lunastaja, Sina kõigi maailmaotsade ja kaugete mereäärte lootus. Ole armuline, Issand, ole armuline meile patustele ja halasta meie peale, sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja Jumal, ning Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga!

Diakon: Kummardagem oma pead Issanda ette.

Preester: Üliarmuline valitseja, Issand Jeesus Kristus, võta heldelt vastu meie palved meie kõigepehtama Jumalasünnitaja — Ikkaneitsi Maria palvel, kalli ja elavakstegeva risti väel, ausate taevaliste ilmihuta vägede eestkostmisel, ausa ja kuulsa prohveti, Eelkäija ja Ristija Johannese, pühade kuulsate ja ülikiidetud apostlite, pühade kuulsate ja ausasti võidelnud martrite, meie vagade ja jumalakartlike isade — pühade kogu maailma õpetajate ja ülemhingekarjaste — Vassiili Suure, Grigoori Jumalasõnaõpetaja ja Johannese Kuldsuu, meie püha isa Liikiamaa Miira linna ülempiiskopi ja imetegija Nikolai, Tartu püha

preestermartri Issiidori, meie vagade isade — Petseri Joonas, Markuse ja Korneeli ning Mõla Onufri, pühade ja õiglaste Issanda esivanemate Joakimi ja Anna, püha N. (*kelle nimele pühitsetud kirik*) ja N. (*kelle mälestuspäev*) ja kõigi Sinu pühade inimeste palvete pärast. Anna meile andeks meie patud, kata meid oma tiibade varjuga, hoia meilt ära iga vaenlane ja vastane; anna meile rahulikku elu, oh Issand; halasta meie ja kogu oma maailma peale ja lunasta meie hinged kui hea ja inimesearmastaja.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse või loetakse salmstihhiirad.

Diakon ja **preester** lähevad eelviidava künla järele keskkirikusse laua ette, millele asetatud riist leibade õnnistamiseks; riista keskel viis leiba, neist paremal astik õliga, vasakul astik veiniga ja ees astik nisuga.

Pärast stihhiirasid loetakse või lauldakse:

Issand, nüüd lased Sa oma sulase rahu ära minna . . .

Siis loetakse: „Püha Jumal, püha Vägev“ . . . „Meie Isa“ . . .

Preester: Sest Sinu on riik, vägi ja au igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse **tropar** Jumalaemale: Jumalaema Neitsi, rõõmusta ennast, Maria...

Suurtel pühadel lauldakse selle asemel vastava püha **tropar**

Diakon: võtab preestrilt õnnistuse, suitsutab tropari laulmise ajal lauda ümberringi (3 korda).

Diakon: Palugem Issandat!

Preester loeb leibade õnnistuspalve:

Issand Jeesus Kristus, kes õnnistasid viis leiba ja toitsid nendega viis tuhat inimest! Sina Ise õnnista ka neid leibu (*preester näitab parema käega leibadele*), seda nisu (*näitab nisule*), seda marjaviina (*näitab veinile*) ja seda õli (*näitab õlile*); rohkenda neid selles koguduses, meie maal ja kogu Su maailmas ning pühitse usklikke, kes neid tarvitavad. Sest Sina, Kristus meie Jumal, õnnistad ja pühitsed kõike, ja Sinule ning ühtlasi Su igavesele Isale ja kõigepühamale elavakstegevale Vaimule, anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Issanda nimi olgu kiidetud nüüd ja igavesti. (3 korda.)

Preester läheb ukse ette, pöördub õhtu poole ja õnnistab rahvast üteldes:

Issanda õnnistus olgu teie peal Tema armu ja inimesearmastuse pärast nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

K-üksed suletakse.

Harilikkudel pühapäevadel, kui litaaniat ei peeta, on teenistuskord järgmine: peale palumisekteeniat salmstihhiirad, vaga Siimeoni palve: „Issand, nüüd lased Sa“... „Püha Jumal“... „Meie Isa“... Laul Jumlaasünnitajale: „Oh Jumalaema Neitsi“... „Issanda nimi olgu kiidetud“... (3 korda). „Issanda õnnistus olgu...“

Lauljad: Aamen.

II HOMMIKUNE JUMALATEENISTUS

Loetakse kuuspsalmik. (6 Taavetilaulu.)

Pärast kolmandat psalmi loeb preester avapäi k-uste ees tasa hommikupalveid.

Esimene palve.

Meie täname Sind, Issand meie Jumal, kes oled äratanud meid meie vooditest ja pannud meie keelele kiitussõnad palvetamiseks ja Sinu püha nime appihüüdmiseks. Meie palume Sinult hel dust, mida Sa ikka oled meile ilmutanud meie eluajal. Saada abi neile, kes seisavad Sinu püha palge ees ja ootavad Sinult suurt armu. Lase meid kartuse ja armastusega teenida Sind ja kiita Sinu ärarääkimata headust. Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Teine palve.

Vara hommikul tõttab meie vaim Sinu poole, meie Jumal, sest Sinu käsud on valguseks maa-

ilmale. Õpeta meid Sinu kartuses pidama õigust ja pühadust, sest meie ülistame Sind — meie tõelist Jumalat. Pööra oma kõrv ja kuule meid; mõtle, Issand, nende peale, kes ühes meiega palvetavad ja lunasta neid oma väega. Õnnista oma rahvast ja pühitse oma pärisosa. Anna rahu oma maailmale, oma kogudustele, preestritele, meie Valitsusele ja kogu Su rahvale. Kiidetud ja austatud on Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu kallis ja suur nimi nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kolmas palve.

Vara hommikul tõttab meie vaim Sinu poole, Jumal, sest Sinu käsud on valgus. Õpeta meid tundma Su õigust, Su kärke ja Su seadmisi! Valgusta meie mõistusesilmad, et meie oma pattudes ei uinuks surmaunne! Eemalda meie südamest kõik pimedus! Anna meile õigusepäikese valgust ja hoia meie elu laitmatuna oma Pühavaimu pitseriga. Juhata meie sammud rahuteele! Lase meid rõõmuga näha hommikut ja päeva, et me võiksime Sinu poole saata hommikupalved. Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu — on valitsus, riik, vägi ja au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Neljas palve.

Püha ja äramõistmata Jumal! Sa käskisid valguse paista pimeduses, lasksid meid ööunes puhata ja äratasid meid kiitma ja paluma Sinu heldust. Võta vastu oma armust meid, kes nüüd Sind kummardame ja oma jõudu mööda täname, ja täida meie palved meie lunastuseks. Tee meid valguse- ja päevalasteks ning Sinu igaveste hüvede pärijateks. Tuleta meele, Issand, oma rohkes helduses ka kõike oma rahvast: neid, kes siin ühes meiega palvetavad, ja kõiki meie vendi ning õdesid, kes viibivad maal, merel ja kõigis Sinu valitsuspaigus ja igatsevad Sinu armastust ja abi, ning anna kõigile oma rikast heldust, et meie — ihult ja hingelt päästetud — kiidaksime julgusega Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu imelist ja kiitusväärset nime nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Viies palve.

Sina hüvede varaait, igavesti voolav allikas, imetegev püha Isa, kõigevägevam ja kõige ülalpidaja! meie kõik kummardame Sind ja palume Sind, hüüdes Sinu armu ja heldust abiks ja toeks meie nõtrusele. Mõtle oma sulaste peale, Issand! Võta meilt kõigilt vastu need hommikupalved

viirukisuitsuna Sinu ees ja ära heida ühtegi meist ära, vaid ehi meid kõiki oma heldusega! Tuleta meele, Issand, kõiki neid, kes valvavad ja laulavad Sinu ja Sinu ainusündinud Poja — meie Jumala — ja Sinu Pühavaimu auks; ole nende abimees ja kaitsja! Võta nende palved oma ülitaevalisele ja vaimsele altarile! Sina oled meie Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kuues palve.

Meie täname Sind, Issand, meie lunastuse Jumal, sest Sina teed kõik meie heaks, et me alati vaataksime üles Sinu — meie hingede lunastaja ja heategija poole. Sina lasksid meid möödunud ööl rahus puhasta, äratasid meid üles ja kogusid kiitma Sinu kallist nime. Seepärast palume meie Sind, Issand: anna meile armu ja väge, et saaksime väärilisiks mõistlikult Sulle laulma, lakkamata Sind paluma ning kartuse ja värisemisega valmistama oma lunastust Sinu Kristuse abil. Mõttele, Issand, nende peale, kes öö ajal Sind appi hüüavad; kuule neid ja halasta nende peale, kaitse neid nähtamatute vaenlaste eest! Sest Sina oled rahukuningas ja meie hingede Lunastaja ja

Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Seitsmes palve.

Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa! Sa lasksid meid tõusta meie vooditest ja kogusid meid sellele palvetunnile. Anna meile armu avada meie huuled ja võta vastu meie jõukohane tänupalve. Õpeta meile oma seadmisi, sest meie ei mõista vääriliselt paluda Sind, kui Sina, Issand, meid ei õpeta oma Pühavaimu läbi. Meie palume Sind: unusta ja andesta meie patud, mis me selle tunnini oleme teinud sõna, teo või mõttega, tahteliselt või tahtmatult, sest kui Sina, Issand, tahaksid kõik süüteod meeles pidada, kes siis jõuaks Su ees seista? Sinu käes on lunastus, Sina üksi oled püha ja vägev abimees ning Sinule kuulub meie kiituslaul. Kiidetud ja austatud olgu Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu riigivalitsus nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kaheksas palve.

Issand meie Jumal! Sina eemaldasid meilt uneväsimuse, hüüdsid meid püha kutsumisega ka öö-

sel tõstma käsi Su poole ja austama Sind Su õiglaste otsuste eest. Võta vastu meie palved, palumised, tänamised ja ööteenistused ning anna meile kindlat usku, kõikumata lootust ja tõelist armastust. Önnista meie kojutulemist ja väljanimist, meie töid ja tegusid, meie sõnu ja mõtteid ja lase meid päevavalguseni jõuda lauldes, kiites ja ülistades Sinu armu ärarääkimata heldust, sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu nimi on kiidetud ja Su riik austatud nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Üheksas palve.

Inimesearmastaja Issand, lase meie südames hiilata jumalatundmise puhas valgus ja ava meie mõistuse silmad Sinu evangeeliumi õpetuse mõistmiseks. Istuta meisse Sinu õndsakstegevate käskude hirm, et meie võidaksime lihahimud ja elaksime vaimlist elu, mõtleksime, räägiksime ja teeksime seda, mis on Sinu meele pärast, sest Sina, Kristus Jumal, oled meie hingede ja ihude valgus, ja Sinule ning ühtlasi Su igavesele Isale ja Su kõigepühamale, heale ja elavakstegevale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kümnes palve.

Issand meie Jumal! Sina kinkisid inimestele pattudeandeksandmise meelearanduse kaudu ja seadsid meile patutunnistamise ja kahetsemise eeskujuks prohvet Taaveti meelearandamise. Sina Ise, Issand, oma suurest heldusest halasta meie peale, kes oleme langenud paljudesse suurtesse pattudesse, ja oma rohkest halastusest kustuta meie üleastumised, sest Sinu ees oleme meie pattu teinud, oh Issand, kes tunned inimese südame salajased mõtted ja kellel üksi on meelevald patte andestada. Loo meile puhas süda ja kinnita meid oma juhatava Vaimuga! Kuuluta meile oma lunastuserõõmu ja ära eemalda meid oma palge eest, vaid — kui hea ja helde — lase meid viimse hingetõmbuseni tuua Sinu pühadel altaritel õiguseohvroid ja ande Sinu ainusündinud Poja armu, helduse ja inimesearmastuse pärast, ühtlasi kellega Sa oled kiidetud ühes Sinu kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Üheteistkümnes palve.

Jumal, meie Jumal, kes omal tahtel löid mõistuselised ja vaimsed väed, meie palume Sind ja

hüüame härdalt Su poole: võta vastu meie ja kõigi Sinu loodud olevuste jõukohane ülistamine ja tasu meile oma rikkalikkude armuannetega! Sinu ees nõtkutavad oma põlvi kõik, kes on taevast, maa peal ja maa all; iga hing ja iga olevus kiidab Sinu ärarääkimata suurt au, sest Sina üksi oled ainus tõeline ja ülihelde Jumal. Sind kiidavad kõik taevaväed ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname ka meie au nüüd, ikka ja igavesti. Amen.

Kaheteistkümnes palve.

Meie kiidame, laulame, austame ja täname Sind, meie vanemate Jumal, et Sa ära saatsid öövarju ja näitasid meile jälle päevavalgust. Meie palume Sinu heldust: puhasta meid pattudest ja võta vastu meie palved oma rohkest halastusest, sest meie tõttame Sinu — helde ja kõigevägevama Jumala juure. Lase meie südames hiilata Sinu õiguse tõeline päike, valgusta meie mõistust ja kaitse meie tundeid, et meie — nagu päeva ajal — ausasti Sinu käskude teed käies, jõuaksime igavesse ellu, sest Sinu juures on eluallikas, ning võiksime nautida Sinu ligisaamatut valgust, sest Sina oled meie Jumal ja Sulle —

Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au
nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

*Suur ekteenia. (Vt. lk. 12. Siin võib kordumiste välti-
miseks ka ära jääda.)*

Diakon: Jumal on Issand ja Tema on meile il-
munud; õnnistatud on see, kes tuleb Issanda ni-
mel. (Ps. 118, 26 ja 27.)

*Sama laulavad ka lauljad järjekordse tropari viisil ja
kordavad seda iga diakonilt loetava salmi järele.*

Diakon: Tänage Issandat, sest tema on hea ja
tema heldus kestab igavesti.

Nad piirasid mu ümber, aga Issanda nimel lõin
ma nad tagasi. (Ps. 118, 11.)

Ei ma sure ära, vaid jään elama ja jutustan
Issanda tegudest. (Ps. 118, 17.)

Kivi, mille hoonehitajad hülgasid, on saanud
nurgakiviks; Issandalt on see sündinud ja on ime
meie silmis. (Ps. 118, 22, 23.)

*Suure paastu ajal mitte-pühapäevasel hommikutee-
nistusel ja surnute mälestuspäevadel ütleb diakon ja laul-
dakse „Jumal on Issand“ asemel:*

Halleluuja, halleluuja, halleluuja.

Salm 1. Vara hommikul tõttab mu vaim Sinu
poole, Jumal, sest Su käsud on valguseks maa
peal.

Salm 2. Õppige õigust, kes maailmas elate!

Salm 3. Su õiglane viha langeb rahva peale, kes patust pöörmata.

Salm 4. Karista neid, Issand, karista maailma suursuguseid.

Tropar. Siis katisma.

Väike ekteenia preestri lõpphüüdega:

Sest Sina oled hea ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

(Kordumiste vältimiseks võib see ekteenia ka ära jääda.)

Avatakse k-üksed ja lauldakse.

Polieleon: „Kiitke Issanda nime . . .“

Pühapäeval suitsutab preester polieleoni laulmise ajal aujärge, altarit, vaheseina kujusid, lauljaid ja rahvast; preestri ees käib diakon põleva küünlaga.

Siis lauldakse pühapäeva troparid:

„Kiidetud oled Sina, Issand' . . . „Inglite väed ehmusid ära'“

Suurtel pühadel pärast polielonit pühapäeva troparite asemel lauldakse päevakohane austamislaul, mille ajal toimetatakse suitsutamine, alates seda püha kuju ees, mis analoogil kesk kirikut, siis aujärje ümber ja jätkatakse eelpooltähendatud viisil.

Väike ekteenia preestri lõpphüüdega:

Sest Sinu, — Isa, Poja ja Pühavaimu nimi on kiidetud ja Su riik austatud nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Suurtel pühadel antifoonid: „Mu noorest põlvest saadik . . .“

Diakon: Pangem tähele! Tarkus! Eellaul.

(Pühapäevade ja pühade eellaulud jumalateenistusraamatu lõpus.)

Diakon: Palugem Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester: Püha oled Sina, meie Jumal, ja hingad pühades ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Diakon ja siis **lauljad:** Iga hingeline kiitku Issandat. (Ps. 150, 6.)

Salm: Kiitke Jumalat Tema pühas paigas, kiitke Teda Tema aulises laotuses. (Ps. 150, 1.)

Diakon: Palugem Issandat Jumalat, et Ta meid kõlblikuks teeks püha evangeeliumi kuulma!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda.)

Diakon: Kuulgem vaga meelega püha evangeeliumi lugemist.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga!

Preester: *N. N. püha evangeeliumi lugemine.*

Lauljad: Au Sulle, Issand, au Sulle!

Diakon: Pangem tähele!

Preester, *loeb evangeeliumi.*

Lauljad: Au Sulle, Issand, au Sulle!

Pühapäeval lauldakse: „Kristuse surnuistülestõusmist nähes“, aga suurtel pühadel päevakohaseid stihhiirasid.

Diakon „Lunasta, Jumal, oma rahvast ja õnnista oma pärisosa“ . . . (*lk. 20*).

Preester Sinu ainusündinud Poja halastuse, helduse ja inimesearmastuse pärast, ühtlasi kellega Sa oled kiidetud ühes Sinu kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Amen.

Kaanon.

Kaaroni laulmise ajal suudlevad palvetajad püha evangeeliumiraamatut, mis asetatud kesk kirikut seisvale analoogile. Suurtel pühadel suudeldakse sealsamas pühakuju; preester võiab kõiki õliga, mis pühitseti leibade õnnistamisel, tehes ristitähe suudleja otsaesisele. Pärast evangeeliumi suudlemist preester õnnistab sellega amvonilt rahvast ja läheb altarisse.

K-uksed suletakse.

Pärast kaanoni kolmandat laulu väike ekteenia preestri lõpphüüdega:

Sest Sina oled meie Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname au nüüd, ikka ja igavesti.

Pärast kuuendat laulu väike ekteenia preestri lõpphüüdega:

Sest Sina oled rahu Kuningas ja meie hingede Lunastaja ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

(Kordumiste vältimiseks võivad need ekteenid ka ära jääda.)

Kaheksanda laulu laulmise ajal suitsutab **diakon** aujärge ja altarit; laul lõppenud, väljub diakon altarist, suitsutab püha Neitsi Maria kuju ees ja ütleb:

Ülistagem Jumalasünnitajat ja Valguse-ema kiidulauludega!

Lauljad: Mu hing austab väga Issandat

Diakon suitsutab kujusid vaheseinal ja kirikus, lauljaid ja rahvast.

Pärast üheksandat laulu väike ekteenia preestri lõpphüüdega:

Sest Sind kiidavad kõik taevaväed ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname ka meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Diakon: ja siis **lauljad** (*ainult pühapäeval*): Issand meie Jumal on püha.

Salmid: Sest Issand meie Jumal on püha.
Meie Jumal on üle kõigi rahvaste.

Lauljad: Iga hingeline kiitku Issandat! *Kiitustihhiirad.*

Lauljad: „Kõige enam õnnistatud oled Sina, Jumalasünnitaja . . .“ *Suurtel pühadel eristihhiira. Stihhiira laulmise ajal avatakse k-uksed.*

Preester: Au Sulle, kes meile valgust näitasid.

Lauljad: Au olgu Jumalale kõrges . . .

Diakon *loeb kolmekordse ekteenia* *):

Ütelgem kõik, kõigest hingest ja kõigest meelest ütelgem!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Issand, kõigeülalpidaja, meie vanemate Jumal, meie palume Sind: kuule meid ja halasta!

Lauljad: Issand, heida armu!

*) *Kui see ekteenia juba loetud teenistuse õhtuses osas, siis loetakse palumisekteenia: Toogem oma hommikupalved Issandale! (lk. 18.)*

Diakon: Halasta meie peale, Jumal, omast suurest heldusest, meie palume Sind: kuule meid ja halasta!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda.) *Samuti ka järgnevate ekteeniapalvuste järele.*

Diakon: Meie palume oma Jumalast kaitstud Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja Valitsuse, Riigikogu ja sõjaväe eest, et Issand Jumal annaks neile väge, võitu, pikka iga, rahu, tervist ja lunastust, neid eriti juhataks ja aitaks kõigis asjus ning hoiaks iga vaenlase ja vastase eest.

Meie palume veel Tallinna ja kogu Eestimaa ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri ja kõigi meie vendade eest Kristuses.

Meie palume veel selle püha templi õndsate ja igavese mälestuse vääriliste ehitajate, kõikide uinunud isade ja emade, vendade ja õdede ning siin ja kõikjal puhkavate õigeusuliste eest.

Meie palume veel selle koguduse rahvale ja kõigile meie usklikele vendadele ning õdedele armu, elu, rahu, tervist, armulikku külastamist, pattude andestamist ja mahakustutamist.

Meie palume veel nende eest, kes toovad kasu ja teevad head sellele pühale ja ausale templile,

näevad temas vaeva ja laulavad, ning siin seisva rahva eest, kes ootab Sinult suurt ja rohket armu.

Preester: Sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga!

Diakon Kummardagem oma pead Issanda ette.

Lauljad: Sinu ette, Issand.

Preester *loeb palve:*

Püha Jumal! Sina elad kõrges taevas ja vaatad alandlikkude peale ning oma kõikenägija silmaga näed kõiki eneseloodud olevusi. Sinu ette kummardasime meie oma pead ja palume Sind: Siruta oma nägemata käsi oma pühast eluasemest ja õnnista meid kõiki! Ja kui me oleme pattu teinud, kas tahteliselt või tahtmatult, siis anna meile see andeks kui hea ja inimesearmastaja Jumal ja kingi meile oma maapealseid ja taevalisi hüvesid.

Sest Sinul, meie Jumal, on vägi halastada ja meid lunastada, ja Sulle — Isale, Pojale, ja Püha-

vaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Diakon: Tarkus!

Lauljad: Õnnista!

Preester: Kiidetud olgu Kristus, meie Jumal, alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Kinnita, Jumal, püha õiget usku ja kõike ristirahvast igaveseks ajaks!

Preester: Kõigepüham Jumalasuõnnitaja, kaitse meid!

Lauljad: Kes ülem oled kui keerubid ja palju ausam . . .

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, Au Sulle!

Lauljad: Au olgu Isale . . . nüüd, ikka . . .
Issand, heida armu (3 korda). Õnnista!

Preester ütleb pühapäeval lõppõnnituse: Surnuist ülestõusnud Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, meie püha isa N (kelle mälestus sel päeval ja kellele pühitsetud

tempel) ja kõigi pühade palvete pärast ja lunastagu meid kui hea ja inimesearmastaja.

(Lõppõnnistused pühadel ja muil päevil vt. raamatu lõpus).

Lauljad: Hoia, Issand, püha Apostlik-õigeusu Kogudust, meie Tallinna ja kogu Eestimaa üli-pühitsetud Mitropoliiti Aleksandrit, meie kodumaad, tema Presidenti ning Valitsust ja kõike õigetuskku ristirahvast ja pikenda nende elupäevi!

K-üksed suletakse ja vahetekk tõmmatakse ette.

III. ESIMENE TUND.

Lugeja: Tulge kummardagem meie Kuninga ja Jumala ette; tulge kummardagem ja langegem . . .

Taavetilaul ja teised esimese tunni palved.

Pärast palvet: „Kristus, Jumal, kes igal ajal ja igal tunnil . . .“ *kohe:* Issand, heida armu. (3 k.)

Au olgu Isale . . .

Kes ülem oled kui keerubid ja palju ausam kui seeravid . . .

Issanda nimel õnnista, isa!

Preester väljudes altariist põhjapoolse ukse kaudu:

Jumal, ole meile armuline ja õnnista meid, lase oma pale paista meile ja halasta meie peale!

Preester (*Kristuse kuju ees*): Kristus, Sa tõeline valgus, kes valgustad ja pühitsed iga inimest, kes maailma tuleb! paistku meile Sinu palge valgus, et meie selles näeksime ligipääsmatut valgust, ja juhata meie sammud Sinu käskude täitmise tee-rajale Sinu kõigepuhtama Ema ja kõigi pühade palvete pärast. Aamen.

Lauljad: Sulle sõjaülemale . . .

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus,
au Sulle!

Lauljad: Au olgu Isale . . . nüüd, ikka . . .
Issand, heida armu (*3 korda*). Õnnista!

Preester: Surnuistülestõusnud Kristus, meie
tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõige-
puhtama Ema ja kõigi pühade palvete pärast ja
lunastagu meid kui hea ja inimesearmastaja.

Lauljad: Issand, heida armu! (*3 korda.*)

ÕHTUNE JUMALATEENISTUS.

(Eraldi).

Koguõise jumalateenistuse esimese osa kord mõne iseäraldusega.

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lugeja: Tulge kummardagem

Lauldakse või loetakse 104. psalm: Kiida, mu hing Issandat!

Suur ekteenia, lõpphüüdega: Sest Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au kiitus ja kummardamine . . .

Õnnis on inimene . . . (1. katisma).

Väike ekteenia.

Issand, ma hüüan Su poole . . .

Stihhiirad.

Dogmaatik.

Dogmaatiku laulmise ajal sissekäik evangeeliumiga, kui on nähtud ette evangeeliumi lugemine; kui ei, siis suitsutamisriistaga.

Oh Jeesus Kristus, Sa igavese, taevase, püha
Isa püha au helge valgus

Juhtuva nädalapäeva eellaul.

Evangeeliumi lugemine. (Kui see on ette nähtud.)

Kolmekordne ekteenia:

Preester: Ütelgem kõik, kõigest hingest ja kõigest meelest ütelgem!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester: Issand kõigeülalpidaja — meie vanemate Jumal, meie palume Sind: kuule meid ja halasta!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester: Halasta meie peale, Jumal, oma suurest heldusest, meie palume Sind: kuule meid ja halasta!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Ja järgnevad 3-kordse ekteenia palumised.

Lugeja: Issand, aita meid sel õhtul pattudest hoiduda . . .

Palumisekteenia.

Salmstihhiirad.

Vaga Siimeoni palve: Issand, nüüd lased Sa

Püha Jumal Meie Isa

Laul Jumalasünnitajale: Oh Jumalaema Neitsi

Preester: Tarkus!

Lauljad: Õnnista!

Preester: Kiidetud olgu Kristus, meie Jumal, alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Kinnita, Jumal, püha õiget usku ja kõike ristirahvast igaveseks ajaks.

Preester: Kõigepüham Jumalasünnitaja, kaitse meid!

Lauljad: Kes ülem oled kui keerubid

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, au Sulle!

Lauljad: Au olgu . . . nüüd . . . Issand, heida armu! (3 korda.) Õnnista!

Preester: (*laupäevaõhtul*) Surnuistülestõusnud Kristus (*muil päevil: Kristus*) — meie tõeline Jumal — halastagu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, meie püha isa N ja N (*kelle nimele pühitsetud tempel ja ja kelle mälestus*) ja kõikide pühade palvete pärast ja lunastagu meid kui hea ja inimesearmastaja.

Lauljad: Hoi, Issand, püha Apostlik-õigeusu Kogudust . . . lk. 44.

HOMMIKUNE JUMALATEENISTUS.

(Eraldi.)

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lugeja: Aamen. Taevane Kuningas... Püha Jumal... Kõigepüham Kolmainus Jumal... Meie Isa... Issand, heida armu (3 korda). Au olgu... nüüd... Tulge kummardagem... (3 korda).

Taavetilaul 20: Issand kuulgu sind häda ajal. Jaakobi Jumala nimi hoidku sind. Tema saatku sulle abi pühast paigast ja toetagu sind Siionist. Tema tuletagu meele kõik su roahvrid ja su põletamisohvrid arvaku ta rasvaseks. Tema tehku sulle su südame tahtmist mööda ja lasku kõik su nõu korda minna. Meie hõiskame sinu lunastuse pärast ja lehvitame lippu oma Jumala nimel. Issand täitku su soovid. Nüüd tean mina, et Issand oma võitnud mehele abi saadab. Tema vastab talle oma pühast paigast suurte tegudega, oma käe abiga. Ühed loodavad vankrite ja teised hobuste peale, aga meie — Issanda, oma

Jumala nime peale. Nemad on langenud ja maha kukkunud, aga meie oleme üles tõusnud ja seisame püsti. Issand, kuule meid sel päeval, kui meie hüüame.

Lunasta, Issand, oma rahvast ja õnnista oma pärisosa. Anna võitu ristirahvale tema vaenlaste üle ja kaitse oma ristiga oma Kogudust.

Au olgu Isale . . . nüüd ikka . . .

Kristus meie Jumal, kes omal tahtel ristile läksid, rõõmusta oma väega õigetuskult ristirahvast ja anna temale tuge vastaste vastu, et Sinu abi oleks temale rahurelvaks ja võitmatuks võiduks.

Lüh. kolmekordne ekt.:

Halasta meie peale, Jumal . . .

Peale ekt. lõppu **lauljad:** Aamen. Issanda nimel õnnista, isa!

Preester: Au olgu pühale, üheloomulisele . . .

Lauljad: Aamen.

Kuuspsalmik (Taaveti 6 laulu).

Suur ekteenia.

Järg koguõises teenistuses ettenähtud korras, ainult selle erinevusega, et pärast suurt austamislaulu kolmekordne ekteenia ja siis palumisekteenia.

KOGUÕINE JUMALATEENISTUS ISSANDA SÜNDIMISE JA RISTIMISE PÜHADEL.

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lugeja: Aamen.

Au Sulle, meie Jumal, au Sulle.

Edasi algpalved (lk. 3).

Taavetilaul 91. Kes Kõigekõrgema kaitse all elab ja Kõigevägevama varju all viibib, see ütleb Issandale: „Sina oled mu varjupaik ja mu kindel linn, mu Jumal, kelle peale ma loodan.“ Sest tema päästab su linnupüüdja paelust, hukkavast katkust. Oma tiiva sulgedega katab ta sind ja tema tiibade all leiad sa varju; tema tõde on kilp ja kaitserelv. Ei sa siis karda ööhirmu ega noolt, mis päeval lendab, ei katku, mis pimedas käib, ega tõbe, mis lõunaajal laastab. Langegu ka tuhat su kõrvalt ja kümmetuhat su paremalt poolt, sinu külge ei puutu see mitte. Oma sil-

madega sa vaatad ja näed, kuidas patustele kätte makstakse, sest Sina, Issand, oled mu varjupaik. Kõigekõrgema oled sa, mu hing, oma varjupaigaks võtnud. Ei lasta õnnetust sulle tulla ega viga su maja ligi pääseda, sest Tema käsib sinu pärast oma ingleid hoida sind kõigil su teedel. Kästel kannavad nad sind, et sa oma jalga ei tõukaks vastu kivi. Lõvide ja madude peale astud sa ja lohed tallad sa põrmu. Et ta Mind armastab, sellepärast päästan Ma tema, Ma ülendan ta, sest ta tunneb Mu nime. Tema hüüab Mind appi ja Mina kuulen teda. Mina olen tema juures häda ajal; Ma vabastan ta ja tõstan ausse. Ma täidan ta pika eaga ja ilmutan talle oma lunastuse.

Au olgu Isale... nüüd, ikka....

Halleluuja, halleluuja, halleluuja! Au olgu Sinule, Jumal! (3 korda).

K-üksed avatakse.

Lauljad: Jumal on meiega! Mõistke seda teie, rahvad, ja alandage ennast, sest Jumal on meiega.

Lugeja: Pange seda tähele kõik, kes kaugel maal olete, sest Jumal on meiega.

Lauljad: Sest Jumal on meiega.

Sama lauldakse iga salmi järele.

Lugeja: Teie, vägevad, alandage ennast!

Kuigi teie vägevaks saate, siiski võidetakse teid ära, sest Jumal on meiega.

Kui teie nõu peate, siis teeb Issand selle tühjaks; ja sõna, mida räägite, ei lähe korda, sest Jumal on meiega.

Teie hirmu ei karda meie ega ehmu, sest Jumal on meiega.

Meie austame ainust Issandat — meie Jumalat — ja Tema üksi on meile kartuseks, sest Jumal on meiega.

Kui mina Tema peale loodan, siis saab Ta mulle pühitsuseks; mina loodan Tema peale ja Ta päästab mu, sest Jumal on meiega.

Vaata, siin olen mina ja need lapsed, kelled Jumal mulle annud, sest Jumal on meiega.

Rahvas, kes käis pimeduses, on suurt valgust näinud. Teile, kes elate surmamaal ja varjus, tõuseb valgus, sest Jumal on meiega.

Üks Laps on meile sündinud, üks Poeg on meile antud.

Tema õlal on Ta valitsus ja Tema rahu on otsata, sest Jumal on meiega.

Tema nimi on: Suure nõu Ingel, Imeline, Nõuandja, Vägev Jumal, Valitseja, Rahuvürst, Tuleva aja Isa, sest Jumal on meiega.

Lauljad: Jumal on meiega! Mõistke seda teie, rahvad, ja alandage ennast, sest Jumal on meiega.

K-üksed suletakse.

Lugeja: Mina usun ainu Jumal-Isa — Kõigeülalpidaja ... Meie Isa ...

Lauldakse tropar. Tropari laulmise ajaks avatakse k-üksed.

Lugeja *loeb Juuda Kuninga Manasse palve:*

Kõigevägevam Issand, meie vanemate — Aabrami, Iisaki, Jaakobi ja nende õiglase soo Jumal! Sina löid taeva ja maa kogu nende iluga. Sina oma käsusõnaga koondasid mere, panid lukku sügavuse ja kinnitasid selle otsekui pitsoriga oma kartuse ja auväärse nimega. Kõik tunnevad hirmu Sinu ees ja värisevad Sinu väe ees, sest keegi ei jõua taluda Sinu suurt au ega seista Sinu viha ees, millega Sa patuseid ähvardad. Aga seda halastust, mida Sa töötad, ei suuda ükski ära arvata ega mõista, sest Sina, kõigekõrgem Issand, oled hårda südamega, pika meelega ja suure heldusega Jumal ja kahetsed inimeste kurjust. Sina, Issand, töotasid oma rohkest halastusest mee-leparandust ja andestust neile, kes Su ees pattu teinud, seades mee-leparanduse patustele õnnistuseks. Seepärast Sina, Issand — vägede Jumal,

ei seadnud meeleparandust õigetele — ei Aabramile, Iisakile ega Jaakobile, kes Sinu ees ei ole pattu teinud, vaid seadsid meeleparanduse minule — suurele patusele, sest ma olen pattu teinud rohkem kui on mereliiva. Mu ülekohtutegusid on palju, Issand, mu ülekohtutegusid on palju olnud, ja mina ei ole väärt vaatama avasilmi kõrge taeva poole oma ülekohtutegude hulga pärast. Ma olen küürus, kinni suures raudahelas, ei ma või tõsta oma pead, sest et olen Su tulise viha üles kihutanud, teinud Su ees kurja, ei ole täitnud Su tahtmist ega pidanud Su käske. See pärast nõtkutan ma nüüd oma põlved ja palun Sinult armu. Ma olen pattu teinud, Issand, ma olen pattu teinud ja tunnen oma ülekohtutegusid. Ma palun Sind alandlikult: anna mulle andeks, Issand; anna mulle andeks ja ära lase mind hukka minna mu ülekohtutegudega! Ära pea igavesti viha mu kurjade tegude pärast ja ära mõista mind alamatesse kohtadesse, sest Sina oled nende Jumal, kes patust pöörduvad, ja Sa näitad mulle oma headust. Oma suure halastuse tõttu Sa päästad mu — kõlvatu, ja ma tahan alati kiita Sind kõigil oma elupäevil, sest kõik taevaväed laulavad Sulle kiites, ja Sinu on au igavesti. Aamen.

Meie Isa

Lauldakse **kondak.** (Kondaki laulmise ajaks avatakse k-üksed.)

Lugeja: Au olgu Jumalale kõrges ja maa peal rahu, inimestel hea meel. Meie kiidame Sind, meie hüüame Sind õndsaks, meie kummardame Sind, austame Sind ja täname Sind Su suure au pärast. Issand, Taevakuningas — Jumal-Isa Kõigeülpidaja, Issand, ainusündinud Poeg — Jeesus Kristus — ja Pühavaim! Issand Jumal, Jumalatal — Isa Poeg, kes maailma patu Enese kanda võtsid, heida armu meie peale! Kes maailma patud Enese kanda võtsid, võta vastu meie palve! Kes Isa paremal käel istud, halasta meie peale! Sina oled üksi püha, Sina oled ainus Issand Jeesus Kristus Jumal-Isa auks. Aamen.

Igal ööl kiidan ma Sind ja austan Su nime igavesti ja igaveseks ajaks. Issand, Sa oled meie varjupaik põlvest põlveni. Ma ütlesin: Issand, ole mulle armuline; tee terveks mu hing, sest ma olen Su ees pattu teinud. Issand, Sinu juure tõttan ma, õpeta mind oma tahtmist tegema, sest Sina oled mu Jumal. Sinu juures on eluallikas; Sinu valguses saame meie valgust näha.

Jätka oma armu neile, kes Sind tunnevad.

Issand, aita meid sel ööl pattudest hoiduda. Kiidetud oled Sina, Issand, meie vanemate Jumal;

kiidetud ja austatud olgu Sinu nimi igavesti.
Aamen.

Sinu arm, Issand, olgu meil nõnda, kui meie Su peale loodame. Kiidetud oled Sina, Issand! Õpeta mulle oma seadmisi! Kiidetud oled Sina, Valitseja! Anna mulle mõista oma seadmisi! Kiidetud oled Sina, Püha! Valgusta mind oma seadmis-
tega.

Issand, Sinu heldus kestab igavesti. Ära põlga oma kätetööd. Sinule kuulub kiitus, Sinule kuulub au, Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Litaania ja leibade õnnistamine.

Järg koguöises teenistuses ettenähtud korras.

LITURGIA.

Ettevalmistamine.

Preester ja **diakon** astuvad altari kunglikkude ehk keskuste ette ja kummardavad kolm korda.

Diakon ütleb preestrile: Önnista, isa!

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon: Taevane Kuningas . . . ja algpalved lk. 3. Pärast „Meie Isa“:

Halasta meie peale, Issand, halasta meie peale, sest meie patused ei mõista midagi enese eest kosta, vaid toome Sulle, Valitseja, üksnes seda palvet: halasta meie peale.

Au olgu . . .

Issand, halasta meie peale, sest Sinu peale meie loodame: ära vihasta raskelt meie üle ja ära tuleta meelega meie süütegusid, vaid vaata ka täna meie peale armulikult ja päästa meid meie vaenlastest, sest Sina oled meie Jumal ja meie oleme Sinu rahvas — kõik Sinu kätetöö — ja hüüame appi Sinu nime.

Nüüd, ikka . . . Aamen.

Ava meile armuukseed, õnnistatud Jumalasünnitaja, et meie, kes sinu peale loodame, hukka ei saaks, vaid sinu läbi pääseksime hädadest, sest sina oled ristirahva lunastus.

Preester ja diakon astuvad Kristuse kuju ette, kummardavad, suudlevad seda ja ütlevad:

Meie kummardame Sinu kõigepuhtama kuju ees, helde Kristus Jumal, paludes oma pattude andeksandmist, sest omal tahtel läksid Sa ihulikult ristile, et päästa vaenlase orjusest eneseloodud olevused. Seepärast hüüame tänulikult Sulle: Sa täidad kõiki rõõmuga, oh Lunastaja, kes tulid maailma lunastama.

Samuti suudlevad Jumalaema kuju ja ütlevad:

Jumalasünnitaja, sa helduseallikas, tee meid armu osalisteks; pööra oma pale patusele rahvale, ilmuta ikka oma väge, sest sinu peale lootes hüüame sulle: „Ole rõõmus!“ nagu hüüdis kord ilmihuta vägede ülem Kaabriel.

Kummardavad oma pead k-ukste ees.

Preester: Issand, siruta oma käsi ülevalt Su pühast asukohast ja kinnita mind eelolevaks teenistuseks, et ma hukkamõistmatult seisaksin Su kartusväärse aujärje ees ja toaksin Sulle vereta ohvri, sest Sinu on vägi igavesti. Aamen.

Kummarduvad rahva poole ja lähevad altarisse üteldes:

Ma lähen Su kotta ja kummardan Su püha templi poole Sinu kartuses. Issand, juhata mind oma õiguses; mu vaenlaste pärast tee oma tee mu ees tasaseks, sest nende suus ei ole tõtt, nende süda on selge tigidus, nende kurk on lahtine haud; oma keelega kõnelevad nad libedasti. Mõista nad süüdi, Jumal! Langegu nad oma kurjade mõtete tõttu! Lükka nad ära nende üleastumiste hulga pärast, sest nad on Sulle vastu pannud! Olgu rõõmsad kõik, kes Sinu peale loodavad; igavesti hõisaku nad, sest Sina asud nende keskele. Sinu üle olgu väga rõõmsad need, kes Su nime armastavad. Sina, Issand, õnnistad õiget. Sina katad meid armukrooniga nagu kilbiga.

Kummardavad kolm korda aujärje ees ning suudlevad püha evangeeliumiraamatut ja aujärge.

Kumbki võtab oma stihhaari, kummardab kolm korda ida poole, üteldes eneses:

Jumal, puhasta mind patust ja halasta mu peale!

Diakon tuleb preestri juure, hoides paremal käel stihhaari ja oraari, ning pead kummardades ütleb:

Õnnista, isa, stihhaari ja oraari!

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Diakon riietub stihhaari paludes nõnda:

Mu hing rõõmustub Issandas, sest Ta on mu ehtinud õnnistuseriidega ja mu katnud rõõmu-kuuega; nagu peigmehe on Ta mu krooniga ehtinud ja nagu pruudi on Ta mu kaunistanud ilusa ehtega.

Suudleb oraari ja asetab selle vasakule õlale.

Võtab käised. Pannes üht parema käe ümber ütleb:

Issand, Su parem käsi on oma au ilmutanud väega; Issand, Su parem käsi murrab vaenlase; oma ausuurusega tõukad Sa maha oma vastased.

Pannes teist käist vasaku käe ümber ütleb:

Su käed on mu teinud ja valmistanud, anna mulle mõistust, et ma Su käske õpiksin.

Preester õnnistab oma stihhaari ristiviisi ja riietub sellesse üteldes samuti kui diakon: Mu hing rõõmustub Issandas . . .

Pannes ülle epitrahelit ütleb:

Kiidetud olgu meie Jumal, kes oma armu valab oma preestritele nagu head õli, mis on pea peal ja jookseb habemesse — Aaroni habemesse, mis ulatub tema pealmiste riiete palistuseni.

Vöötudes ütleb: Kiidetud olgu Jumal, kes paneb tugevuse mu vööle ja teeb mu tee tasaseks.

Käiseid pannes ütleb samu palveid, mis diakon.

Puusaehet pannes: Vägev, pane vööle oma mõõk, oma hiilgus ja au. Oma austuses saada kõik

hästi korda; tõuse ja sõdi tõe ja tasaduse ja õiguse eest! Küll Su parem käsi õpetab Sind imelisel viisil alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Felooni pannes: Sinu preestrid, Issand, ehtigu end õigusega ja Su vagad hõisaku rõõmuga.

Diakon ja preester *pesevad käsi, kumbki üteldes:*

Ma pesen oma käsi ilmsüütuses ja käin Su altari ümber, Issand, et lasta kuulda oma kiitusehäält ja jutustada kõigist Su imedest. Issand, ma armastan Su koja ilu ja Sinu au asupaika. Ära hukka mu hinge ühes patustega ega mu elu vere-süü-meestega, kelle kätel on ülekohus ja kelle parem käsi on täis meelega. Aga mina tahan elada ilmsüütult. Lunasta mind, Issand, ja ole mulle armuline. Mu jalg seisab õigluse teel; koguduses tahan ma Sind kiita, Issand.

Diakon *läheb ohvri laua juure ja korraldab armulauariistu: diskose paneb vasakule ja karika paremale poole; ka muud asjad asetab ta kohale.*

Preester ja diakon *kummardavad kolm korda ohvri laua ees üteldes:*

Jumal, puhasta mind patust ja halasta mu peale!

Preester: Sa päätsid meid käsuvande alt oma kalli verrega; ristile naelatud ja odaga pistetud, andsid Sa inimestele igavese elu. Au Sulle, meie Lunastaja!

LITURGIA I OSA.

Proskomiidia.

Diakon: Õnnista, isa!

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon: Aamen.

Preester võtab vasaku käega *prosfora*a (kirikuleiva), paremaga oda; teeb sellega kolmekordselt ristimärgi *prosfora*ale ja ütleb igakord: Meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse mälestuseks.

Pistab oda prosforaal oleva pitseri paremasse äärde ja lõigates ütleb:

Tema viidi nagu lammas tappa.

Lõigates vasakut äärt:

Tema oli vait otsekui tall oma niitja ees ja ei avanud oma suud.

Lõigates ülemist äärt:

Tema alandamises toimus ta kohus.

Lõigates alumist äärt:

Kes suudab ära seletada Ta päritolu?

Diakon vaatab hardalt seda toimetust ja oraari käes hoides ütleb iga löike tegemisel: Palugem Issandat!

Peale neljandat löiget ütleb ta: Võta, isa!

Preester pistab oda proforaa parempoolsesse külge, tõstab välja ta seesmise osa ja ütleb:

Nõnda võetakse Tema elu maa pealt.

Paneb väljavõetud leivaosa, mida nimetatakse Talleks, diskosele pitseriga allapoole.

Diakon: Ohverda, isa!

Preester lõikab Talle ristiviisi ja ütleb:

Jumala Tall, kes kannab maailma patud, tuuakse ohvriks maailma elu ja lunastuse eest.

Pöörab ülespoole külje, millel rist.

Diakon: Pista, isa!

Preester pistab odaga Talle paremal poolel — kohal, kus on tähed IS, ja ütleb:

Uks sõjamehist pistis odaga Ta küljesse, ja sedamaid tuli välja veri ja vesi. Ja kes seda nägi, on seda tunnistanud, ja tema tunnistus on õige.

Diakon võtab veini ja vee lahuse ning ütleb preestritele:
Õnnista, isa, püha ühendust!

Saanud õnnistuse, valab lahuse karikasse. Veini ja vee lahuse hulk tuleb võtta lauarahva arvu kohaselt.

Preester võtab teise prosforaa ja ütleb:
Meie kõigeenam õnnistatud Jumalasünnitaja ja Ikkaneitsi Maria auks ja mälestuseks. Tema palvete pärast, Issand, võta see ohver oma üli-taevasele ohvrialtarile.

Võtab prosforaast osakese ja paneb selle Tallest paremale poole keskk kohta (vt. joonis) ja ütleb:

Kuningaemand seisis Su paremal käel, ehitud Oviiri kallima kuldse riidega.

Preester võtab kolmanda prosforaa ja ütleb:
Ausa ja kuulsa prohveti — Eelkäija ja Ristija Johannese auks ja mälestuseks.

Võtab osakese prosforaast ja paneb selle Tallest vasakule, alates sellega esimest püstrida.

Võttes teist osakest ütleb: Pühade ja kuulsate prohvetite Moosese ja Aaroni, Eelija ja Eliisa, Taaveti ja Jesse, kolme püha noormehe ja prohvet Taa-nieli ja kõigi pühade prohvetite auks ja mälestuseks.

Paneb osakese esimesse püstritta teisena.

Edasi ütleb: Pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite Peetruse ja Pauluse ja kõigi teiste apostlite auks ja mälestuseks.

Paneb osakese esimesse ritta kolmandana.

Siis ütleb: Meie pühade isade, kogu maailma suurte õpetajate ja ülemhingekarjaste — Vassiili Suure, Grigoori Jumalaşõnaõpetaja ja Johannese Kuldsuu, Atanaasi ja Kirilli, Miira linna Nikolai, Moskva mitropoliitide Peetri, Aleksei, Joonas ja Viilipi ning kõigi pühade ülemhingekarjaste auks ja mälestuseks.

Paneb neljanda osakese esimese kõrvale, alates sellega teist püstrida.

Edasi ütleb: Püha apostli, esimatri ja ülemdiakoni Stefaani, pühade suurmartrite Dimitri, Georgi, Teodori-väeülema, Tartu preester-matri Issiidori, naismartrite Tekla, Varvaara, Kiriakia, Euifiimia, Paraskeeva ja Ekateriina ning kõigi pühade martrite auks ja mälestuseks.

Paneb viienda osakese teise ritta teisena.

Edasi ütleb: Meie vagade ja jumalakartlike isade — Antooni, Euifiimi, Savva, Onufri, Aatose mäe Atanaasi, Petseri Joonas, Markuse ja Korneeli, Mõla Onufri, Raadoneži Sergei, Hutini Varlaami ja vagade emade — Teodoosia, Eupraksia, Eufrosiinia, Egiptuse Maria, Petseri Vassa ning kõigi vagade isade ja emade auks ja mälestuseks.

Paneb kuuenda osakese teise rea lõppu.

Pärast seda ütleb:

Pühade imetegijate ja kasupüüdmata imearstide Kosma, Damiaani, Kүүrose ja Johannese ning kõigi kasupüüdmata imearstide auks ja mälestuseks.

Paneb seitsmenda osakese kolmandasse ritta esimesena.

Siis ütleb: Pühade õigete Issanda esivanemate Joakimi ja Anna (pühade inimeste, kelle mälestuseks pühendatud päev), pühade apostlisarnaste Metoodi ja Kirilli, püha apostlisarnase suurvürsti Vladimiri ning kõigi pühade inimeste auks ja mälestuseks. Nende palvetel ole meile, Jumal, armuline.

Paneb kaheksanda osakese kolmandasse ritta teisena.

Viimaks ütleb: Meie püha isa Konstantinoopoli ülempiiskopi Johannese Kuldsuu auks ja mälestuseks.

Vassiili Suure liturgias eelmiste sõnade asemel ütleb: Meie püha isa — Kapadookiamaa Keisarea linna ülempiiskopi Vassiili Suure auks ja mälestuseks.

Paneb üheksanda osakese kolmanda rea lõppu.

Nüüd võtab preester neljanda prosfoora ja ütleb:

Inimesearmastaja Issand, mõtle kogu õigeusu piiskopiameti, vagade õigeusu patriarhhide, meie ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri, piiskopi N., ausate preestrite ja diakonite ning kogu Kristust-

teeniva ausa vaimuliku ameti peale, ning kõigi meie vendade peale, keda Sina, kõigearmulisem Valitseja, kutsusid oma helduse pärast oma osadusse.

Prostoraast võetud osakese paneb Tallest allapoole.

Mõtlet, Issand, meie Vabariigi Presidendi, Valitsuse, Riigikogu ja sõjaväe peale.

Mälestab elavaid, keda soovib; iga nime nimetamisel võtab osakese ja paneb Tallest allapoole üteldes: Mõtlet, Issand, NN-peale.

Võtab viienda prostoraat ja ütlet: Vagade patriarhide ja selle pühakoja (kloostri) õndsate ehitajate mälestuseks ja pattude andeksandmiseks.

Mälestab piiskoppi, kes ta pühitsenud, ja teisi surnuid, keda soovib; iga nime nimetamisel võtab osakese üteldes: Mõtlet, Issand, NN-peale.

Lõpuks ütlet: Mõtlet, inimarmastaja Issand, kõigi meie õigeusuliste isade ja vendade ning kõigi õigeusuliste peale, kes Sinu osaduse ja igavese elu lootuses on ära läinud.

Nende mälestuseks paneb osakese diskosele.

Viimaks võtab osakese neljandast prostoraast ja ütlet: Issand, mõtlet ka minu alandliku peale ja anna andeks mu tahtelised ja tahtmatud patud.

Paneb enese eest osakese teiste juure.

Võtab käsna ja kogub sellega kokku kõik diskosel Tallest allpool olevad osakesed, et midagi maha ei kukuks.

Diakon võtab suitsutamisriista, paneb sellesse viirukit ja ütleb preestrile:

Õnnista, isa, viirukit! Palugem Issandat!

Preester loeb palve: Kristus meie Jumal, meie toome Sulle viirukisuitsu magusaks vaimulikuks lõhnaks. Võta see oma ülitaevalisele altarile ja saada meile oma kõigepühama Vaimu armu.

Diakon: Palugem Issandat.

Preester suitsutab tähekest ja paneb selle Talle üle üteldes: Täht tuli ja seisis sel kohal üleval, kus lapsuke oli.

Diakon: Palugem Issandat. Kata, isa!

Preester suitsutab esimest katet ja katab sellega Talle ning diskose, üteldes: Issand on kuningaks saanud; Ta on ehtinud End kõrgusega, võotanud End tugevusega ja kinnitanud maailma, et ta ei kõigu.

Diakon: Palugem Issandat! Kata, isa!

Preester suitsutab teist katet ja katab sellega karika, üteldes: Kristus, Sinu suur au katab taevast, ja maa on täis Sinu kiitust.

Diakon: Palugem Issandat. Kata, isa!

Preester suitsutab laotust (suuremat katet) ja katab sellega kinni mõlemad üteldes:

Kata meid oma tiibade varjuga, aja meist ära iga vaenlane ja vastane; anna Issand meile rahu-likku elu, halasta meie ja Sinu maailma peale ning lunasta meie hinged, Sina hea ja inimese-armastaja!

Preester võtab suitsutamisriista ja suitsutades ohvri-laua ees ütleb kolm korda: Kiidetud olgu meie Jumal, kes nõnda on heaks arvanud. Au Sulle!

Diakon lausub iga kord: Alati, nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Mõlemad kummardavad kolm korda.

Diakon: Palugem Issandat ettetoodud kalliste andide eest.

Preester loeb ettetoomispalve:

Jumal, meie Jumal, Sina läkitasid kogu maailma toiduks taevase leiva — meie Issanda ja Jumala Jeesuse Kristuse, meie Lunastaja, Ärapäästja ja Heategija, kes õnnistab ja pühitseb meid. Sina ise õnnista seda ettetoomist ja võta see ülitaevasele altarile! Mõtle, Hea ja Inimese-armastaja, nende peale, kes selle toonud, ja nende peale, kelle eest see toodud. Hoia ka meid, et meie hukkamõistmatult toimetaksime Sinu püha sakramenti. Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu üli-aus ja suur nimi on pühitsetud ja austatud nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, au Sulle!

Diakon: Au... nüüd... Issand, heida armu! (3 korda). Õnnista, isa!

Preester *pühapäevil:* Surnuistülestõusnud Kristus — meie tõeline Jumal... (*Muul päevil:* Kristus — meie tõeline Jumal) — halastagu meie peale oma kõigepuhtama Ema, meie püha isa — Konstantinoopoli ülempiiskopi Johannese Kuldsuu (*Vassiili Suure liturgias:* Kapadookiamaa Keisarea linna ülempiiskopi Vassiili Suure) ja kõikide pühade palvete pärast ja lunastagu meid kui helde ja inimesearmastaja.

Diakon: Aamen.

Pärast lõppõnnistust tõmbab diakon vaheteki k-uste eest ja suitsutab ohvrilauda, aujärge igast küljest, altariruumi, altarivaheseina kujusid ja rahvast, lugedes eneses:

Kristus, Sa olid hauas ihuliselt ja põrgus hingega kui Jumal, paradiisis rõõvliga ja aujärjel Isa ja Vaimuga. Sa täidad kõike kui kõikjal olija.

Loeb ka 51. psalmi.

Tuleb tagasi altarisse ning suitsutab veel kord aujärge ja ka preestrit. Lõpetanud suitsutamise, paneb ära suitsutamisriista ja läheb preestri juure. Mõlemad jäävad seisma aujärje ette, kummardavad kolm korda ja paluvad:

Taevane Kuningas . . .

Au Jumalale kõrges ja maa peal rahu, inimestel hea meel (2 korda).

Issand, ava mu huuled, ja mu suu kuulutab Sinu kiitust.

Preester suudleb püha evangeeliumi, diakon aujärke. Diakon kummardab oma pea preestri poole hoides oraari parema käe kolme sõrmega ja ütleb:

Aeg on Issandat teenida. Õnnista, isa!

Preester ütleb teda õnnistades:

Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Diakon: Palu minu eest, isa!

Preester: Issand kinnitagu sinu sammud!

Diakon: Mõttele minu peale, isa!

Preester: Mõteltu Issand Jumal sinu peale alati, nüüd, ikka ja igavesti!

Diakon: Aamen.

Teeb kummarduse, läheb välja põhjapoolsest uksest, jääb seisma tavalisele paigale k-uste ees, kummardab vagalt kolm korda üteldes eneses:

Issand, ava mu huuled, ja mu suu kuulutab Sinu kiitust.

JUMALIKU LITURGIA II OSA.

Usuõppijate liturgia.

Diakon Õnnista, isa!

Preester: Kiidetud olgu Isa, Poja ja Pühavaimu riik nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Diakon: Palugem rahu Issandat.

Lauljad: Issand, heida armu!

Samuti laulavad nad ekteenia iga osa järele.

Palugem Issandalt rahu ülevalt ja meie hingede lunastust.

Palugem Issandalt rahu kogu maailmale, head seisu Jumala pühadele kogudustele ja kõikide ühinemist.

Palugem Issandat selle pühakoja ja temas usu, vaga meele ning jumalakartusega palvetajate eest.

Palugem Issandat vagade õigeusu patriarhhide, Tallinna ja kogu Eestimaa ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri, ausate preestrite ja diakonite, kõigi kirikuteenijate ja rahva eest.

Palugem Issandat meie Jumalast kaitstud Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja Valitsuse ning Riigikogu ja sõjaväe eest, et Ta neid juhiks ja aitaks ning hoiaks iga vaenlase ja vastase eest.

Palugem Issandat Vabariigi pealinna, (selle linna, koguduse, kloostri), iga linna ja maa ning neis elavate usklikkude eest.

Palugem Issandalt head ja tervet õhku, rohket viljakasvu ja rahulikke aegu.

Palugem Issandat merel, maal ja õhus reisijate, haigete, vaevas ja vangis olijate eest ning nende lunastuse pärast.

Palugem Issandalt pääsmist igast kurbusest, vihast ja hädast.

Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga.

Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhtamat, üliõnnistatud ja austatud valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ning kõiki pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse, meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand!

Preester: Sest Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse esimene antifon: Mu hing, kiida Issandat ja kõik, mis minus, Tema püha nime . . . (Taavetilaul 103.)

Suurtel pühadel on omad antifonid.

Esimese antifoni lugemise ajal palvetab preester salaja:

Issand — meie Jumal, Sinu vägi on sõnus väljendamatu ja au äramõistmatu, arm äramõõtmatu ja heldus äraütlematu! Vaata, Issand, oma suures helduses meie ja selle püha templi peale ja toimi meiega ja meie kaaspalvetajatega oma rikast heldust mööda!

Diakon: Palugem rahus Issandat!

Aita, päästa, halasta ja hoiä meid, Jumal, oma armuga!

Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuh-tamat, kõige enam õnnistatud ja austatud valitsejat Jumalasünnitajat . . .

(Kordumiste vältimiseks võib siin väike ekteenia ka ära jääda, kuid sel juhul loeb preester antifoni palve valjusti. Mõlemal juhul ütleb preester lõpphüüde):

Sest Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — kuulub valitsus, riik, vägi ja au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse teine antifon: Mu hing, kiida Issandat! Ma tahan kiita Issandat oma eluaja . . . (Taaveti-

laul 146.). Siis kohe (ka pühadel): Au olgu Isale ...
nüüd ... Ainusündinud Jumala Poeg ...

Preester loeb salaja teise antifoni palve:

Issand — meie Jumal, lunasta oma rahvast ja õnnista oma pärisosa! Hoiä oma Koguduse täiuslikkust! Pühitse neid, kes Su maja ilu armastavad! Ülenda neid oma jumaliku väega ja ära jäta maha ka meid, kes Su peale loodame!

Antifonide laulmise ja palvelugemise ajal seisab diakon Kristuse kuu ees, hoides parema käega oraari. Laulmise lõpul astub ta k-uste ette ja ütleb väikese ekteenia:

Palugem veel rahu Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Aita, päästa, halasta ja hoiä meid, Jumal, oma armuga.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhtamat, üliõnnistatud ja austatud valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ja kõiki pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand.

Preester Sest Sina oled hea ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauldakse kolmas antifon: õndsusekäsud või suurtel pühadel vastavad laulud.

Avatakse k-uksed väikeseks sissekäiguks altarisse.

Preester ja **diakon** teevad kolm kummardust aujärje ees.

Preester võtab evangeeliumiraamatu ja annab diakonile; mõlemad lähevad paremalt poolt aujärje tagant läbi ja väljuvad põhjapoolsest uksest; nende ees viiakse küünlajalg põleva küünlaga. Nõnda toimetavad nad väikese altarissekäigu. K-uste ees jäävad nad seisma.

Diakon: Palugem Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester loeb salaja sissekäigu palve: Valitseja Issand, kes seadsid taevasse inglite ja peainglite järjed ja väehulgad oma au teenimiseks, lase meie sissekäigul sündida ka Sinu pühade inglite sissekäik, et nad ühes meiega teeniksid ja kiidaksid Sinu heldust. Sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu — on kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Pärast palve lõppu näitab **diakon** itta parema käega, mille kolme sõrmega hoiab oraari, ja ütleb tasa preestrile:

Õnnista, isa, püha sissekäiku!

Preester ütleb õnnistades: Õnnistatud on Sinu pühade sissekäik alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon ulatab evangeeliumi preestrile suudlemiseks. Kui viimane laul lauldud, läheb diakon keskele, seisab preestri ees, tõstab evangeeliumi vähe üles ja ütleb valju häälega:

Tarkus! Seiskem vaga meelega!

Teinud kummarduse, läheb **diakon** ja tema järel **preester** altarisse. Diakon paneb evangeeliumi aujärjele. Sel ajal laulavad **lauljad**:

Tulge kummardagem ja langegem Kristuse ette. Oh Jumala Poeg, kes surnuist üles tõusnud oled, lunasta meid, kes Sulle laulame: Halléluuja.

Nii lauldakse see laul pühapäeviti.

Jumalaema pühadel: . . . Oh Jumala Poeg, Jumala-sünnitaja palvete pärast lunasta meid

Pühade inimeste päevil: Oh Jumala Poeg, kes pühade seas imeline oled, lunasta meid . . .

Lauldakse päevale määratud troparid ja kondak.

Preester loeb salaja „kolmkord-püha“-laulu palve:

Püha Jumal, kes pühades hingad, Sind kiidavad seeravid ja austavad keerubid „kolmkord-püha“-lauluga. Sa oled kõik olematusest olemisele kutsunud. Sa löid inimese oma näo järele ja Enese sarnaseks ning ehtisid teda igasuguste vaimulikude annetega. Sina annad palujaile tarkust ja mõistust; Sa ei põlga patustajat, vaid seadsid meile meelega parandamise õndsakssaamiseks. Sina tegid oma alandlikud ja väärtusetu sulased vää-

rilisteks ka sel tunnil seisma Sinu püha altari suure au ees ja tooma Sulle kiitust ja kummardamist. Sina Ise, Issand, võta vastu ka meie patuste suust „kolmkord-püha“ laulmine ja külasta meid oma armuga! Anna meile andeks iga patt, tahteline ja tahtmatu; pühitse meie hinged ja ihud ning anna meile jõudu teenida Sind vagaduses kogu meie elupäevad — püha Jumala-sünnitaja ja kõikide pühade palvete pärast, kes algusest Sinu meelepärast olnud.

*Kui lauljad on jõudnud viimase tropari ja kondaki laulmiseni, kummardab **diakon** ja oraari paremas käes hoides ütleb tasa preestrile:*

Õnnista, isa, „kolmkord-püha“ laulmisaega!

Preester õnnistades teda ütleb:

Sina, meie Jumal, oled püha ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au, nüüd ja ikka.

Diakon: *tehes oraariga poolringi rahva poole, ütleb:*
Ja igavesti!

Lauljad: Püha Jumal, Püha Vägev, Püha Iga-vene, heida armu meie peale!

Preester ja diakon *lõevad salaja „kolmkord-püha“-laulu ja teevad kolm kummardust aujärje ees.*

Diakon: Käse, isa!

Lähevad aujärje taha. Minnes ütleb preester tasa:

Õnnistatud on see, kes tuleb Issanda nimel.

Diakon: Õnnista, isa!

Preester *tasa*: Kiidetud oled Sina oma kuningriigi aujärjel, kes istud keerubitel, alati, nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kui „kolmkord-püha“-laul lauldud, läheb diakon k-uste ette ja ütleb:

Pangem tähele!

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lugeja: Ja sinu vaimuga!

Diakon: Tarkus!

Lugeja *ütleb eellaulu psalmidest.*

Diakon: Tarkus!

Lugeja: Lugemine püha apostli N. raamatust NN rahvale.

Diakon: Pangem tähele!

Lugeja *loeb epistlit, mille lugemise ajal võtab diakon suitsutamisriista, läheb sellega preestri juure ja saanud õnnistuse suitsutab aujärge ümberringi, siis altarit ja preestrit ning ikonostaasi ja palvetajaid. Kui lugemine lõpetatud, ütleb preester:* Rahu olgu sinuga!

Lugeja: Ja sinu vaimuga!

Diakon: Tarkus!

Lugeja: Halleluuja!

Lauljad: Halleluuja! (3 korda.)

Preester *seistes aujärje ees loeb palvet enne evangeeliumi:*

Inimesearmastaja Issand, lase meie südames paista Sinu tundmise puhas valgus ja ava meie vaimusilmad Sinu evangeeliumi õpetuse mõistmiseks. Istuta meie südamesse Sinu õndsaks-tegevate käskude hirm, et meie võidaksime liha-himud ja elaksime vaimlist elu ning mõtleksime, räägiksime ja teeksime seda, mis on Sinu meele pärast. Sest Sina, Kristus Jumal, oled meie hingede ja ihude valgus, ja Sulle ning ühtlasi Sinu igavesele Isale ja kõigepühamale, heale ning elavakstegevale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Diakon *paneב suitsutamisriista kohale, tuleb preestri juure ja ütleb kummardades pea tema ette ja näidates sõrmede vahel hoitava oraariga evangeeliumi:*

Õnnista, isa, püha apostli ja evangelisti N evangeeliumi kuulutajat.

Preester *ütleb teda õnnistades:*

Püha, kuulsa ja ülikiidetud apostli ja evangelisti N palvetel andku Jumal sulle — evangeeliumi kuulutajale — rohket väge kuulutada seda sõna

Tema armsa Poja — meie Issanda Jeesuse Kristuse evangeeliumi täitumiseks.

Ja annab temale evangeeliumi.

Diakon: Aamen. võtab evangeeliumi, väljub k-ustest eelviidava künkla järele ja jääb seisma amvonile.

Preester aujärje ees pöördub rahva poole ja ütleb: Tarkus! Kuulgem vaga meelega püha evangeeliumi lugemist. Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Diakon: Püha N evangeeliumi lugemine.

Lauljad: Au Sulle, Issand, au Sulle!

Preester: Pangem tähele!

Diakon loeb evangeeliumi. Pärast lugemist ütleb preester diakonile:

Rahu olgu sinuga, evangeeliumi kuulutaja!

Lauljad: Au Sulle, Issand, au Sulle!

Diakon astub k-uste ette, annab evangeeliumiraamatu preestrile, kes asetab selle aujärjele, ja sulgeb k-uksed; läheb siis tavalisele kohale ja loeb kolmekordse ekteenia:

Ütelgem kõik, kõigest hingest ja kõigest meelest ütelgem!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Issand, kõigeülalpidaja, meie vane-
mate Jumal, meie palume Sind: kuule meid ja
halasta!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Halasta meie peale, Jumal, oma suu-
rest heldusest, meie palume Sind: kuule meid ja
halasta!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda.) *Samuti
lauldakse ka ekteenia iga osa järele.*

Diakon: Meie palume oma Jumalast kaitstud
Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja Valit-
suse ning Riigikogu ja sõjaväe eest, et Issand
annaks neile väge, võitu, pikka iga, rahu, tervist
ja lunastust, neid eriti juhiks ja aitaks kõigis
asjus ning hoiaks iga vaenlase ja vastase eest.

Meie palume veel Tallinna ja kogu Eestimaa
ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri ja kõigi
meie vendade eest Kristuses.

*Selle ekteenia-palvuse ajal avatakse antiminsi alumine
ja külgmised ääred. Ülemine avatakse ekteenia ajal enne
keerubite laulu.*

Meie palume veel õndsate ja igavese mäles-
tuse vääriliste pühade õigeusu patriarhide, selle
püha templi ehitajate, kõikide uinunud isade ja
vendade, emade ja õdede ning siin ja kõikjal
puhkavate õigeusuliste eest.

Meie palume veel nende eest, kes toovad kasu ja teevad head sellele pühale ja ausale templile, näevad temas vaeva ja laulavad, ning ka siin seisva rahva eest, kes ootab Sinult, oh Issand, suurt ja rohket armu.

Preester *loeb sel ajal palvet:*

Issand meie Jumal, võta vastu oma sulastelt see südamlük palve ja halasta meie peale oma rohkest heldusest; läkita oma armuanded meile ja kogu Su rahvale, kes ootab Sinult rohket armu.

Sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Amen.

Diakon: Palugem Issandat!

Preester *loeb selleks määratud ajakohase palve:*)*

Issand, kõigekõrgem, püha, armuline ja halastaja Jumal, suured ja imelised on Sinu teod ning otsatu Su heldus! Meie austame ja kiidame Sinu kõigepühamat ja suurt nime ning täname Sind Su lõpmata armu, helduse ja headuse eest meie

*) Vastavad palved 1) Issanda Suurtel pühadel ja 2) Ristiülendamise pühal, Suure paastu ajal ja Kannatusnädalal vt. pärast lit. lõppu (lk. 153 ja 155).

vastu. Sa oled kõik loonud oma väega ja hoolit-
sed kõige eest oma rohke armuga.

Alandlikult ja aukartusega palume meie Sind, Issand: Õnnista ja kinnita oma pärisosa — Apost-
lik-õigeusu Kirikut ja kogudusi! Anna hingekar-
jastele jõudu ja püsivust oma vaimuliku karja
hoidmisel, juhtimisel ja õpetamisel; koguduseliik-
med aga tee elavaks ja kindlaks Sinu tõe tund-
mises ja Sinu püha tahtmise täitmises.

Varja ja kaitse meie maad ja rahvast vaenlaste
ja vastaste eest ning hoia meie elu oma vägeva
käega õiguse-, tõe-, valguse- ja rahuradadel.
Anna meile kõigile elavat ja tõelist usku, väsi-
matut ja palavat armastust Sinu ja ligimeste vas-
tu ning kõikumata lootust Sinu — meie Looja ja
Heategija peale.

Oh igavese elu ja valguse Isa, pööra kõiki oma
sõna ja kustumatu valguse tundmisele ning juhi
igavese elu teele! Kasvata lapsed üles, õpeta noori
oma jumaliku tarkuse mõistmisele, hoia abielu-
rahvast truuduses ja üksmeeles ning anna jõudu
ja õnnistust kõigile töötajatele ja vaevanägija-
tele nende tegevuses, muredes ja ettevõtetes!
Lase meid head usuvõitlemist võidelda ja aita
kannatlikult eluraskusi ja oma risti kanda!

Oh Issand, kõikide vaevatute ja koormatute,

hädaliste ja viletsate helde ja ustav abimees ja kaitsja, ole haigete arstiks, kurbade trööstijaks, vanade ja nõtrade toeks, kehvade abistajaks, vaeste-laste ja leskede eestseisjaks, teekäijate juhiks ja kaaslaseks ning eksinute ja langenute õigele teele juhatajaks!

Oh rahu Jumal ja Kõigeülalpidaja, anna rahu maailmale, hoia meid ja meie rahvast ning kogu maailma rahvaid nälja, taudide, tulekahjude, veeuputuste, maavärisemiste, lahkhelide ja tülide, omavaheliste võitluste ja sõdade ning iga häda ja õnnetuse eest!

Võta vastu, oh Issand, meie alandlikud palved, õnnista meid kõige heaga, anna andeks meie eksimused ja patud ning lase meid alati ühel meel ja puhtast südamest kiita ja tänada Sind — meie Taevaisa ja Jumalat, kellele kuulub kõik au, kiitus ja vägi igavesti. Aamen.

Kui tehakse palvet surnute eest, siis loeb diakon järgmise ekteenia:

Heida armu meie peale, Jumal, oma suurest heldusest, meie palume Sind: kuule meid ja heida armu!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Diakon: Meie palume veel puhkamist uinunud Jumala sulaste ja ümmardajate NN hingedele ja

nende tahteliste ja tahtmatute pattude andeksandmist.

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Diakon: Et Issand asutaks nende hinged sinna, kus kõik õiged hingavad.

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Diakon: Palugem neile Kristuselt — meie surematult Kuningalt ja Jumalalt — armu, taeva riiki ja pattude andeksandmist.

Lauljad: Anna seda, Issand!

Diakon: Palugem Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester: Vaimude ja kõigi lihalikkude Jumal, kes surma surmaga maha tallasid, kurjuse võimu hävitasid ning oma maailmale elu andsid! Lase Ise, Issand, puhata ka oma uinunud sulaste ja ümmardajate NN hinged valguse-, rõõmu- ja rahu paigas, kust on kaugel kõik valu, kurbus ja nutuohkamised. Hea ja inimesearmastaja Jumal, anna neile andeks iga patt, mis nad on teinud sõna, teo või mõttega, sest ei ole inimest, kes maa peal elades poleks pattu teinud. Sina ainus oled pata, Sinu õigus on õigus igavesti ja Sinu sõna

on tõde. Sest Sina, Kristus meie Jumal, oled oma uinunud sulaste ja ümmardajate NN ülestõusmine, elu ja rahu, ja Sulle ning ühtlasi Sinu algusea Isale ja kõigepühamale, heale ja elavakstegevale Vaimule anname meie au nüüd, alati ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lauljad: *laulavad kondaki:* „Lase puhata, Kristus . . .“

[Väike ekteenia: Usuõppijad, paluge Issandat!

Meie — usklikud — palugem usuõppijate eest: et Issand nende peale armu heidaks!

Et Ta neid tõesõna läbi õpetaks!

Et Ta neile õiguse-evangeliumi ilmutaks!

Ja et Ta neid oma püha, kogumaapealse ja apostliku Kogudusega ühendaks!

Päästa neid, halasta nende peale, aita ning hoia neid, Jumal, oma armuga!

Teie, usuõppijad, kummardage oma pead Issanda ette.

Preester loeb ekteenia ajal salajast palvet:

Joh. Kuldsuu lit.:

Issand, meie Jumal, kes kõrgel elad ja madalale alla vaatad, kes oma

Vassiili Suure lit.:

Issand, Meie Jumal, kes taevas elad ja kõige oma loomingu peale

ainusündinud Poja Jeesuse Kristuse — meie Jumala ja Issanda — inimsoo lunastamiseks maha läkitasid, vaata oma sulaste — usuõppijate peale, kes Su ette oma pead kummardasid, ja tee nad õigel ajal kõlblikuks uuestisünni pesemist ja hukasaamata riidet kätte saama; ühenda nad oma püha, kogumaapealse ja apostliku Kogudusega ja arva nad oma äravalitute karja hulka.

alla vaatad, vaata ka oma sulaste — usuõppijate peale, kes Su ette oma pead kummardasid, anneta neile kerge ike, tee nad oma püha Koguduse kõlblikeks liikmeiks ja arva nad väärilisteks uuestisünni pesemist ja kõrdumatut riidet kätte saama, et nad tunneksid Sind — meie tõelist Jumalat.

Lõpphüüde ütleb preester valjusti (mõlemal liturgial):

Et ka nemad ühes meiega Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu kõigekallimat ja suurt nime kiidaksid nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen!

Väike ekteenia: Usuõppijad, minge välja! Ükski teist ärgu jäägu siia! Aga meie — usklikud — palugem veel rahus Issandat!

Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga. Tarkus!

Ekteenia ajal loeb preester palvet.

Joh. Kuldsuu lit.:

Meie täname Sind, Issand — vägede Jumal, et Sa meid kõlblikuks tegid ka praegu Sinu püha ohvrialtari ees seisma ja oma pattude ning rahva eksimuste eest Sinu helduse ette maha langema. Võta meie palved vastu ja tee meid kõlblikuks tooma Sulle palveid, palumisi ning vereta ohvreid kõige Su rahva eest. Anna meile, kes Su Pühavaimu väel selleks Su teenistuseks oleme seatud, jõudu Sind laitmatult ja komistamatult puhta südame-tunnistusega kõigis paigus appi hüüda, et Sa

Vassiili Suure lit.:

Sina, Issand, ilmutasid meile selle suure lunastuse-saladuse ja tegid meid väärilisteks Su püha ohvrialtari teenijateks olema. Tee meid oma Pühavaimu väel kõlblikuks seda teenistust pidama, hukkamõistmata Sinu püha auees seisma ja Sulle kiiduohvreid tooma, sest Sina oled see, kes kõikjal kõik teeb. Võta Issand seesinane meie ohver meie eneste pattude ja rahva eksimuste eest armulikult vastu ja olgu ta Sinu meelega pärast.

meid kuulda võtaksid
ja meile armuline olek-
sid oma suure halas-
tuse pärast.

Valjusti: Sest Sinule — Isale, Pojale ja Püha-
vaimule — kuulub kõik au, kiitus ja kummarda-
mine nüüd, ikka ja igavesti].

*Kordumiste vältimiseks võib eelmised — sulgudesolevad
— ekteeniad ära jätta ja lugeda nende asemel järgmine
ekteenia.*

LITURGIA III OSA.

Usklikkude liturgia.

Diakon: Palugem, usklikud, veel rahu Issandat!

[Palugem Issandalt rahu ülevalt ja meie hingede lunastust.

Palugem Issandalt rahu kogu maailmale, head seisu Jumala pühadele kogudustele ja kõikide ühinemist.

Palugem Issandat selle pühakoja ning temas usu, vaga meele ja jumalakartusega palvetajate eest.

Palugem Issandalt pääsmist igast kurbusest, vihast ja hädast.]

Kui preester teenib diakonita, siis ei loe ta sulgudes olevat osa, vaid kohe teise palvusena ütleb:

Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga!

Tarkus!

Preester loeb ekteenia ajal usklikkude palve:

Joh. Kuldsuu lit.:

Hea ja Inimesearmataja, Sinu poole pöördume meie ja Sind palume: Kuule meie palvet, puhasta meie hinged ja ihud liha- ja vaimupahedest ja õnnista meid seisma Sinu altari ees ilmsüütult ja laitmatult. Anna, Jumal, meie kaaspalvetajatele pikka iga, kindlat usku ja vaimulikku tarkust: Lase neid, kes Sind alati teenivad kartuses ja armastuses, ilmsüütult ja laitmatult osa võtta Sinu pühast sakramendist ning tee nad kõlblikuks Sinu taevariiki pärima.

Vassili Suure lit.:

Oh Jumal, kes meid vaeseid oma armu ja heldusega külastasid ja meid — halbu, patuseid ja väärtusetasulaseid — seadsid Su püha aualtari ees teenima, kinnita meid oma Pühavaimu väel selleks teenistuseks ja anna meile mõistust, et meie võiksime julgesti oma suu avada ja Sinu Pühavaimu armu nende andide peale paluda, mis siin Sinu ette tuuakse.

Valjusti: Olles alati kaitstud Sinu väe all, anname meie au Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — nüüd, ikka ja igavesti.

Viimase hüüde ütlemisel teeb preester käsnaga risti antiminsi üle.

Lauljad: Aamen.

Avatakse k-uksed.

Lauldakse **keerubite** laulu.

Diakon võtab suitsutamisriista, paneb sellesse viirukit; saanud preestrilt õnnistuse, suitsutab aujärge igast küljest, siis ohvrilauda ja altarit ning preestrit, ikonostaasi, lauljaid ja rahvast, lugedes mõttes 51. psalmi ja patukahetsemispalveid.

Preester loeb vaikselt palvet:

Ükski lihalikkude ihadega ja himudega seotud inimene ei ole vääriline astuma Sinu juure, Aukuningas, ega lähenema Sulle ja teenima Sind, sest Sinu teenimine on isegi taevavägedele suur hirmuäratav asi. Aga siiski oma ärarääkimatust ja otsatust heldusest said Sa inimeseks — muutmata endist loomust — ning said meie ülempreestriks. Olles kõikide Issand Sa usaldasid meile selle teeistusepidamise ja vereta ohvri toomise, sest Sina, Issand — meie Jumal, ainus valitsed taevalisi ja maapealseid asju. Sina istud keerubitelt kantaval aujärjel; Sina, seeravite Issand ja Israeli kuningas, oled ainus püha ja hingad pühades. Seepärast palun ma Sind — ainuhead ja armulist Jumalat: vaata minu, Su patuse ja väärtusetu su-

lase peale; puhasta mu hing ja mu süda kurjast meelest ja tee mind, kes ehitud preestriameti armuga, Sinu Pühavaimu väe läbi kõlblikuks seisma selle püha laua ees ja toimetama Sinu püha ja puhta ihu ning Su kalli vere sakramenti. Sinu ette astun ma pead kummardades ja palun Sind: Ära varja mu eest oma palet ja ära lükka mind välja oma laste hulgast, vaid tee Sinu patune ja alandlik sulane kõlblikuks tooma Sulle need annid, sest Sina, Kristus meie Jumal, oled tooja ja toodav, vastuvõtja ja väljajagatav, ja Sulle ning ühtlasi Sinu igavesele Isale ja Sinu pühale, heale ning elavakstegevale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

*Kui suitsutamine ja palve on lõppenud, loevad **preester** ja **diakon** keerubite laulu 3 korda ja kummardavad iga kord.*

Preester tõstes käed üles: Nüüd tähendame meie salal viisil keerubeid ja laulame eluandvale Kolmainusele kõigepühamat laulu. Jätkem nüüd kõik elumured maha.

Diakon: Et meie vastu võtaksime seda kõikide kuningat, keda inglite väehulgad suure austamisega nähtamata teenivad. Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Lähevad ohvrilaua juure, diakon ees, preester järele.

Preester suitsutab pühi ande paludes eneses 3 korda:

Jumal, puhasta mind patust!

Diakon ütleb preestrile: Võta, isa!

Preester võtab laotuse, paneb selle diakoni vasakule õlale ja ütleb:

Tõstke oma käed püha paiga poole ja kiitke Issandat!

Võtab diskose ja annab diakonile, kes asetab selle ettevaatlikult ja hardusega oma pea peale, hoides sealjuures suitsutamisriista ühel parema käe sõrmel.

Preester ise võtab karika ja väljub diakoniga eeskan-tava künla järele põhjapoolsest uksest. Mõlemad tulevad rahva ette ja paluvad:

Diakon: Mõtelgu Issand Jumal oma kuningrii-gis vagade õigeusu patriarhhide peale alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Preester: Mõtelgu Issand Jumal oma kuning-riigis Tallinna ja kogu Eestimaa ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri peale alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon: Mõtelgu Issand Jumal oma kuningrii-gis meie Jumalast kaitstud Eestimaa ja rahva, Vabariigi Presidendi ja Valitsuse ning Riigikogu ja sõjaväe peale alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Preester: Teie ja kogu ristirahva peale mõtelgu Issand Jumal oma kuningriigis alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen! *Ja lõpetavad keerubite laulu alates sõnadest:* Et meie vastu võtaksime kõikide kuningat.

Diakon läheb sisse k-ustest, jääb seisma paremal pool aujärge ja ütleb sissetulevale preestrile:

Mõtelgu Issand Jumal oma kuningriigis sinu preestriameti peale.

Preester diakonile: Mõtelgu Issand Jumal oma kuningriigis sinu diakoniameti peale alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Preester paneb karika aujärjele, samuti ka diskose diakoni pea pealt ja ütleb:

Aus Joosep võttis Su kõigepuhtama ihu puult maha, mähkis ta puhtate linaste riiete sisse kalliste rohtudega ja pani ta uude hauda.

Kristus, Sa olid hauas ihuliselt ja põrgus hingega kui Jumal, paradiisis ühes röövliga ja aujärjel ühes Isa ja Vaimuga. Sa täidad kõike kui kõikjal olija.

Sinu eluandja haud, oh Kristus, on kaunim kui paradiis ja tõesti ilusam kui ükski kuningakoda; ta on meie ülestõusmise allikas.

Siis võtab **preester** katted diskoselt ja karikalt ning paneb need kõrvale; võtab laotuse diakoni õlalt, suitsutab seda, katab sellega pühad annid ja ütleb:

Aus Joosep võttis . . .

Võtab diakonilt suitsutamisriista, suitsutab 3 korda pühi ande ja ütleb:

Issand, tee Siionile head oma headmeelt mööda, ehita üles Jeruusalemma müürid. Siis on Su meelt mööda õiguseohvrid, ohvriannid ja põletamisohvrid, siis viiakse värse Su altarile.

Suletakse k-uksed ja vahetekk tõmmatakse ette.

Preester annab ära suitsutamisriista ja ütleb diakonile: Mõtle minu peale, vend ja kaasteenija!

Diakon: Mõtelgu Issand Jumal oma kuningriigis sinu preestriameti peale.

Kummardab pea ja hoides parema käe kolme sõrmega oraari ütleb preestrile:

Palu minu eest, püha isa!

Preester: Pühavaim tulgu su peale ja Kõigekõrgema vägi varjaku sind.

Diakon: Sama Vaim aidaku meid kogu elupäevad. — Mõtle minu peale, püha isa.

Preester: Mõtelgu Issand Jumal sinu peale oma kuningriigis alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon: Aamen.

Suudleb preestri paremat kätt, väljub põhjapoolsest uksest, jääb seisma oma paigale ja loeb ekteeniat:

Toogem oma palved Issandale!

Lauljad: Issand, heida armu!

Palugem pühitsemiseks toodud kalliste andide eest!

Lauljad: Issand, heida armu!

Palugem Issandat selle pühakoja ja temas usu, vaga meele ning jumalakartusega palvetajate eest.

Lauljad: Issand, heida armu!

Palugem endile Issandalt pääsmist igast kur-
busest, vihast ja hädast.

Lauljad: Issand, heida armu!

Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga.

Lauljad: Issand, heida armu!

Palugem Issandalt vaga, püha, rahulist ja pa-
tuta päeva.

Lauljad: Anna seda, Issand.

Samuti lauldakse ka järgmiste ekteeniaosade järele.

Palugem Issandalt rahuinglit ustavaks juhata-
jaks ning meie hingede ja ihude kaitsjaks.

Palugem Issandalt meie pattude ja eksimuste
andeksandmist ja mahakustutamist.

Palugem Issandalt head ja kasulikku meie hingedele ning rahu maailmale.

Palugem Issandalt meie edaspidise eluaja möödumist rahu ja meeleeparandamises.

Palugem endile kristlikku, valuta, häbita ja rahulist elulõppu ning head kostmist Kristuse viimse kohtu ees.

Tuletades meele meie kõigepühamat, kõigepuhamat, üliõnnistatud ja austatud Valitsejat Jumalasünnitajat — Ikkaneitsit Mariat — ja kõiki pühi inimesi, andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse — meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand.

Preester *loeb salajast palvet:*

Issand Jumal Kõigeülalpidaja, kes võtad vastu kiiduohvreid neilt, kes Sind kõigest südamest appi hüüavad, võta vastu ka meie patuste palve ja lase see tõusta oma pühale ohvrialtarile ja tee meid kõlblikuks tooma Sulle ande ja vaimlisi ohvreid meie endi pattude ja rahva eksimuste eest.

Lase meid armu leida Sinu ees, et meie ohver oleks Sinu meeleepärane ja et Sinu armu hea vaim hingaks meil, eesseisvâtel andidel ja kogu Sinu rahval.

Preester *valjusti*: Sinu ainusündinud Poja helduse pärast, ühes kellega Sa oled kiidetud ühtlasi oma kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga, nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Diakon: Armastagem üksteist, et me ühel meel tunnistaksime.

Lauljad: Isa, Poega ja Pühavaimu — üheloomulist ja lahutamatut Kolmainust Jumalat.

Preester kummardab kolm korda ja ütleb tasa:

Ma armastan Sind, Issand, mu vägi; Issand on mu kalju ja mu tugev linn.

*Suudleb diskost ja karikat ning aujärje äärt. Kui teenib kaks või rohkem preestreid, siis toimivad kõik samuti ning suudlevad ka üksteise õlga; vanem neist ütleb: „Kristus on meie keskel,“ teine vastab suudeldes: „On ja jääb.“ Ka diakonid, kui neid on kaks või rohkem, suudlevad oma oraari ristikohal ja üksteise õlga sama üteldes. Ka k-uste ees seisev **Diakon** suudleb oma oraari, kummardab ja ütleb:*

Kuulgem püha apostlik-õigeusu tunnistust!

Tõmmatakse tekk k-uste eest.

Preester tõstab laotuse, lehvitab seda pühade andide kohal (kusjuures avitavad teda kaasteenivad preestrid) ja loeb salaja usutunnistust:

Mina usun ainu Jumal-Isa — Kõigeülalpidaja, taeva ning maa, kõige nähtava ja nähtamatu Looja sisse;

Ja ainu Issanda Jeesuse Kristuse — ainusündinud Jumala Poja sisse, kes Isast on sündinud enne kõiki aegu — Valgus Valgusest, tõeline Jumal tõelisest Jumalast — sündinud, mitte loodud, Isaga üheloomuline ja kelle läbi kõik loodud on;

Kes meie — inimeste — ja meie lunastamise pärast on maha tulnud taevast ja lihasse saanud Pühavaimu ja Neitsi Maria läbi ja inimeseks saanud;

Kes meie pärast on risti löödud Pontiuse Pilatuse ajal ja kannatanud ning maha maetud,

Ja üles tõusnud kolmandal päeval kirjade järele;

Ja kes on üles läinud taeva ja istub Isa paremal käel;

Ja kes jälle tuleb auga kohut mõistma elavate ja surnute üle ja kelle riigil ei saa lõppu olema;

Ja Pühavaimu — Issanda, Elulooja sisse, kes Isast välja läheb, keda ühtlasi Isa ja Pojaga kummardatakse ja austatakse, ja kes prohvetite läbi rääkinud on.

Uheainsa püha kogumaapealse ja Apostliku Koguduse sisse.

Ma tunnistan ühte ristimist pattude andeksandmiseks.

Loodan surnute ülestõusmist.

Ja tuleva aja elu. Amen.

Preester *suudleb laotust ja paneb ta kõrvale.*

Diakon: Seiskem hästi, seiskem kartusega; pan gem tähele, et püha ohvrit rahus tuua.

Lauljad: Rahu armu, jumalakiituse ohvrit.

Diakon *kummardab, läheb altarisse, võtab vehiku ja lehvitab sellega hardalt pühade andide kohal.*

Preester *rahvast õnnistades:* Meie Issanda Jeesuse Kristuse arm, Jumal-Isa armastus ja Pühavaimu osadus olgu teie kõikidega.

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Preester: Ülendagem oma südamed!

Lauljad: Meie ülendame nad Issanda poole.

Preester: Täna gem Issandat!

Lauljad: On õige ja kohus kummardada Isa, Poega ja Pühavaimu, üheloomulist ja lahutamatu Kolmainust Jumalat.

Preester palvetab tasa

Joh. Kuldsuu lit.:

On õige ja kohus Sulle laulda, Sind kiita, Sind austada, Sind tänada ja Sind kummardada Sinu valitsuse igas paigas, sest Sina, Jumal, oled ärarääkimatu, äraarvatu, nägematu, äramõistmatu, igavene, muutmatu — Sina ja Sinu ainusündinud Poeg ja Sinu Pühavaim. Sina kutsusid meid olematusest olemisse, tõstsid üles meid lagenuid ja tegid kõik, et viia meid taevasse ja anda meile oma tulevane riik. Meie täname Sind, Sinu ainusündinud Poega ja Sinu Pühavaimu meile

Vassiili Suure lit.:

Igavene Valitseja Issand Jumal, kummardatav Isa! On tõesti kohus, õige ja Sinu pühaduse väärt Sind kiita, Sulle laulda, Sind austada, Sind kummardada, Sind tänada, Sind tõesti ainuelavat Jumalat suureks tõsta ja rõhutatud südamega ja alandliku vaimuga tuua Sulle seda meie vaimset teenistust, sest Sina andsid meile oma tõetundmise. Aga, Issand, kes võib üles rääkida Sinu vägevad teod, kuulutada kõike Sinu kiitust või jutustada kõigest Sinu imedest, mis

tehtud heategude eest, mis teada ja teadmata, ilmutatud ja ilmutamata.

Valjusti:

Meie täname Sind, Issand, selle püha teenistuse eest, mille Sa nüüd meilt vastu võtad, ehk küll Sind inglite väehulgad ümbritsevad, Võidulaulu lauldes, hüüdes hõisates ja üteldes:

Lauljad:

Püha, püha, püha on Issand Tsebaot! Taevas ja maa on täis Sinu au! Hoosianna kõrgel! Kii-detud on see, kes tuleb Issanda nimel! Hoosianna kõrgel!

Sa teed igal ajal? Kõikide Valitseja, taeva ja maa, kõigi nähtavate ja nähtamata loomade Issand, kes istud aujärjel ja vaatad sügavustele! Sina algusetu, nähtamatu, mõistmatu, tundmatu, muutmatu, oled meie Issanda Jeesuse Kristuse — meie suure Jumala ja Lunastaja, meie lootuse Isa. Tema on Sinu armukuju ja Su olemise täiuslik märk, kes Eeneses ilmutab Sind — Isa. Ta on elav Sõna, tõeline Jumal, igavene tarkus, elu, pühitsus, vägi ja tõeline valgus, kelle läbi sai avalikuks Pühavaim — Tõevaim, tulevaste päranduste pant, igaveste hüvede algandja, elavakstegev

vägi, pühitsuse allikas, kelle läbi kinnitatuna teenib Sind iga mõistlik ja vaimne olevus ja laulab Sulle lõpmatuid kiituslaule, sest kõik on Sulle teenimisvalmis.

Valjusti:

Sind kiidavad inglid, peainglid, aujärjed, valitsused, vürstiriigid, vallad, väed ja mitmesilmalised keerubid; Sind ümbritsevad seeravid ja hüüavad üks-teisele väsimata huultega ja lõpmata kiiduhäälega: Võidulaulu lauldes, hüüdes, hõisates ja üteldes:

Sel ajal võtab diakon diskoselt tähekese, teeb sellega diskose üle ristimärgi ning paneb ta kõrvale. Siis läheb paremale poole, võtab vehiku ja lehvitab pühade andide üle, et kärbsed ega midagi muud ei puutuks neisse.

Preester palvetab tasa

Joh. Kuldsuu lit.:

Inimesearmastaja Issand, ühes nende õndsate vägedega hüüame ja ütleme ka meie: püha ja kõigepüham oled Sina, Sinu ainusündinud Poeg ja Sinu Pühavaim. Püha ja kõigepüham oled Sina ja suur on Sinu au! Sa oled oma maailma nõnda armastanud, et andsid oma ainusündinud Poja, et ükski, kes Temasse usub, hukka ei saaks, vaid et tal oleks igavene elu.

Valjusti:

Meie Issand Jeesus Kristus, kes tuli maailma lunastama, võttis sel ööl, mil Ta iseenda ära andis maailma elu eest, leiva oma pühasse, puhtasse ja patuta

Vassiili Suure lit.:

Inimesearmastaja Issand, ühes nende õndsate vägedega hüüame ja ütleme ka meie patused: tõesti Sina oled püha ja kõigepüham; äramõõtmatu on Sinu pühaduse suur au ja õige oled Sina kõigis oma tegudes, sest tõe ja õige otsuse järele oled Sa meile kõik valmistanud. Sina, Jumal, lõid inimese mullast ja austasid teda oma kujuga, panid ta paradiisi rõõmusse ja tõotasid Sinu käskude täitmise eest anda talle surematus ja igaveste hüvede maitmine. Aga kui tema, mao kavalusest petetud, astus üle Sinu — tõelise Jumala ja Looja käsust ja langes oma

kätte, tänas, õnnistas, pühitses, murdis selle ja andis oma pühadele jüngritele ja apostlitele üteldes:

Võtke sööge: See on Minu ihu, mis teie eest murtakse pattude andeksandmiseks.

Lauljad: Aamen.

patu pärast surma võimu alla, siis ajasid Sina, Jumal, oma õige kohtu järele ta paradisi-
sist sellesse maailma ja tegid ta jälle mullaks, millest ta oli võetud, valmistades talle uue-
sündimise kaudu lunastuse oma Kristuses Eneses. Sina, Helde, ei pöördunud ära eneseloodud olevusest ja ei unustanud oma käetööd, vaid külastasid teda mitmel korral ja viisil oma armuliku heldusega. Sa läkitasid prohveteid, tegid vägevaid tegusid oma pühade läbi, kes iga põlve rahva seas Su meele järele elasid; rääkisid meiega oma sulaste — prohvetite suu läbi, kuulutasid meile

tulevat lunastust. Sa andsid käsuõpetuse abiks, panid inglid kaitsjaiks. Aga kui aeg täis sai, siis rääkisid Sa meile oma Poja Enese kaudu, kelle läbi Sa löid ka maailma. Olles Sinu au paistus ja Sinu olemuse täiuslik kuju ning pidades ülal kõike oma võimsa sõnaga, — ei arvanud Ta saagiks, et Ta on ühesugune Sinuga — Jumal-Isaga, vaid — olles igavene Jumal — ilmus maa peale ja elas inimeste keskel; sai Neitist lihasse ja alandas Ennast, võttes Endale sulase näo ja saades meie nõdras ihus meie sarnaseks, et teha meid oma aukuju sarnasteks. Et ühe inimese läbi tuli

patt maailma ja patu läbi surm, siis Sinu ainusündinud Poeg, olles Sinu Jumal-Isa süles, sündis naisest — puhast Jumalasuksest ja Ikkaneitsist Mariast, sai käsu alla ja arvas heaks hukka mõista patt oma lihas, et need, kes Aadamas surevad, saaksid elavaks Kristuses. Elades selles maailmas andis Ta meile õndsakstegevad käsud, pööras meid ebajumala teenitusest ja tõi meid Sinu — Tõejumala ja Isa tundmisele ning tegi meid oma äravalitud sooks, kuninglikuks preestriametiks, puhaks rahvaks ja, puhastades meid veega ning pühitsedes Pühavaimuga, andis Enda lunastamise

hinnaks surmavangist, kus kinni peeti meid, kes olime müüdnud patuorjadeks. Et täita kõik, astus Ta risti läbi surmariiki, kaotas surmavalu ja tõusis üles kolmandal päeval, avades igale lihale surnuist-ülesthõusmistee, sest Eluvürsti ei pidanud võitma kõdu. Tema sai esimeseks uinunutest, esisündinuks surnutest, et Ta Ise oleks kõik ja kõiges esimene. Ta läks taevasse ja istus Sinu suure au paremale poolele ja tuleb jälle igaühele tasuma tema tegude järele. Meile aga jättis Ta need oma õndsakstegeva kannatamise mälestusmärgid, mis meie Tema käsul oleme siia ette toonud.

Valjusti:

Arvates heaks minna oma vabatahtelisele, igavese mälestuse väärilisele ja elavakstegevale surmale, meie Issand Jeesus Kristus võttis sel ööl, kui Ta Enda maailma elu eest ära andis, leiva oma puhtasse ja pühasse kätte, näitas seda Sulle — Jumal-Isale, tänas, õnnistas, pühitses, murdis ja andis oma pühadele jüngritele ning apostlitele üteldes: Võtke sööge...

(lk. 109.)

Preestri viimaste sõnade ajal hoiab diakon oraari parema käe kolme sõrmega ja näitab diskosele. Samuti näitab ka karikale, sel ajal kui preester ütleb: „Jooge temast kõik“.

Preester:

Samal kombel võttis Tema ka karika pärast õhtusöömaega ja ütles:

Preester:

Samal kombel võttis Tema karika viinapuu viljaga, segas selle veega, tänas, õnnistas, pü-

hitses, andis oma püha-
dele jüngritele ja apost-
litele üteldes:

Jooge temast kõik: see on Minu veri, uue sea-
duse veri, mis teie ja mitmete eest ära valatakse
pattude andeksandmiseks.

Lauljad: Aamen.

Preester:

Tuletades meele seda
õndsakstegevat käsku
ja kõike seda, mis meie
pärast sündinud: risti-
löömist, mahamatmist,
ülestõusmist kolmandal
päeval, paremale käe-
le istumist ja teist au-
sat tulemist,

Valjusti:

Sinu oma Sinu omast
toome meie Sulle kõiki-
de ja kõige eest.

Preester:

Seda tehke minu mäles-
tuseks, sest nii mitu
korda, kui teie iial seda
leiba sööte ja sest ka-
rikast joote, kuulutate
teie Minu surma ja tun-
nistate Minu ülestõus-
mist. Seepärast ka
meie, oh Issand, tuletat-
des meele Tema lunas-
tavat kannatust, elu-
andvat ristisurma, kol-
mepäevast hauasole-
mist, surnuistülestõus-
mist, taevasseminemist,
Sinu — Jumala ja Isa
paremale käele istumist

ning Tema ausat ja kartusväärset teist tulemist,

Valjusti: Sinu oma . . .

Nende preestri sõnade ajal annab diakon vehiku ära, paneb oma käed risti teine-teisele, tõstab parema käega diskose ja vasakuga karika ning kummardab alandlikult.

Lauljad: Sull' laulame meie kiites; Sind austame meie; Sind täname meie, oh Issand, ja Sind palume meie, oh meie Jumal.

Preester palub tasa

Joh. Kuldsuu lit.:

Meie toome Sulle seda vaimset ja vereta teenistust, hüüame Sinu poole ja palume Sind hardalt: läkita oma Pühavaimu meile ja ees seisvatele andidele.

Vassiili Suure lit.:

Seepärast kõigepüham Issand, ka meie — patused ja väärtusetud sulased — oleme saanud väärilisteks teenima Sinu püha ohvrialtari ees — ei mitte oma õiguse pärast, sest meie ei ole midagi head teinud maa peal, vaid Sinu armu ja helduse tõttu, mida Sa meile oled rohkesti valanud,

lähene meie julgusega Sinu pühale ohvrialtarile, toome Sinu Kristuse püha ihu ja vere aseesemed, palume Sind ja hüüame Sinu poole: oh Kõigepüham, Sinu heatahtelise armu pärast tulgu Sinu Pühavaim meie ja nende eesseisvate andide peale — neid õnnistama, pühitsema ja ümber olustama.

Preester ja diakon kummardavad kolm korda aujärje ees ja paluvad tasa.

Preester palvetab käsi ülal hoides: Issand, Sa läkitasid oma kõigepühamat Vaimu oma apostlitele kolmandal tunnil; ära võta teda ka meilt ära, oh Helde, vaid uuenda meid, kes Sind palume.

Diakon: Loo mulle, Jumal, puhas süda ja uuenda minus siiras Vaim.

Preester: Issand, Sa läkitasid oma kõigepühamat Vaimu...

Diakon: Ära heida mind oma palge eest ja ära võta minult oma Pühavaimu.

Preester: Issand, Sa läkitasid oma kõigepühamat Vaimu...

Diakon näitab oraariga Tallele ja ütleb tasa: Õnnista, isa, püha leiba.

Preester ütleb õnnistades püha leiba ristiviisi

Ja tee see leib oma
Kristuse kalliks ihuks.

Tee see leib meie
Issanda, Jumala ja Lu-
nastaja Jeesuse Kris-
tuse tõeliseks ja kal-
liks ihuks.

Diakon: Aamen. *Ja näidates oraariga karikale, ütleb tasa:*

Õnnista, isa, püha karikat.

Preester: õnnistades ristitähega karikat, ütleb tasa:

Ja see, mis selles kari-
kas, oma Kristuse kal-
liks vereks.

Aga see karikas meie
Issanda, Jumala ja Lu-
nastaja Jeesuse Kris-
tuse tõeliseks kalliks
vereks, mis maailma
elu eest ära valati.

Diakon: Aamen.

Diakon näitab mõlemale ja ütleb:

Õnnista, isa, mõlemaid.

Preester õnnistades mõlemaid ristiviisi, ütleb:

Oma Püha Vaimuga nad ümber olustades.

Diakon: Aamen, aamen, aamen. *Ja preestri poole kummardudes ütleb:*

Mõtle minu peale, püha isa!

Preester: Mõtelgu Issand Jumal sinu peale oma kuningriigis nüüd, ikka ja igavesti.

Diakon: Aamen.

Preester *palvetab tasa:*

Joh. Kuldsuu lit.:

Et nad saaksid neist osavõtjatele hinge kasinuseks, pattude andeksandmiseks, Sinu Pühavaimu osaduseks, taevariigi pärimiseks, julguseks Sinu ees, aga mitte süüks ega hukkamõistmiseks.

Valjusti:

Meie toome Sulle selle vaimse teenistuse kõikide usus uinunud esivanemate, isade, vendade, patriarhhide, prohtetite, apostlite,

Vassiili Suure lit.:

Ühenda üksteisega ainsa Pühavaimu osaduseks meid kõiki, kes võtame osa ühest leivast ja ühest karikast. Ära lase ühtegi meist osa võtta Sinu Kristuse pühast ihust ja verest süüks ja hukkamõistmiseks, (*Valjusti:*) et me leiaksime heldust ja armu ühes kõigi maailma algusest Sinu meele pärast elanud pühadega: esivanemate, isade, patriarhhide, proh-

jumalasõnaõpetajate, evangelistide, usutunnistajate, kasina elu pidajate ja iga õiglase hinge eest, kes usus maailmast lahkunud.

Iseäranis kõigepühama, kõigepuhtama, üliõnnistatud ja austatud valitseja — Jumalasünnitaja ja Ikkaneitsi Maria eest.

Preester võtab suitsutamisriista ja suitsutab aujärje ees kolm korda. **Diakon** suitsutab aujärge ümberringi, tuletades meele elavaid ja surnuid, keda tahab.

Lauljad:

On kohus tõesti õndsaks kiita Sind, Jumalasünnitaja, Sind, ikka õnnistatud, laitmata ja meie Jumala Ema, kes ülem oled kui keerubid ja palju ausam kui seeravid, kes puhtaks neitsiks jäädes Jumal-Sõna ilmale

vetite, apostlite, jumalasõnakuulutajate, evangelistide ja õpetajatega ja ka iga õiglase hingega, kes usus maailmast lahkunud;

Iseäranis kõigepühama, kõigepuhtama, üliõnnistatud ja austatud Valitseja — Jumalasünnitaja ja Ikkaneitsi Mariaga.

Lauljad:

Sinu üle, kes armu oled saanud, on rõõmus iga loom, inglite väehulgad ja inimsugu. Sa pühitsetud tempel, vaimulik paradiis ja neitside au: Sinu läbi tuli Jumal lihasse ja sai lapsukeseks, enne kõiki aegu meie Jumal olles;

tõid, Sind — tõelist Jumalasunnitajat — austame meie.

Suuril pühil selle laulu asemel lauldakse kaanoni 9. laulu irmos.

Preester palub tasa

Joh. Kuldsuu lit.:

Püha prohveti — Eelkäija ja Ristija Johannese, pühade, ausate ja ülikiidetud apostlite, püha N. eest, kelle mälestust pühitseme, ja kõigi Sinu pühade eest. Nende palvete pärast, Jumal, külasta meid.

Mõtles kõikide peale, kes enne meid on lahkunud igavese elu ja ülestõusmise lootuses ja anna neile hingamist

Sinu süle tegi Ta oma aujärjeks ja Sinu emahüütu ruumilisemaks kui taevas on. Sinu üle, kes armu oled saanud, on rõõmus iga loom. Au olgu Sulle!

Suurel Neljapäeval ja Suurel Laupäeval selle laulu asemel lauldakse nende päevade kaanoni 9. laulu irmos.

Vassiili Suure lit.:

Püha prohveti Eelkäija ja Ristija Johannesega, pühade, ausate ja ülikiidetud apostlitega, püha N.-ga, kelle mälestust me pühitseme, ja kõikide Sinu pühadega. Nende palvete pärast, Jumal, külasta meid.

Mõtles kõikide peale, kes enne meid on lahkunud igavese elu ja ülestõusmise lootuses.

seal, kus Sinu palge valgus paistab.

Tuletab meele surnuid, keda tahab.

Meie palume Sind veel: mõtle, Issand, kõigi õigeusu piiskoppide peale, kes õieti Su tõesõna õpetavad, kõigi preestrite ja diakonite ja kogu preestriameti peale.

Meie toome Sulle veel seda vaimset teenistust kogu maailma eest, püha, kõigemaapealse apostliku Koguduse ja kõigi eest, kes elavad puhast ja ausat elu; meie Vabariigi Presidendi ja Valitsuse ning Riigikogu ja sõjaväe eest.

Anna neile, Issand, rahulikku valitsemist, et ka meie nende rahu-

Siin preester tuletab meele elavaid ja surnuid, keda tahab; elavaid nimetades ütleb:

Meie palume Jumala sulasele N-le lunastust ja pattude andeksandmist.

Surnuid nimetades:

Meie palume rahu ja pattude andeksandmist Jumala sulasele N-le; asuta ta, oh meie Jumal, valgusekohta, kus ei ole kurbust ega ohkamist. Anna talle rahu seal, kus Sinu palge valgus paistab.

Meie palume Sind veel: Mõtle, Issand, oma püha, kõigemaapealse apostliku Koguduse peale, anna rahu temale, kelle Sa oled omandanud oma Kristuse kalli verega; kinnita ka seda püha templit

likul juhtimisel rahus elaksime vaikset ja tassist elu jumalakartuses ja puhtuses.

Valjusti:

Esiteks mõtle, Issand, Tallinna ja kogu Eestimaa ülipühitsetud Mitropoliidi Aleksandri peale, keda lase oma õnnistuse väel olla oma pühade koguduste kasuks — rahus, aus, veata, terve, pikaealine ja Su sõna õieti õpetada.

Lauljad:

Kõikide ja kõige peale.

maailma otsani. Mõtle, Issand, nende peale, kes Sulle need annid tõid; ka nende peale, kelle pärast, kelle kaudu ja kelle eest nad toodud. Mõtle, Issand, kõigi peale, kes toovad kasu ja teevad head Sinu pühadele kirikutele ja mõtlevad vaeste peale. Tasu neile seda oma rikaste ja taevaliste andidega. Kingi neile maiste varade asemele taevalikke, ajaliste varade asemele igavesi, kaduvate varade asemele jäädavaid.

Mõtle, Issand, nende peale, kes elavad kasiinat ja jumalakartlikku, kainet ja puhast elu.

Mõtle, Issand, meie riigi Presidendi peale, kelle

Sa panid juhtima meie kodumaad; ehi teda tõe ja õigusega, varja teda raskuste ajal, kinnita ta kätt, tee vägevaks ta valitsus; anna talle sügavat ja kõikumata rahu; täida ta süda haldusega Sinu koguduste ja kõige Su rahva vastu, et ka meie rahus elaksime vaikset ja tassist elu jumalakartuses ja puhtuses. Mõttele ka meie Riigivalitsuse, Riigikogu ja sõjaväe peale.

Mõttele, Issand, siin seisva rahva ja ka nende peale, kes mõjuval põhjusel on jäänud tulemata, halasta nende ja meie peale oma rohkest haldusest; täida nende majad kõigi hüvedega; hoiu nende abielu ra-

hus ja üksmeeles; kasvata üles lapsed, õpeta noorsugu, toeta vanu, lohuta nukraid, kogu ühte laialipillatud ja ühenda nad oma püha, kõigemaapealse ja apostliku Kogudusega; juhi reisijaid merel, maal ja õhus; kaitse lesknaisi, varja vaeseid-lapsi; vabasta vangid, paranda haiged!

Mõtles, Issand kohtualuste, väljasaadetute, vangisoolijate, raske töö tegijate ja kõigi peale, kes elavad kurbuses, hädas ja kitsikuses.

Mõtles, Issand, kõigi peale, kes igatsevad Sinu suurt heldust ja armu, kes meid armastavad ja meid vihkavad; ka nende peale, kes palusid meid aland-

likke palvetada nende eest. Mõttele, Issand, meie Jumal, kõige oma rahva peale ja vala välja kõikidele oma rikast heldust; täida nende palved nende lunastuseks. Nende peale, keda meie ei ole nimetanud teadmatuse, unustamise või nimede rohkuse pärast, mõttele Ise, Issand Jumal, kes tead iga vanuse ja nime ning tunnend igaüht ta emahüst. Sina Issand, oled abitute abi ja lootuse- tute lootus, tormihädaliste päästja, merel reisijate sadam, haigete arst. Ole kõikidele kõik, sest Sa tunnend igaüht ja ka tema palumist, maja ja vajadusi. Hoiat, Issand, seda ja iga linna ja maad nälja-

Preester *palvetab tasa:*
Mõtlet, Issand, meie Vabariigi pealinna ja selle linna (koguduse) peale, kus meie elame, iga linna, maa ja neis elavate usklike peale. Mõtlet Issand, merel, maal ja õhus reisijate, haigete, kannatajate, vangide ja nende lunastuse peale. Mõtlet, Issand, kõigi peale, kes teevad head ja toovad kasu Sinu pühadele kirikutele, kes mõtlet-

häda, taudi, maavärisemise, veeuputuse, tulekahju, mõõgatera, võõr-rahva pealetungi ja kodusõja eest.

Valjusti:

Esiteks mõtlet ... (lk. 122.)

Lauljad: Kõikide ..

Mõtlet, Issand, kõigi õigeusu piiskoppide peale, kes Sinu tõesõna õieti õpetavad. Mõtlet, Issand, oma rohkem halastusest ka minu, alandliku peale; anna mulle andeks iga patt, mis ma teinud tahteliselt või tahtmatult, ja minu pattude pärast ära keela tulemast Sinu Pühavaimu armu eelseisvatele andidele. Mõtlet, Issand,

vad vaeste peale, ning saada meile kõikidele oma armu ja heldust.

Valjusti:

Ja lasse meid ühest suust ja südamest kiita ja laulda Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu kõigekallimat ja suurt nime nüüd, ikka ja igavesti.

preestrite, diakonite ja kogu preestriameti peale; ära saada häbisse ühtki meist, kes Sinu püha ohvrialtari ümber seisame. Issand, külasta meid oma armuga, ilmu meile oma rohke halastusega; anna meile head ja tervet õhku; saada kosutavat vihma põlluvilja kasvamiseks; õnnista seda aastat oma heldusega nagu krooniga; vaigista ristikoguduse lahkkelid, rahusta rahvaste mässamised; tühista oma Pühavaimu väega lahkusulistest eksiõpetused; võta meid kõiki oma kuningriiki ja tee meid valguse- ja päevalasteks. Issand, meie Jumal, kingi meile oma rahu ja oma armastust,

sest Sina oled meile
kõik annud.

Valjusti:

Ja lase meid...

Lauljad: Aamen.

Preester *rahvast õnnistades:* Ja meie suure Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse arm olgu teie kõikidega.

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Diakon *väljub altariist, jääb seisma k-uste ette ja loeb palumisekteeniat:*

Tuletades meele kõiki pühi inimesi palugem veel rahu Issandat.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Palugem Issandat ettetoodud ja pühitsetud kalliste andide eest.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Palugem, et meie inimesearmastaja Issand võtaks nad vastu oma ülitaevasele ja vaimsele altarile hea vaimlise lõhnana ning saadaks meile jumalikku armu ja Pühavaimu annet.

Lauljad: Issand, heida armu!

Palugem usuühendust ja Pühavaimu osadust ning andkem iseend, üksteist ja kogu meie elu Kristuse meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand!

Ekteenia ajal preester palvetab tasa:

Sinu hoolde, inimese-armastaja Issand, anna me meie oma elu ja lootuse, hüüame Sinu poole ja palume Sind kõigest südamest: tee meid kõlblikuks puhta südametunnistusega osa võtma Sinu taevalisest ja kartusväärsest sakramendist — sellest pühast ja vaimsest toidust — pattude andeksandmiseks, eksimuste mahakustutamiseks, Pühavaimu osaduseks, taevariigi pärimiseks, julguseks Sinu ees, aga mitte süüks või hukkamõistmiseks.

Jumal, meie lunastuse Jumal, õpeta meid kõlblikult tänama Sind Su heategude eest, mis Sa oled meile teinud ja ikka teed.

Sina, meie Jumal, kes võtsid vastu meilt need annid, puhasta meid igast liha- ja vaimupahest ja õpeta meid talitama pühadust Sinu kartuses, et meie puhta südametunnistusega osa võttes Sinu pühadest andidest, ühenduksime Sinu Kristuse püha ihu ja verega, et siis, kui meie neist kõlblikult osa võtame, elaks Kris-

Valjusti:

Ja tee meid kõlblikuks, Issand, et meie julgusega ja hukkamõistmata tohiksime Sinu — meie Taevaisa ja Jumala poole hüüda ja ütelda:

Lauljad:

Meie Isa . . .

tus meie südames ja meie saaksime Sinu Pühavaimu templiks. Ära lase, oh Jumal, ühtainustki meist saada süüdlaseks ega ihult ja hingelt haigeks Sinu kartusväärsest sakramendist kõlvatu osavõtmise pärast, vaid lase meid viimse hingetõmbuseni kõlblikult osa võtta Sinu pühadest andidest varustuseks igavesse ellu ja heaks kostmiseks Sinu Kristuse kartusväärse kohtu ees, et ka meie, Issand, ühes kõigi pühadega, kes maailma algusest Sinu meelepärast olnud, saaksime osa Sinu igavestest headustest, mis Sa oled valmistanud neile, kes Sind armastavad.

Valjusti:

Ja tee meid...

Preester: Sest Sinu on riik, vägi ja au igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga!

Diakon: Kummardagem oma pead Issanda ette!

Lauljad: Sinu ette, Issand.

Preester *palvetab tasa:*

Meie täname Sind, nähtamatu Kuningas, kes oma äramõõtmatu väega kõik oled loonud ja oma rohkest armust kõik olematusest olemisele toonud. Issand, vaata taevast nende peale, kes oma pead Sinu ette kummardanud, sest nad pole kummardanud neid liha ja vere ette vaid Sinu —

Valitseja Issand, helde Isa ja kõigi trööstija Jumal, õnnista, pühitse, varja, kaitse ja kinnita neid, kes oma pead Sinu ette kummardasid, pööra nad ära igast halvast teost ja juhata nad igasugusele heateole; tee nad kõlblikuks hukkamõistmata osa võtma Sinu kõige-pühamast ja elavaks-

kartusväärse Jumala ette. Jaga eesolevad annid meile kõigile meie heaks — igäihele tema vajaduse järele. Juhi reisijaid maal, merel ja õhus, tee terveks haiged, Sina, meie hingede ja ihude arst.

tegevast sakramendist pattude andeksandmiseks ja Pühavaimu osaduseks.

Valjusti: Sinu ainusündinud Poja armu, helduse ja inimesearmastuse pärast, ühes kellega Sa oled kiidetud ühtlasi oma kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Vahetekk tõmmatakse k-uste ette.

Preester *palvetab tasa:* Kuule meid, Issand Jeesus Kristus meie Jumal, oma pühast eluasemest ja oma kuningriigi aujärjelt; tule meid pühitsema, kes istud kõrgel ühes Isaga ja oled ka siin nähtamatult meie juures; tee oma vägeva käega meid ja meie kaudu ka kogu rahvas kõlblikuks vastu võtma Sinu kõigepuhtamat ihu ja Sinu kallist verd.

Selle palve lugemise ajal diakon seistes k-ukse ees, vöötub oraariga ristiviisi ja läheb altarisse. Siis kummar-

davad **preester** ja **diakon** ning ütlevad kolm korda tasa:

Jumal, puhasta mind patust ja halasta mu peale!

Kui **diakon** näeb preestrit sirutavat kätt ja puudutavat Talle ülendamiseks, siis hüüab ta:

Pangem tähele!

Preester ülendades Talle ütleb valjusti:

Pühad annid pühadele!

Lauljad: Uks on püha, ainus Issand Jeesus Kristus, Jumal-Isa auks. Aamen.

Lauljad laulavad armulaulu, mis määratud selleks päevaks või püha inimese mälestuseks.

Diakon läheb altarisse, jääb seisma preestri paremale käele ja ütleb:

Murra, isa, püha leib!

Preester murdes tähelepanuga ja jumalakartusega Talle neljaks osaks, ütleb:

Murtakse ja jagatakse Jumalatall, kes on murdav, kuid jaotamatu, alatisöödav, kuid ei millalgi lõppev, vaid osavõtjaid pühitsev.

Preester murdnud Talle, paneb osad diskosele: osa IS paneb diskose ülemale äärele ida poole, osa KS alamale äärele — lääne poole, osa NI vasakule äärele —

põhja poole — ja osa KA paremale äärelle lõuna poole (joonise järele).

Diakon osutades oraariga karikale, ütleb:

Täida, isa, püha karikas!

Preester võtab diskoselt Talle osa JS, teeb sellega ristitähe karika kohal ja ütleb:

Pühavaimu täius.

Ning paneb selle karikasse.

Diakon: Aamen.

Diakon toob sooja vett ja ütleb preestrile:

Õnnista, isa, soojust!

Preester ütleb õnnistades:

Õnnistatud olgu Sinu pühade usupalavus nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Diakon *valab ristiviisi sooja vett karikasse vastavalt lauarahva arvule ja ütleb:*

Palav usk on täis Pühavaimu.

Diakon *paneab ära soojaveenõu ja seisab vähe eemal.*

Preester *ütleb temale: Diakon, astu ligi!*

Diakon *astub ligi ja kummardab jumalakartlikult, paludes pattude andeksandmist ning ütleb:*

Anna mulle, isa, meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja püha ihu.

Preester *võtab Talle osa, annab diakonile; diakon võtab selle osa vastu preestri kätt suudeldes, kusjuures preester ütleb:*

Diakon N-le antakse meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist, püha ja kõigepuhtamat ihu tema pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks.

Ka preester võttes Talle osakese ütleb:

Meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja kõigepühamat ihu antakse mulle — preester N-le — mu pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks.

Siis kummardab ta oma pea ja palvetab ühes diakoniga:

Issand, ma usun ja tunnistan, et Sina oled tõesti Kristus, elava Jumala Poeg, kes tuli maailma patuseid lunastama, kelle seast mina suurim olen; veel usun ma, et see on tõesti Sinu kõigepuhtam ihu ja see on tõesti Sinu kõigekallim veri. See-pärast palun ma Sind: halasta mu peale ja anna mulle andeks mu patud, mis ma olen teinud tahteliselt või tahtmata, sõna või teoga, teadmise-ga või teadmata ja tee mind kõlblikuks hukkamõist-mata Sinu kõigepuhtamast sakramendist osa võtma mu pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks.

Võta mind täna vastu Sinu püha õhtusööma-aja osalisena, oh Jumala Poeg, sest ma ei taha Sinu vaenlaste ees seda saladust avaldada ega Sulle suud anda nagu Juudas, vaid tunnistan Sind nagu röövel: Issand, mõtle minu peale oma kuningriigis!

Ärgu saagu mulle Su pühast sakramendist osa-võtmine süüks või hukkamõistmiseks, oh Issand, vaid mu hinge ja ihu parandamiseks!

Siis tarvitavad nad Talle osakesed jumalakärtusega ja ettevaatlikult.

Preester võtab mõlema käega karika ühes rätikuga, joob sealt kolm korda ja ütleb:

Mina — Jumala sulane preester N — võtan

vastu meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja püha verd mu pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks. Aamen.

Pühib rätikuga oma huuled ja karika ääre, suudleb karikat ja ütleb:

Vaata, see puutub minu huultesse ja mu ülekohtus lahkub ning mu patt on lepitatud.

Hüüab diakonit, üteldes:

Diakon, astu ligi!

Diakon tuleb kummardudes tema juure ja ütleb: Vaata, ma astun surematu Kuninga ja meie Jumala ette. Anna mulle, isa, meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja püha verd.

Preester: Diakon N. võtab vastu meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja püha verd oma pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks.

Kui diakon on võtnud vastu püha sakramendi, siis ütleb preester:

Vaata, see puutub su huultesse, ja su ülekohtus lahkub ning su patt on lepitatud.

Kui lauarahvast ei ole, siis pühitakse peale preestri ja diakoni armulauast osavõtmist kõik osakesed diskoselt karikasse, nagu see juhatatud lk. 139—140. Kui on lauarahvast, siis jaotab preester Talle ülejäänud kaks osa NI ja KA väikesteks osakesteks vastavalt lauarahva arvule

ja paneb nad karikasse ning katab karika kattega; osakesed aga, mis võetud Jumalasünnitaja auks ja pühade mälestuseks, ning ka teised, mis diskosel, pannakse karikasse pärast rahva armulquale-võtmist.

Peale karika katmist loeb preester tasa palvet:

Meie täname Sind, inimesearmastaja Issand — meie hingede heategija, et Sa meid oled sel päeval teinud kõlblikuks osa võtma Sinu taevalikust ja igavesest sakramendist. Juhata meid õigele teele; kinnita meid Sinu kartuses; hoiame meie elu ja kinnita meie sammud ausa Jumalasünnitaja ja kõigi Sinu pühade palvete pärast.

Avatakse k-uksed.

Diakon kummardab jumalakartlikult, võtab preestrilt karika, tuleb k-ustele ja tõstes karikat, näitab seda rahvale ning ütleb:

Astuge juure jumalakartuse ja usuga!

Lauljad: Kiidetud olgu see, kes tuleb Issanda nimel; Jumal on Issand ja tema on meile ilmunud.

Lauarahvas astub ette ja loeb preestri järele palved:

Issand, ma usun ja tunnistan... Võta mind täna vastu... Ärgu saagu mulle...

Siis tulevad armulauast osa võtta soovijad ükshaaval karika juure jumalakartuses, käed risti rinnal, ja saavad nõnda osa pühadest andidest.

Preester annab igale lusikaga Issanda ihu ja verd, üteldes:

Jumala sulane (ümmardaja) N. võtab vastu meie Issanda — Jumala ja Lunastaja Jeesuse Kristuse kallist ja püha ihu ning verd oma patude andeksandmiseks ja igaveseks eluks.

Diakon *pühib rätiga igaühe suud; armulauast osasaanu suudleb karikat ja kummardudes läheb eemale.*

Niiviisi saavad kõik Issanda õhtusöömaaaja osalisteks.

Lauljad *sel ajal laulavad armulaualaulu: Võtke Kristuse ihu vastu ja jooge suremata eluallikast.*

Kui pühad annid on usklikele jagatud, tuleb preester altarisse ja paneb karika aujärjele, aga lauljad lõpetavad armulaualaulu sõnadega: Halleluuja, halleluuja, halleluuja.

Diakon *võtab diskose, hoiab seda karika kohal ja loeb järgmisi ülestõusmislaule:*

Kristuse ülestõusmist nähes, kummardagem püha Issandat Jeesust, kes üksi ilma patuta on. Meie kummardame Su risti ette, oh Kristus, ja laulame ning kiidame Su püha ülestõusmist, sest Sina oled meie Jumal; peale Sinu ei tunne meie kedagi muud, Sinu nime hüüame meie appi. Tulge kõik usklikud, kummardagem püha Kristuse ülestõusmist, sest vaata, risti läbi tuli rõõm kogu maailmale; Issandat ikka kiites laulgem Tema ülestõusmisest, sest Tema on ristivalu kannatanud ja surma läbi surma ära hukanud.

Saagu sa valgustatud, saagu sa valgustatud, uus Jeruusaleem, sest Issanda au on su üle tõusnud. Hõiska nüüd ja ole väga rõõmus, Siion! Ja ka sina, puhas Jumalasünnitaja, ole rõõmus oma Poja ülestõusmise pärast.

Kristus, Sa suur ja kõigepüham Paasatall, Sa Jumala ülem tarkus, sõna ja vägi, lase meid täiuslikumalt Sinust osa saada Sinu kuningriigi loojumatul päeval.

Pühib ettevaatlikult ja vagalt diskosel kokku need osakesed, mis proskomiidia ajal võetud pühade, elavate ja surnute mälestuseks, ja paneb nad karikasse üteldes:

Issand, pese oma pühade palvete pärast oma kalli verrega nende patud, keda meie siin meeletuletasime.

Siis katab preester karika kattega ja paneb diskosele tähekese ja teised katted.

Preester õnnistab rahvast, üteldes:

Lunasta, Jumal, oma rahvast ja õnnista oma pärisosa.

Siis pöördub preester aujärje poole, suitsutab seda kolm korda ja ütleb eneses:

Jumal, ülanda end üle taevaste ja oma au üle kogu maailma.

Lauljad: Meie nägime tõevalgust, võtsime vastu taevavaimu ja leidsime õige usu; kummar-

dame lahutamatu kolmainust Jumalat, sest Tema on meid lunastanud.

Preester võtab diskose ja paneb selle diakoni pea peale. **Diakon** võtab selle vastu hardusega, möödub rahva poole vaadates k-ustest sõnalausumata, läheb ohvri-laua juure ja paneb sellele diskose.

Preester kummardab ja võtab karika, üteldes:

Kiidetud olgu meie Jumal.

K-ustelt rahva poole pöördudes ütleb ta valjusti:

Alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Ja viib karika ohvri-laual.

Lauljad: Aamen.

Saagu meie suu täis Su kiitust, Issand, et meie kiites laulaksime Sinu aust, sest Sina oled meid kõlblikuks teinud oma pühast, jumalikust, igavestest ja elavakstegevast sakramendist osa võtma. Hoia meid oma pühitsuses, et meie igapäev Su õigust õpiksime.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Diakon väljub põhjapoolsest uksest, jääb seisma tavali-sele paigale ja ütleb:

Tänagem väga meelega nagu kohus Issandat Kristuse jumaliku, püha, kõigepuhtama, igavese, taevaliku, elavakstegeva ning kartusväärse sakramendi vastuvõtmise eest.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Aita, päästa, halasta ja hoia meid, Jumal, oma armuga!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Palugem Issandalt vaga, püha, rahulist ja patuta päeva ning andkem iseend ja üks-teist ning kogu meie elu Kristuse — meie Jumala hoolde.

Lauljad: Sinu hoolde, Issand.

Preester *paneb kokku antiminsi, teeb sellele püstihoitava evangeeliumiga ristitähe ja ütleb valjusti:*

Sest Sina oled meie pühitsus ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Lähme välja rahuga.

Lauljad: Issanda nimel.

Diakon: Palugem Issandat!

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester *astub amvonilt alla ja loeb palve:* Issand, kes õnnistad neid, kes Sind austavad, ja pühitset neid, kes Sinu peale loodavad, lunasta oma rahvast ja õnnista oma pärisosa; hoia oma koguduse täielikkust; pühitse neid, kes Sinu maja ilu

armastavad, ülennda neid oma jumaliku väega ja ära jäta maha meid, kes Su peale loodame. Anna rahu oma maailmale, oma kogudustele, preestritele, meie kodumaale, Vabariigi Presidendile, Valitsusele, Riigikogule, sõjaväele ja kogu Su rahvale, sest iga hea and ja iga täiuslik vara tuleb Sinult — valguse Isalt, ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au, tänu ja kummardamist nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Issanda nimi olgu kiidetud nüüd ja igavesti. (3 korda.)

Palve lugemise ajal seisab diakon paremal pool Õnnistegija kaju ees, kummardunult ja oraari hoides; pärast palve lõppu läheb ta ühes preestriga altarisse.

Preester loeb palve pühade andide tarvitamiseks.

Joh. Kuldsuu lit.:

Kristus meie Jumal, kes Ise oled seaduse ja prohvetite täitumine ja oled täitnud kõik Isa eesmure töö, täida ka meie südamed rõõmu ja ilutsemisega nüüd, ikka ja igavesti.

Aamen.

Vassiili Suure lit.:

Sinu lunastuse saladus, oh Kristus, meie Jumal, on nüüd täidetud meie jõudu mööda. Meie pidasime Sinu surma mälestust, nägime Sinu ülestõusmise tähendust, täitusime Sinu igavesest elust ja maitsesime Sinu lõppema-

tut rõõmu, mille osaliseks tee meid ka tulevases elus Sinu igavese Isa ja Sinu püha, hea ja elavakstegeva Vaimu armu läbi nüüd, ikka ja igavesti.

Aamen.

Preester väljub altarist ja õnnistab rahvast, üteldes:

Issanda õnnistus olgu teie peal Tema armu ja inimesearmastuse pärast nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, au Sulle!

Lauljad: Au olgu Isale, Pojale ja Pühavaimule nüüd, ikka ja igavesti. Aamen. Issand, heida armu! (3 korda.) Õnnista!

Preester: Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, meie püha isa — Konstantinoopoli linna ülempiiskopi Johannes Kuldsuu, (Vassiili Suure liturgias: meie püha isa — Kapadookiamaa Keisarea linna ülempiiskopi Vassiili Suure), püha N., (kelle nimele pühitsetud

kirik ja kelle mälestuspäev) ja kõikide pühade palvete pärast ning lunastagu meid, kui helde ja inimesearmastaja.

Lauljad: Hoia, Issand, püha Apostlik-õigeusu Kogudust, meie kodumaad ja tema valitsust, Tallinna ja kogu Eestimaa Mitropoliiti Aleksandrit ja kõike õigeusu ristirahvast ning pikenda nende elupäevi.

Preester läheb altarisse ja loeb tänapalveid.

Siis veel: Issand, nüüd lased Sa oma sulase rahus ära minna . . .

Püha Jumal, püha Vägev . . . *jne. Pärast „Meie Isa“ loeb*

Joh. Kuldsuu lit.:

Otsekui tulevalgus on sinu suu vägi kogu maailma valgustanud; ta on maailmale annud paremad varandused kui kuld ja hõbe; ta on näidanud meile alandliku meelega suurust. Aga sina, isa Johannes Kuldsuu, kes meid oma sõnade läbi õpetad, palu

Vassili Suure lit.:

Kuninglik preester, sinu hääl levis kogu maailma, kus su sõna kuulda võeti; sa kuulutasid jumalikku usku, seletasid loodud asjade olemist ja parandasid inimeste eluviise. Palu, vaga isa, Kristust Jumalat, et Ta lunastaks meie hinged.

Sõna — Kristust Jumalat, et Ta lunastaks meie higed.

Au olgu Isale, Pojale ja Pühavaimule.

Kondak Joh. Kuldsuu liturgial:

Sina said taevast jumalikku armu ja õpetad oma suuga kumardama ainust Jumalat Kolmainuses. Kõigeõndsam püha Johannes Kuldsuu, meie kiidame sind, nagu kohus on, sest sina oled meie õpetaja, kes ilmutab meile jumalikke asju.

Kondak Vassili Suure liturgial:

Taeva valgusega ehitatud vaga Vassiili, sa ilmusid koguduse kõikumata toena ning jagasid kadumata varandust kõigile inimestele, neid kinnitades oma õpetusega.

Nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Laul Jumalasünnitajale:

Sa ustav ristirahva eestseisja ja kindel paluja Looja ees, ära põlga patuste palvehäält, vaid tõtta kui helde appi meile, kes usuga Su poole hüüame: tõtta meie palvele ja kuule meie palumisi, sest Sina, Jumalasünnitaja, oled oma austajate igavene eestseisja.

Kui preester tahab, loeb päeva troparit.

Issand, heida armu! (3 korda).

Kes ülem oled kui keerubid ja palju ausam kui seeravid, kes puhtaks neitsiks jäädes Jumal-Sõna ilmale tõid. Sind tõelist Jumalasuunitajat austame meie.

Au olgu Isale, Pojale ja Pühavaimule nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Kristus — meie tõeline Jumal — heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, ausate ja ülikiidetud apostlite ja kõigi pühade palvete pärast ja lunastagu meid, kui helde ja inimesearmastaja.

Pärast lõppõnnistust võtab preester eneselt kiriku-teenistusriided.

Diakon: *tarvitab ettevaatlikult pühad annid, välab karikasse veel veini ja vett ning tarvitab ära; kuivatab karika käsnaga; kogub kokku kõik jumalateenistusriistad ja paneb nad tavalisele paigale. Siis loeb: „Issand, nüüd lased Sa oma sulase...“ ja teised palved, mis luges preester.*

Siis peseb ta käed ning ühes preestriga kummardavad nad aujärje ees ja lähevad ära Jumalat kiites.

TÄNUPALVED

Pärast jumalaarmu vastuvõtmist.

Saanud osa Issanda elavakstegevast sakramendist, laula sedamaid kiidulaulu, täna südamest ja ütle kõigest hingest:

Au Sulle, Jumal! (3 korda).

1. Tänupalve.

Issand — mu Jumal, ma tänan Sind, et Sa ei ole põlanud mind patust, vaid oled teinud mu kõlblikuks osa võtma Sinu pühadest andidest. Ma tänan Sind, et Sa oled mu — alandliku — teinud kõlblikuks vastu võtma Sinu kõigepuhtamaid ja taevalikke ande. Aga Sina inimesearmastaja Jumal, kes meie eest oled surnud ja üles tõusnud ning meile annud need kartusväärsed ja eluandvad sakramendid meie hingede ja ihude õnnistuseks ja pühitsuseks, anna, et need oleksid mulle ka hinge ja ihu tervenduseks, mu hingevaenlaste äraajamiseks, mu vaimusilmade valgustuseks, mu hingejõudude rahuks, häbistamatuks usuks, tõsi-

seks armastuseks, kasvamiseks tarkuses, Sinu käskude täitmiseks, Sinu jumaliku armu rohkenemiseks ja Sinu riigi pärimiseks; et ma — nende läbi Sinu pühitsemises hoitud ja pidades meeles Sinu armu — elaksin ei mitte iseenele, vaid Sinule — meie Issandale ja Heategijale; ja lahkudes ükskord sellest maailmast igavese elu lootuses, võiksin astuda jäädavasse rahusse, kus hõiskajate hääl on lakkamatu ja Sinu palge ääräakimatu ilu nägijate rõõm on lõppematu. Sest Sina, Kristus — meie Jumal, oled Sind armastavate hingede tõsine igatsus ja ütlematu rõõm, ja Sind kiidab iga olevus igavesti.

2. Vassiili Suure palve.

Issand Kristus Jumal — igavese aja Kuningas ja kõige Looja, ma tänan Sind kõige hea eest, mis Sa mulle oled annud, ja ka Sinu kõigepuhtamast ja elavakstegevast sakramendist osavõtmise eest. Ma palun Sind, Hea ja Inimesearmastaja, hoi mind oma kaitse all ja tiibade varjus ning lase mind mu viimse elutunnini puhta südametunnistusega osa võtta Sinu pühadest andidest mu pattude andeksandmiseks ja igaveseks eluks. Sest Sina oled eluleib, pühitsuse-allikas ja hüvedeandja ja Sulle ning ühtlasi Su Isale ja Pühavai-

mule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.
Aamen.

3. Siimeoni Metafrasti palve.

Minu Looja, kes Enese tahtel andsid mulle toiduks oma ihu, mis on kõlvatuid põletav tuli, ära põleta mind, vaid mine läbi minu liikmeist ja luist, sisemusest ja südamest ning põleta ära kõik mu süütegude ohakad! Puhasta mu hing, pühitse mu mõtlemised, kinnita mu liikmed ühes luudega, valgusta mu viis meelt, naeluta mind oma hirmu külge! Varja, kaitse ja hoia mind iga hingehukkava teo ja sõna eest! Puhasta, pese ja ehi mind! Paranda, õpeta ja valgusta mind! Tee mind Sinu ainsa Vaimu eluasemeks, aga mitte patu eluasemeks, et minu eest, kes olen pühaõhtusöömaajast osasaamise läbi saanud Sinu kojaks, nagu tule eest põgeneks iga kurjategija ja iga patuhimu. Palvetajateks enese eest toon Sinu ette kõik pühad: ilmihuta vägede ülemad, Sinu Eelkäija, tarkusega ehitud apostlid ja ühes nendega ka Sinu ilmalaitmata puhta Ema. Võta siis, armuline Kristus, vastu nende palved ja tee oma sulane valguselapseks. Sest Sina, Helde, oled meie hingede ainus pühitsus ja valgus, ja Sinule — Jumalale ja Issandale — anname meie suurt au iga päev.

4. Palve.

Issand Jeesus Kristus meie Jumal, olgu mulle Sinu püha ihu igaveseks eluks ja Sinu kallis veri pattude andeksandmiseks. Saagu see püha sakrament mulle rõõmuks, terviseks ja ilutsemiseks. Aga Sinu kartusväärset ja teisel tulemisel tee mind — patust — kõlblikuks seisma Sinu au paremal poolel Sinu kõigepuhtama Ema ja kõigi pühade palvete pärast.

5. Palve Jumalaemale.

Kõigepüham valitseja Jumalasünnitaja — mu pimedada hinge valgus, mu lootus, abi ja varjupaik, mu trööst ja rõõm! Ma tänan sind, et oled mu alandliku teinud kõlblikuks osa võtma sinu Poja kõigepuhtamast ihust ja Tema kõigekallimast verest. Aga sina, kes sünnitasid tõelise Valguse, valgusta mu südame vaimusilmad; sina, kes tõid ilmale igavese eluallika, elusta mind — patust surmatut; sina, armuline Jumala hääsüdameiline Ema, halasta mu peale ja anna mulle mu südamesse härdust ja kahetsust, mu mõtetesse alandust, mu meelte ahvatlustes toetust. Tee mind kõlblikuks mu viimse elutunnini hukkamõistmatult vastu võtma kõigepuhtama sakramendi

pühitsust mu hinge ja ihu tervendamiseks ja anna mulle meeleparandamise- ja patutunnistusepisaraid, et ma sind kogu oma eluaja laulaksin ja kiidaksin, sest sina oled õnnistatud ja väga kiidetud igavesti. Aamen.

PALVE ISSANDA JEESUSE KRISTUSE PÜHADEL PÄRAST KOLMEKORDSET EKTEENIAT.

Halastaja ja rohkearmuline Lunastaja — Issand Jeesus Kristus! Oma ütleмата suure armastuse pärast tulid Sa langenud inimest lunastama, valgustasid maailma oma Jumaliku sõnaga ja asutasid meie õndsaksaamiseks ja igavese elu pärimiseks oma püha Koguduse. Meie ülistame, austame, kiidame ja täname Sind Su otsatu helduse ja inimesearmastuse pärast ning palume Sind tänasel Sinu suurel, kallil ja õnnistusrikkal (*püha nimetus*) pühal: Tee meid oma koguduse ustavateks lasteks ja hoia meid kui hea karjane! Külva rohkesti meie südamesse ja hingepõllule ususeemet — oma püha sõna, lase meid hoolsasti kasvatada oma vaimuandeid ja kasvada Sinu viinamäel viljakandva puuna, õnnista kõigiti meie tööd ja ehi meie tegevust õiguse ja armastuse tegudega!

Kristus — maailma valgus, tee, tõde ja elu, lase paista meile oma palge valgus kõigil meie elu-

päevil! Anna meile kannatlikku ja kindlat meelt elumerel võitlemiseks ja Sinu järel käimiseks! Vabasta meid kurjuse ja pimeduse võimust! Hoiaksisammudest ning ole meie juures ja jää alati meie juure meie eluteel! Õpeta meid tundma ja õieti mõistma ning täitma Sinu jumalikku tõe! Kirjuta meie nimed eluraamatusse! Sööda meid eluleivaga ja jooda eluvee allikast ning saada ajalikust elust igavese elu ja rahu vaiksesse sadamasse!

Oh Jumalik Lepitaja ja Rahuvürst, kes kõiki vaevatud ja koormatud Enese juure kutsud ja neile hingamist anda töotad, lase helgesti põleda meie usulambid ja ehi meie hinged oma pulmariidega! Lepita meid oma Taevaisaga ja andesta meie eksimused! Rahusta kõik kurjuse-, vaenluse- ja vihavaenulained! Asuta inimlaste südamesse Jumala rahu, mis ülem on kui kõik mõistus, ning anna kõigile üksmeele-, armastuse- ja vendlusevaimu, et valitseks meie maal ja kõiges maailmas jumalakartus, leplik meel ja hea elukord, nõnda et meie elaksime vaikset ja rahulikku elu ja oleksime ikka rõõmsad Sinu sees ning laulaksime, tänaksime ja paluksime alati Sind, meie Lunastajat ja Valitsejat, kellele kuulub kõik au, kiitus ja kummardamine ikka ja igavesti! Aamen.

Palve Kristusele Ristiülendamise pühal ning Suure paastu ajal ja Kannatamisnädalal.

Meie pärast ristilöödud Issand Jeesus Kristus, Jumal-Isa ainusündinud Poeg, armu, armastuse ja helduse lõpmata sügavus! Meie teame, et Sa meie pattude pärast oma äraütlemata inimese-armastusest võtsid ristil oma vere valada. Sellepärast vaimusilmadega patu ja ülekohtu sügavusest vaadates Sinu — meie ristilöödud Lunastaja peale, süveneme meie alanduse ja usuga Sinu haavade tähendusse, mis täis Sinu halastust, ning palume Sinult pattude andeksandmist ja oma elu parandust. Oh meie Valitseja ja Kohtumõistja, ole armuline meie vastu, ära lükka meid ära oma palge eest, vaid oma kõigevägevama käega pööra Ise meid Enese poole ja juhata tõsise meeleeparanduse teele, et meie nüüd algaksime lunastuseed! Oma jumalikkude kannatustega taltsuta meie kurjust! Oma äravalatud verega puhasta meie hingehaavad! Oma ristilöömise läbi löö meid risti maailmale tema kiusatuste ja himudega! Oma ristiga varja meid vaenlastest, kes püüavad meie hinge! Oma naeltest haavatud jalgadega hoiame meie jalad iga kavalusetee eest! Oma naeltest läbilöödud kätega kaitse meid iga teo eest, mis ei ole Sinu meeleepärast!

Ihulikult ristilöödu, löö risti Sinu kartusele meie ihu, et meie hoiduksime kurja eest ja teeksimise head Sinu ees! Sina, kes risti peal oma pea nõrgutasid, nõrguta alandusele meie kõrk uhkus! Oma kibuvitsa krooniga varja meie kõrvu, et nad ei kuuleks midagi muud kui head! Kes oma huultega sappi maitseid, pane vaht meie huultele! oma odast haavatud südamega tee meie süda puh-taks! Kõigi oma haavadega haava armulikult meid Sinu armastusega, et meie Sind armastaksime kõi-ge-st omast hingest, kõigest omast südamest, kõi-ge-st omast väest ja kõigest omast meelest! Lähe-ne meile teekäijana, kel pole aset, kuhu pea pan-na! Ligine meile kui helde, kes päästab ära sur-mast! Anna osaks meile Ennast, kes — kui kõige-armsam — rahustab meid hädades ja õnnetustes oma armastusega, et meie seda, keda me enne vihkasime, vihastasime ja enesest ära ajasime ning risti poosime, nüüd armastaksime, rõõmuga vastu võtaksime ja heameelega oma risti kan-naksime kuni elu otsani!

Kõigeheldem Lunastaja, ära lase sündida meie tahtmist, mis on kuri ja ekslik, et meie jälle ei langeks meis valitseva patu raskesse orjusesse, vaid sündigu meie seas alati Sinu hea tahtmine, mis juhib meid õiguse- ja tõeteele! Sellele taht-

misele ennast andes, seame meie oma vaimusilma ette Sinu — meie ristilöödud Issanda kuju ja palume Sind südame põhjast, et meie ka kaduvast ihust lahkudes näeksime Sinu risti peal Sind ainust, kes võtad meid oma kaitse alla, kaitsed kurjuse vaimude eest ja asetad meid nende hulka, kes patukahetsemise läbi on Sinu meelepäralisteks saanud! Aamen.

ENNEPÜHITSETUD ANDIDE LITURGIA.

Ennepühitsetud andide liturgiat peetakse Suure paastu ajal igal kesknädalal ja reedel ning kannatamisnädala esmaspäeval, teisipäeval ja kesknädalal. Pühad annid valmistatakse ja pühitsetakse pühapäeval liturgia ajal.

Kui preester proksomiidia ajal püha Talle valmistab, siis samal viisil valmistab ta ka teised Talled, üteldes nende kohta samad sõnad, mis esimese kohta. Meie Issanda — Jumala ja Lunastaja — Jeesuse Kristuse mälestuseks. (3 korda.) Tema viidi nagu lammas tappa . . . jne. Jumala Tall, kes kannab maailma patud, tuuakse ohvriks . . . Üks sõjamehist pistis odaga Tema külge . . .

Siis valab preester seatud viisil karikasse veini ja vett, võtab osakesed teistest proforaadest, katab annid katetega, suitsutab ja loeb ettepanemispalve: Jumal, meie Jumal! Sina läkitasid kogu maailma toiduks taevalise leiva . . . (Vaata proksomiidia!).

Sama pühapäeva liturgial preester, õnnistades ande, ütleb kõikide leibade nagu ühe kohta: Ja tee see leib oma Kristuse kalliks ihuks. (aga mitte: 'tee need leivad', sest Kristus on üksainus). Sõnade ütlemisel: „Pühad annid pühadele“ — preester tõstab kõik lei-

vad; murrab aga ainult ühe leiva, mis tarvitatakse selle pühapäeva liturgial; teised võtab järgemööda pahemasse kätte ja immutab igaüht neist püha verega, puudutades iga leiva ristiviisil-lõigatud pehmet külge pühasse veresse kastetud lusikaga; siis paneb need pühade andide hoidmise laekasse (tsibooriumi) aujärjel.

Ennepühitsetud andide liturgia pidamise päeval preester ja diakon riietuvad nagu liturgia ajal; tehes riiete üle ristitähete ja neid suudeldes ütlevad nad ainult: **Palugem Issandat.**

Diakon võtab õnnistuse preestrilt, väljub altaris, jääb seisma k-uste ette ja ütleb: **Õnnista, isa!**

Preester: Kiidetud olgu Isa, Poja ja Pühavaimu riik nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lugeja: Tulge kummardagem . . . (3 korda).

Psalm 104. Kiida, mu hing, Issandat . . .

Psalmi lugemise ajal loeb preester tasa palveid, mis õhtuses jumalateenistuses, alates neljandast palvest; esimesed kolm loetakse pärast ekteeniaid.

Diakon ütleb suure ekteenia.

Palugem rahu Issandat. (*Vt. lk. 76.*)

Lauljad: Aamen.

Pärast suurt ekteeniat loetakse järgmisi psalme: Ps. 120: Issanda poole hüüan ma oma hädas . . . 121: Ma tõstan oma silmad üles mägede poole . . . 122: Ma

rõõmustusin, kui mulle öeldi: Lähme Issanda kotta... 123: Ma tõstan oma silmad üles Sinu poole, kes taevas istud... 124: Kui mitte Issand see ei oleks olnud, kes meie juures oli...

Au olgu Isale... nüüd ikka...

Halleluuja, halleluuja, halleluuja! Au Sulle, Jumal. (3 korda).

Diakon ütleb väikese ekteenia.

Ekteenia ajal loeb preester tasa esimese antifoni palve.

Halastaja ja armuline, pikameeleline ja ülihelde Jumal, võta kuulda meie palvet ja pane tähele meie palvehäält! Tee täht meie heaks! Juhata meid oma teele, et me käiksime Sinu tões. Rõõmusta meie südameid, et kardaksime Sinu püha nime, sest Sina oled suur ja teed imesid. Issand, Sina oled vägev helduses ja armuline väes aitama, lohutama ja päästma kõiki, kes loodavad Sinu püha nime peale.

Pärast ekteeniat valju häälega:

Sest Sinu — Isa, Poja ja Püha Vaimu — on kõik valitsus, riik, vägi ja au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Luigeja loeb järgmisi psalme: 125: Kes Issanda peale loodavad, need on nagu Siioni mägi... 126: Kui Issand Siioni vangipõlve pööras... 127:

Kui Issand koda ei ehita... 128: Önnis on see, kes Issandat kardab... 129: Nad on mind palju rõhunud mu noorest põlvest saadik...

Au olgu Isale... nüüd ikka...

Halleluuja, halleluuja, halleluuja! Au Sulle, Jumal! (3 korda).

Diakon ütleb väikese ekteenia.

Ekteenia ajal loeb preester tasa teise antifoni palve.

Issand, ära nuhtle mind oma vihas ja ära karista oma raevus, vaid kui meie hingede arst ja parandaja toimi meiega oma helduse järele. Juhata meid Sinu tahtmise sadamasse. Valgusta meie vaimusilmad Sinu tõe tundmisele. Lase meid see õhtu ja kogu meie eluaeg elada rahus ja puhuses püha Jumalasünnitaja ja kõikide Sinu pühade palvete pärast.

Pärast ekteeniat valju häälega:

Sest Sina oled hea ja inimesearmastaja Jumal ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anna me au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Lugeja loeb järgmisi psalme:

130: Põhjatus hädas hüüan ma Sinu poole, Issand!... 131: Issand, mu süda ei ole suureline... 132: Mõtlen, Issand, Taaveti peale... 133:

Vaata, kui kaunis ja armas on see, kui vennad üksmeelselt elavad... 134: Vaata, kiitke Issandat, Issanda sulased...

Au olgu Isale... nüüd ikka...

Halleluuja, halleluuja, halleluuja! Au Sulle, Jumal! (3korda).

Diakon ütleb väikese ekteenia:

Ekteenia ajal loeb preester tasa kolmanda antifoni palve.

Issand meie Jumal, mõtle meie — Sinu patuste ja alandlikkude sulaste peale, kui me appi hüüame Sinu püha nime; ära jäta meid häbisse lootuses Sinu armu peale, vaid anna meile, Issand, kõike seda, mida oma õnnistuseks palume; tee meid kõlblikuks Sind kõigest südamest armastama ja kartma ning kõigis asjus Sinu tahtmist täitma.

Pärast ekteeniat valju häälega:

Sest Sina oled meie Jumal, halastaja ja päästja Jumal, ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Amen.

Kui lugeja hakkab lugema psalme, siis avab preester aujärjel antiminsi, võtab laekast (tsibooriumist) ennepühitsetud annid, paneb need diskosele ja asetab aujärjel avatud antiminsile; suitsutab neid, kolm korda ümber aujärje käies; siis võtab diskose andidega oma pea peale ja viib nad ohvrilauale; valab sõnalausumata karikasse marja- viina ja vett; suitsutab tähekest ja katteid ning katab

nendega pühad annid, üteldes ainult: „Issand Jeesus Kristus, Meie Jumal, heida armu meie peale pühade isade palvete pärast“, sest ohver on juba enne pühitsetud ja täiesti valmistatud. Antimins pannakse jälle kokku.

Lauljad pärast viimast ekteeniat laulavad: Issand, ma hüüan . . .

Lugeja loeb selle päeva stihhiirad vastavate salmi-dega (Paastutriodist).

Diakon, saanud preestrilt õnnistuse, suitsutab seatud viisil aujärke, altarit, kujusid ja palvetajaid. Viimase stihhiira (dogmaatiku) laulmise ajal avatakse k-uksed ja korraldatakse väike sissekäik (nagu suurel õhtuteenistusel) suitsutamisriistaga või, kui loetakse evangeelium, evangeeliumiraamatuga.

Sissekäigu palve.

Õhtul, hommikul ja keskpäeval kiidame, austame, täname ja palume meie Sind, kõigevalitseja Issand! Juhi meie palve viirukilõhnana Enese ette ja ära lase meie südameid kalduda halbadele sõnadele ja kurjadele mõtetele, vaid päästa meid kõigist meie hingepüüdjaist, sest Sinu poole, Issand, vaatavad meie silmad ja Sinu peale loodame meie. Ära saada meid häbisse, meie Jumal! Sest Sinu — Isa, Poja ja Püha Vaimu — on kõik au, kiitus ja kummardamine nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Preester *õnnistab sissekäiku.*

Diakon: Tarkus; Seiskem väga meelega!

Lauljad: Oh Jeesus Kristus, Sa igavese, taevase, püha, õndsas Isa püha au helge valgus . .

Tarkus! Seiskem vaga meelega!

Pöördub rahva poole ja ütleb:

Kristuse valgus valgustab kõiki.

Rahvas kummardab maani.

K-üksed suletakse.

Lugeja nimetab Pühakirja raamatu, millest paremia lugemine.

Diakon: Pangem tähele!

Lugeja loeb paremia.

K-üksed avatakse.

Üks laulja või trio laulab (amvoni astmete ees):

Olgu mu palve nagu viirukisuits Su palge ees, mu käte ülestõstmine nagu õhtune ohver.

Selle laulu ajal kõik palvetajad, ka lauljad, laskuvad põlvili ja palvetavad; preester altaris seisab püsti ja suitutab aujärje ees.

Lauljad pärast laulu lõppu tõusevad püsti ja laulavad vahelauluna:

Olgu mu palve nagu viirukisuits Su palge ees, mu käte ülestõstmine nagu õhtune ohver.

Siis laskuvad nad jälle põlvili ja kuulavad järgmist laulu.

Laulja või trio: Issand, ma hüüan Su poole: kuule mind! Kuule mu palvehäält, kui ma Su poole hüüan!

Lauljad: Olgu mu palve...

Laulja või **trio**: Issand, pane vaht mu suu ette ja hoidja mu suu ust valvama.

Lauljad: Olgu mu palve...

Laulja või **trio**: Ära lase mu südant kurjade mõtete poole pöörduda, et ma patusüüs end ei vabandaks.

Lauljad: Olgu mu palve...

Laulja või **trio**: Samuti olgu mu palve...

Selle viimase laulu ajal preester annab käest suitsutamisriista ja laskub põlvili aujärje ette; ka trio laulab viimast laulu põlvili olles.

Preester loeb ph. *Efrem Süürlase palve*:

Mu elu Issand ja Valitseja! Ära anna mulle laiskuse, meelegeitumise, auahnuse ja tühja lobisemise vaimu! (*Kummardus maani.*)

Vaid anna mulle — Su sulasele — meeleepuhuse-, kannatuse- ja armastuse vaimu. (*Kummardus maani.*)

Issand mu Kuningas! Lase mind näha mu üleastumisi ja ära lase mind mu venda hukka mõista, sest Sina oled kiidetud igavesti. Aamen.

(*Kummardus maani.*)

Märkus: Kui on mõni püha, kas püha inimese mälestus, templi püha v. s., siis enne ekteeniat loetakse selle püha eellaul, epistel ja evangeelium — korras, mis näh-

tud ette Johannese Kuldsuu liturgias. Ja pärast evangeeliumi lugemist kolmekordne ekteenia (lk. 83).

Diakon: Ütelgem kõik, kõigest hingest ja kõigest meelest ütelgem!

Lauljad: Issand, heida armu!

Pärast ekteenia lõppu ütleb **diakon:** Palugem Issandat!

Preester: Suur ja üliaustatud Jumal, kes oma Kristuse elavakstegeva surmaga oled viinud meid kaduvast põlvest hukkaminemata põlve, päästa meie meeled surmavaist lihahimudest ja anna meile südametunnistus juhatajaks, et meie silm ei vaatleks kõlvatusi, kõrv ei kuulaks tühja juttu, keel oleks puhas kurjast kõnест. Puhasta, Issand, meie huuled Sinu kiitmiseks; hoia meie käed eemal kurjadest tegudest ja juhata nad Sinu meelepärastele tegudele; kinnita meie liikmeid ja mõtteid oma armuga.

Püha ja kõigearmulisem Issand, ole armuline meile — patustele ja tee meid kõlblikuks vastu võtma Sinu ainusündinud Poega ja meie Jumalat, seda Aukuningat. Vaata, sel tunnil tuleb Tema kõigepüham ihu ja elavakstegev veri, taevaväehulkadelt suure auga nähtamatult kantuna, ja pannakse ette sel pühal õhtusöömaajal. Lase meid

süüdi mõistmata neist osa võtta; valgusta nende läbi meie vaimusilmad, et me saaksime valguse- ja päevalasteks.

Sinu Kristuse armuandeid mööda, ühes kellega Sa oled kiidetud ühtlasi Sinu kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Taevaväed teenivad nüüd nähtamatult meiega. Vaata, Aukuningas astub sisse. Vaata, täiesti valmistatud salaohver tuuakse suure auga ette.

Astugem juure usu ja armastusega, et meie igavese elu osalisteks saaksime. Halleluoja, halleluoja, halleluoja.

Selle laulu ajal avab **diakon** k-üksed, suitsutab aujärge, pühi ande, preestrit ja altarit ning astub preestri kõrvale. **Preester** palub käsi ülal hoides: Taevaväed teenivad nüüd... **Diakon:** Astugem juure..., seda ütlevad nad 3 korda ja kummardavad 3 korda; siis lähevad ohvrilaua juure; preester võtab laotuse ja paneb selle diakoni vasakule õlale; ise võtab diskose enese pea peale, aga karikat viinaga hoiab parema käega vastu rinda; nad väljuvad altaris tavalises korras pühade andidega, diakon suitsutab ees; preester ütleb altaris minnes vaikselt: „Astugem juure...“, asetab annid aujärjele, võtab neilt väiksed katted, katab nad sõnalausumata laotusega, ainult suitsutab neid. K-üksed suletakse. Vahetekk tõmmatakse ette poolenisti.

Preester ütleb Efrem Süürlase palve: „Mu elu Issand ja Valitseja . . .“

Diakon loeb palumisekteenia.

Toogem Issandale oma palved.

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Palugem Issandat nende ettetoodud ja ennepühitsetud kalliste andide pärast.

Edasi palumisekteenia liturgias ettenähtud korras.

*Ekteenia lugemise ajal **preester** palvetab vaikselt:*

Ärarääkimatute ja nähtamatute saladuste Jumal! Sinu juures on varjul tarkuse- ja mõistusevarad. Sina usaldasid meile selle teenistuse talitamise ja oma suurest inimesearmastusest seadsid meid — patuseid — selleks, et tuua Sulle ande ja ohvreid eneste pattude ja inimeste eksimuste eest. Sina Ise, nähtamatu Kuningas, kes teed suuri, äramõistmata, ausaid, imelisi ja ärarvamatuid asju, vaata meie — Sinu alandlikkude sulaste peale, kes seisame otsekui Sinu keerubite aujärje ees — selle aujärje ees, millel eelseisvas kartusväärses sakramendis viibib Sinu ainusündinud Poeg ja meie Jumal. Puhasta meid kõiki ja Sinu usklik rahvas kõigest roojusest ja pühitse meie kõikide hinged ja ihud äravõetamatu pühitsusega, et meie puhta südametunnistusega, süütu palgega ja valgustatud südamega

võiksime osa võtta sellest jumalikust sakramendist ja — selle läbi elustatud — ühenduksime Kristuse Enesega, meie tõelise Jumalaga, kes ütleb: „Kes Minu ihu sööb ja Minu verd joob, see jääb Minusse ja Mina temasse“, — et meie siis, kui Sa meis asud ja Su sõna meis elab, saaksime Sinu kõigepühama ja kummardatava Vaimu tempiks, pääseksime kurja kavalustest, mis avalduvad teos, sõnas või mõttes, ning päriksime kord meile tõotatud hüved ühes kõigi Sinu pühadega, kes on algusest Sinu meele järele elanud.

Preester: Ja tee meid kõlblikuks, Issand, et meie julgusega ja hukkamõistmata tohiksime Sinu — Taevaisa ja Jumala poole hüüda ja ütelda:

Lauljad: Meie isa . . .

Preester: Sest Sinu on riik, vägi ja au igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Diakon: Kummardagem oma pead Issanda ette.

Lauljad: Sinu ette, Issand.

Preester: Ainus hea ja helde Jumal, kes elad kõrgel ja vaatad alandlikkude peale, vaata armu-

silmaga oma rahva peale ja hoia teda. Tee meid kõlblikuks hukkmõistmatult osa võtma sellest Sinu elavakstegevast sakramendist, sest Sinu ees oleme meie kummardanud oma pead, oodates Sinult rikast heldust.

Valjusti: Sinu ainusündinud Poja armu, helduse ja inimesearmastuse pärast, ühes kellega Sa oled kiidetud ühtlasi oma kõigepühama, hea ja elavakstegeva Vaimuga nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Vahetekk tõmmatakse ette täielikult.

Preester *palub tasa:* Kuule meid, Issand Jeesus Kristus meie Jumal, oma pühast eluasemest ja oma kuningriigi aujärjelt! Tule meid pühitsema, kes istud kõrgel ühes Isaga ja oled nähtamatult ka siin meie juures. Tee oma vägeva käega meid kõlblikuks jagama Sinu püha ihu ja Sinu kallist verd meile enestele ja meie läbi kõigele Su rahvale.

Preester ja diakon *seistes oma kohal, kummardavad ja ütlevad kolm korda tasa:*

Jumal, puhasta mind patust ja halasta mu peale!

Kui **preester** *sirutab oma käe pühade andide poole ja puudutab kätte all Talle, siis ütleb diakon:*

Pangem tähele!

Preester: Ennepühitsetud pühad annid pühadele.

Lauljad: Uks on püha, ainus Issand Jeesus Kristus, Jumal-Isa auks, Aamen.

Armulaua laul: Maitske ja vaadake, kui hea on Issand. Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Selle laulu ajal paneb preester laotuse kõrvale ja ühes diakoniga võtab osa Kristuse pühast ihust ja verest seatud viisil. Pärast pühast sakramendist osavõttu loeb preester ühes diakoniga tänupalvet:

Meie täname Sind, kõikide Lunastaja Jumal, kõigi nende hüvede eest, mis Sa meile rohkesti oled annud, ka Sinu Kristuse ihu ja vere eest, millest me nüüd osa võtsime. Me palume Sind, inimesearmastaja Issand: hoia meid oma tiibade varju all ja lase meid viimse elutunnini kõlblikul viisil osa võtta Sinu pühast sakramendist meie hingede ja ihude valgustamiseks ja taeva-riigi pärimiseks.

Avatakse k-uksed. Diakon võtab preestrilt karika, tuleb sellega k-uste vahele ja ütleb:

Astuge juure Jumalakartuse ja usuga.*)

Lauljad: Ma tahan Issandat kiita igal ajal; alati olgu Tema kiitus mu suus.

*) Kui on lauarahvast, siis astuvad nad nüüd ligi ja saavad osa armulauast.

Preester pöördub rahva poole ja õnnistab teda, üteldes:
Lunasta, Jumal, oma rahvast ja õnnista oma pärisosa.

Lauljad: Maitske taevaleiba ja elukarikat ja vaadake, kui hea on Issand. Halleluuja, halleluuja, halleluuja.

Preester võtab suitsutamisriista, suitsutab sellega aujärge ja annab selle diakonile; preester võtab diskose ja paneb selle diakoni pea peale, kes võtab selle vastu jumalakatusega, läheb sõnalausumata mööda k-uksest ohvrilaua juure ja asetab sellele diskose; **preester** kummardub, võtab kätte karika ja ütleb tasa:

Kiidetud olgu meie Jumal.

Siis pöördudes rahva poole, valjusti:

Alati, nüüd, ikka ja igavesti.

Ja viib karika ohvrilauale.

Lauljad: Aamen. Saagu meie suu täis Su kiitust, Issand...

Diakon väljub põhjapoolsest uksest, jääb seisma tavalisele paigale ja ütleb väikese ekteenia (lk. 141): Täna-gem vaga meelega...

Preester paneb kokku antiminsi, teeb sellele püstitoitava evangeeliumiga ristitähe ja ütleb valjusti:

Sest Sina oled meie pühitsus ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Lähme välja rahuga.

Lauljad: Issanda nimel.

Diakon: Palugem Issandat.

Lauljad: Issand, heida armu!

Preester *läheb amvonilt alla ja loeb palve:*

Issand Kõigeüalpidaja! Sina oled kõik targasti loonud ja oma ärarääkimata armust ja suurest heldusest aidanud meid astuda nüüdsetesse kallistesse päevadesse meie hingede ja ihude puhastamiseks, lihahimude taltsutamiseks ja ülestõusmise lootuseks. Sina, kes neljakümne päeva kestel andsid Jumalast-kirjutatud seaduselauad oma sulasele Moosesele, lase ka meid, Helde, võidelda head võitlemist, lõpetada paast, pidada kindlasti usku, rõhuda maha nähtamata madude pead, saada võimus patu üle ja saada hukkamõistmata näha ja pühitseda Sinu püha ülestõusmise päeva. Sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu kõigekallim ja suur nimi on kiidetud ja austatud nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen. Issanda nimi olgu kiidetud nüüd, ikka ja igavesti. (3 korda.)

Palve pühade andide tarvitamisel:

Issand meie Jumal, kes aitasid meid astuda nüüdsetesse kallistesse päevadesse ja tegid meid oma kartusväärse sakramendi osaliseks, ühenda meid oma vaimuliku karjaga ja tee meid oma riigi pärijateks. Aamen.

Diakon *tarvitab pühad annid ettevaatlikult ja jumalakarlikult.*

Preester *õnnistab rahvast üteldes:*

Issanda õnnistus olgu teie peal Tema armu ja inimesearmastuse pärast nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, au Sulle.

Lauljad: Au olgu Isale . . . nüüd ikka . . . Issand, heida armu (*3 korda*). Õnnista!

Preester: Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema palvete pärast, (*kolmapäeval ja reedel: oma kalli ja elavaks-tegeva risti väe läbi*), meie püha isa N. (kelle mälestuspäev), püha Grigoori Dialooguse ja kõigi pühade palvete pärast, ja lunastagu meid, kui helde ja inimesearmastaja.

Suurel ja pühal kannatamisnädalal lisatakse juure veel need sõnad:

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast vabatahtlisele kannatamisele tuleb . . .

Lauljad: Hoiatage, Issand, püha Apostlik-õigeusu Kogudust . . .

Pärast lõppõnnistust preester läheb altarisse ja loeb tänupalveid armulaua eest (lk. 148—152).

Veel: Issand, nüüd lased Sa oma sulase rahus ära minna . . .

Püha Jumal . . . *jne.* Pärast „Meie Isa . . .“ tropar:

Su tõsised eluviisid näitasid sind su karjale usumärgina, alanduse eeskujuna ja kasinuse õpetajana. Sellepärast said sa oma alanduse eest suuruse, vaesuse eest rikkuse. Isa Grigoori, palu Kristuselt Jumalalt meie hingedele lunastust.

Au olgu Isale . . . nüüd, ikka . . .

Laul Jumalaemale:

Sa ustav ristirahva eestseisja ja kindel eestpaluja Looja ees, ära põlga patuste palvehäält, vaid tõtta, oh Helde, appi meile, kes usuga Su poole hüüame: rutta meie palvele ja kuule meie palumisi, sest Sina, Jumalasünnitaja, oled oma austajate igavene eestseisja.

Suure Neljapäeva hommikuteenistus.

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal nüüd...

Edasi harilik hommikuteenistuse algus (lk. 50).

Pärast kuuspsalmikut ja suurt ekteeniat ütleb diakon:
Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Lauljad kordavad seda pikkamisi ja kaunisti.

Salmid: Vara hommikul tõttab meie vaim Sinu poole, Jumal, sest Sinu käsud on valguseks maa peal. Õppige õigust, kes maailmas elate! Su õiglane viha langeb rahva peale, kes patust pöörmata. Karista neid, Issand, karista maailma suur-suguseid.

Tropar: Kui ausad jüngrid õhtusöömaajal...
(3 korda.)

Diakon suitsutab sel ajal altarit, kujusid ja rahvast harilikus korras.

(pärast tropari laulmise lõppu):

Palugem Issandat Jumalat, et Ta meid teeks kõlblikuks püha evangeeliumi kuulma. *(Harilikus hommikuteenistuses)* Evangeelium Luuka 22, 1—39.

Loetakse 51. psalm: Jumal, ole mulle armuline...

Kaanon: Ühe hoobiga lüüakse lõhki Punane meri...

Pärast kaoni lõppu lauldakse **eksapostellaari:** Ma näen, mu Lunastaja... (3 korda.)

Lauldakse (või loetakse) kiitussalmidega:

Salm: Kiitke Teda vägevate tegude pärast, kiitke Teda Ta määratu suuruse pärast!

Laul: Juuda rahva hulk jookseb...

Salm: Kiitke Teda pasunahelidega, kiitke Teda naablite ja kanneldega!

Laul: See ülekohtune Juudas, kes õhtusööma-ajal ühes Sinuga, oh Issand...

Lugeja: Sinule kuulub au, oh Issand — meie Jumal, ja Sulle — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd...

Au Sulle, kes meile valgust näitasid! Au olgu Jumalale kõrges...

Palumisekteenia: Toogem oma hommikupalved Issandale!

Lõpphüüe: Sest Sina oled armu, helduse ja inimesearmastuse Jumal, ja Sulle — Isale...

Preester: Rahu olgu kõikidega! Kummardage oma pead...

Siis salajane peakummardamispalve hommikuteenistusest.

Valjusti: Sest Sinul, meie Jumal, on vägi halastada ja meid lunastada ja Sulle Isale...

Siis salmidega laulud.

Salm: See, kes Minuga leiba sööb, tõstab oma jalakanna Mu vastu.

Laul: Ükski, oh usklikud, kes ei tunne...

Salm: Nemad rääkisid ülekohtust juttu Mu vastu.

Laul: Kui Sa, oh Issand, oma jüngeid...

Lugeja: See on hea, et Issandat tänatakse...
Meie Isa... Amen. Kui ausad jüngrid...

Ekteenia: Halasta meie peale, oh Jumal...

Diakon: Tarkus! Lauljad: Õnnista!

Preester: Kiidetud olgu Kristus, meie Jumal...

Lauljad: Amen. Kinnita, Jumal, püha õiget usku...

Järgneb esimene tund.

Suure Neljapäeva õhtune jumalateenistus koos Vassiili Suure liturgiaga.

Preester: Kiidetud olgu Isa, Poja ja Pühavaimu riik alati . . .

Lugeja: Au Sulle, meie Jumal, au Sulle! Tae-vane Kuningas ja muud alguspalved. *„Pärast „Tulge kummardagem“ 104. psalm:*

Kiida mu hing, Issandat! *(Vt. õhtune jumalat. tun-dideraamatus.)*

[Selle psalmi lugemise ajal toimetab preester prosko-miidiat.]

Suur ekteenia.

Lauljad: Aamen. Issand ma hüüan *(2. lauluviisil).*

Diakon *toimetab suitsutamist.*

Loetakse stihhiirad: Ülekohtune Juudas, kes õhtu-söömaajal ühes Sinuga, oh Issand, käe vaagnasse pistis . . .

Tige äraandja Juudas andis kavala suuandmi-sega . . .

Tõesti on Juudas kõige vihasemate madude soost . . .

Nende stihhiirade lugemise ajal lõpetab preester proskomiidia.

Altarissekäik evangeeliumiga.

Lauljad: Oh Jeesus Kristus, Sa igavese taevase püha õndsas Isa...

Lugeja: Eellaul: Päästa mind, Issand, kurjast inimesest, hoia mind vägivaldse mehe eest.

Salm: Kes mõtlevad palju kurja südames, igapäev tulevad nad kokku taplema.

Paremia Iiobi raamatust 38, 1—23+42, 1—5 või Jeesaia 50, 4—11.

Väike ekteenia lõpphüüdega:

Sest Sina meie Jumal oled püha ja Sulle...

Lauljad: Püha Jumal...

Eellaul: Rahvavürstid peavad nõu ühtlasi Issanda ja Ta võitud mehe vastu.

Salm: Miks jooksevad paganad murdu kokku ja rahvas mõtleb tühja?

Epistel: 1. Kor. 11, 23—30. Vennad, ma olen Issandalt seda saanud...

Evang.: Matt. 26, 2—20 + Joh. 13, 3—17 + Matt. 26, 21—39 + Luuk. 22, 43—45 + Matt. 26, 40—27, 2.

Edasi harilik Vassiili Suure lit. järgnevate muudatus- tega: Keerubitelaulu, armulaulu ja Saagu meie suu

täis' asemel: Võta mind täna vastu Sinu püha Õhtu-
söömaaja osalisena . . .

,On kohus' asemel kaanoni 9. laulu irmos:

Tulge, ukslikud, ülendagem oma meeled.

Teenistusekord Jeesuse Kristuse kannatuste mälestuseks 12 evangeeliumi lugemisega Suure Neljapäeva õhtul või Suure Reede hommikul.

*Teenistuse algus sama, mis Suure Neljapäeva hommiku
teenistusel. Ka tropar sama. Tropari laulmise ajal viib
preester evangeeliumi aujärjelt analoogile, mis keset kiri-
kut, suitsutab evangeeliumi ümberringi, siis altarit ja kaju-
sid altari vaheseinal.*

Pärast laulmise lõppu väike ekteenia lõpphüüdega:

Sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu on valitsus,
riik, vägi ja au . . .

*(Väikesed ekteeniad korduvad evangeeliumide ees kuni
8-ni. Lõpphüüded võetakse hommikuteenistuse salajatest
palvetest.)*

Diakon: Palugem Issandat Jumalat, et Ta meid
kõlblikuks teeks püha evangeeliumi kuulma!

Lauljad: Issand, heida armu!

Diakon: Kuulgem väga meelega püha evangee-
liumi lugemist!

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga!

Preester: Johannese püha evangeeliumi lugemine.

Lauljad: Au olgu Sinu kannatustele, oh Issand!

Diakon: Pangem tähele!
Samuti iga evangeeliumi ees.

Preester: loeb 1. evangeeliumi Joh. 13, 31—18, 1.

Lauljad (pärast evang. lõppu): Au olgu Sinu pikameelele, oh Issand!

Antifonid (lauluraamatus): Toogem Kristusele oma puhtad meeled . . .

Oma jüngerid õhtusöömaajal toites . . .

2. evangeelium: Johann. 18, 1—28.

Antifoonid: Nõudkem vennalikku armastust . . .

Mis pahandust tegi Õnnistegija sulle, Juudas . . .

3. evang.: Matt. 26, 57—75.

Antifoonid: Need, kes alati olid maitsenud Su armuande . . .

Oh kuidas sündis see.

4. evang.: Johann. 18, 28—19, 16.

Antifoonid: Nõnda ütleb Issand juudarahvale . . .

Kui Sa, Jumal, Kaiva ette astusid . . .

5. evang.: Matt. 27, 3—32.

Antifoonid: Pisut sõnu ütles röövel ristil . . .

Täna ripub ristipuul See . . .

6. evang.: Mark. 15, 16—32.

Õndsuse salmid: Issand, mõtle meie peale, kui Sa oma . . .

Õndsad on vaimus vaesed . . . jne.

Diakon: Eellaul: Nad on Mu riided isekeskis jaganud ja Mu kuue pärast liisku heitnud.

Salm: Mu Jumal, mu Jumal, miks oled Sa mu maha jätnud?

7. evang.: Matt. 27, 33—54.

Loetakse 51. psalm: Jumal, ole mulle armuline . . .

Siin lõpetab diakon suitsutamised ja väikeste ekteeniate ütlemise.

8. evang.: Luuka 18, 32—49.

Kolmelaulune kaanon.

Ekspostellaari: Üheainsa tunni sees . . .

9. evang.: Johann. 19, 25—37.

Omaviisilised stihirad: Mu esisündinud poeg Iisrael . . .

Kõik Su püha ihu liikmed . . .

10. evang.: Mark.: 15, 43—47.

Lugeja: Au olgu Jumalale kõrges . . .

Palumisekteenia:

Toogem oma hommikupalved . . .

11. evang.: Johann. 19, 38—42.

Omaviisilised stihhiirad: Oh nurjatud ja ülekohtused inimesed . . .

Kohtumõistmise lõpp jõuab juba ligi . . .

12. evang.: Matt. 27, 62—67.

Lugeja: See on hea, et Issandat tänatakse (*tundider.*).

Püha Jumal . . . Meie Isa . . . *Tropar:* Sa peatsid meid käsuvande alt oma kalli verega, kui Sina risti külge naelutati ja odaga pisteti, ja andsid inimestele igavest elu, oh Lunastaja. Au olgu Sulle.

3-kordne ekteenia.

Lõppõnnistus: Kristus, meie tõeline Jumal, kes maailma lunastamise pärast kannatas sülitamist, peksmist, kõrvahoope, ristivalu ja surma, heitku armu . . .

Esimest tundi ei loeta.

Suure Reede õhtune teenistus.

Preester: Kiidetud olgu meie Jumal alati . . .

Lugeja: Aamen. Au Sulle, meie Jumal, au Sulle.

Edasi kõik lugemised nagu Suure Neljapäeva õhtuses teenistuses suure ekteenia lõpuni.

Lauljad: Issand ma hüüan (*1. lauluviisil*).

Stihhiirad (lauldakse või loet. lauluraamatu järele):

Kõik loodus muutus hirmust, kui ta nägi Sind,
oh Kristus, ristil rippuvat...

Dogmaatik: Täna näeme hirmsat ja imelist saladust...

Sissekäik evangeeliumiga.

Lauljad: Oh Jeesus Kristus...

Eellaul: Nad on Mu riided isekeskis jaganud ja
Mu kuue pärast...

Salm: Mu Jumal, mu Jumal, miks oled Sa Mu
maha jätnud?

Paremia prohvet Jeesaia raam. 52, 13—54, 1.

Diakon: Pangem tähele!

Luigeja: Eellaul: Mind pandi sügavasse hauda,
pimedusse ja surma kohta.

Salm: Issand, mu lunastuse Jumal, päeval ki-
sendan ma ja öösel olen ma Su ees.

Epistel: 1. Kor. 1, 18—22. Halleluuja...

Evang.: Matt. 27, 1—38. + Luuk. 23, 39—43 +
Matt. 27, 39—54. + Johann. 19, 13—37. + Matt.
27, 55—61.

3-kordne ekt.

Lugeja: Issand, aita meid sel õhtul pattudest hoiduda . . .

Palumisekteenia.

Salmstihhiirad: Kui Joosep Arimaatiast . . . Sind, kes ennast valgusega kui kuuega katad . . .

Loetakse või lauldakse: Issand, nüüd lased Sa oma sulase . . .

Lauljad: „Püha Jumal“ (*aeglasel ja kaunil viisil*).

*Sel ajal kannab preester Issanda matmiskuju altari-
välja põhjapoolsete uste kaudu, jääb seisma k-uste vahele
ja ütleb:*

Tarkus, seiskem vaga meelega!

Lauldakse troparid: Aus Joosep võttis . . . Ingel,
kes salvikandjatele . . .

*Laulmise ajal paigutab preester matmiskuju alusele, mis
selleks asetatud kesk kirikut. Siis jutlus.*

*(Maakirikutes, kus S. Laupäeval hommikuteenistust ei
peeta, kantakse matmiskuju pärast preestri hüüet „Tarkus,
seiskem vaga meelega“ ümber kiriku, kusjuures laul-
dakse kaunil viisil „Püha Jumal“. Pärast rongikäiku
asetatakse matmiskuju alusele ja lauldakse troparid: Aus
Joosep . . . Ingel, kes . . .).*

Diakon: Tarkus!

Lauljad: Õnnista!

Preester: Kiidetud olgu Kristus — meie Jumal
— alati . . .

Lauljad: Aamen. Kinnita, oh Jumal.

Preester: Oh kõigepüham Jumalasünnitaja, kaitse meid!

Lauljad: Kes ülem oled kui Keerubid...

Preester: Au Sulle, Kristus Jumal...

Lõppõnnistus: Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie, inimeste ja meie lunastamise pärast omal tahtel ihulikult kannatas hirmsat valu, elavaks-tegevat ristisurma ja vabatahtelist mahamatmist, heitku armu meie peale ja lunastagu meid...

Lauljad: Tulge kiitkem igavese mälestuse väärt Joosepit...

(Selle stihhiira laulmise ajal suudeldakse Issanda matmisekuju.)

Suure laupäeva hommikuteenistus.

Algus, kuni suure ekteenia lõpuni, nagu Suure Neljapäeva hommikuteenistusel. Pärast suurt ekteeniat:

Jumal on Issand ja Ta on meile ilmunud.

Troparid (lauluraam.): „Aus Joosep’, „Kui Sa alla läksid’ ja „Ingel, kes salvikandjatele’.

Jeesuse surmalaulud.

I jagu.

Kiidetud oled Sina, Issand . . . (*Vt. lauluraamat.*)

Väike ekteenia lõpphüüdega: Sest Sinu — Isa, Poja ja Pühavaimu nimi on kiidetud ja Su riik austatud nüüd . . .

II jagu.

On kohus kiita Sind, Eluandja . . .

Väike ekt. lõpphüüdega: Sest Sina, meie Jumal, kes istud keerubitest kantaval aujärjel, oled püha ja Sulle ning ühtlasi Sinu alguseta Isale ja kõigepühamale, heale ja elavakstegevale Vaimule anname meie au nüüd . . .

III jagu.

Kõigi sugupõlvede rahvad toovad laulu Su mahamatmisele . . .

Peale surmalaulu kohe: Kiidetud oled Sina, Issand . . . troparitega pühapäevahommikusest jumalateenistusest.

Väike ekteenia lõpphüüdega: Sest Sina, Kristus meie Jumal, oled Rahukuningas ja Sulle ning ühtlasi Su alguseta Isale ja pühale, heale ja elavakstegevale Vaimule anname meie au . . .

Loetakse 51. psalm: Jumal ole mulle . . .

Kaanon: Kes ennemuiste tagaajaja piinaja . . .

Pärast 9. laulu väike ekt. lõpphüüdega: Sest Sind kiidavad kõik taevaväed ja Sulle...

Diakon: Issand — meie Jumal — on püha.

Salm: Meie Jumal on üle kõigi rahvaste.

Kiitussalmidega laulud: Tulge vaatkem meie Elu...

Au olgu... nüüd, ikka... Kõige enam õnnistatud oled Sina...

Suur austamislaul. Püha Jumal...

(Rongikäik ümber kiriku matmiskujuga).

Tarkus! Seiskem vaga meelega! *(K-uste vahel.)*

Troparid: Aus Joosep... ja teised.

Eellaul: Tõuse üles, Issand, meile appi ja lunnasta meid oma nime pärast.

Salm: Jumal, meie oleme oma kõrvadega kuulnud, meie vanemad on meile jutustanud, mis tööd Sa oled teinud nende päevil.

Paremia: *Hesek. 37, 1—14:* Issanda käsi sai...

Eellaul: Tõuse üles, Issand mu Jumal, tõsta oma käsi üles ja ära unusta oma viletsaid!

Salm: Ma tahan Issandat kiita kõigest oma südamest.

Epistel: *1. Korint. 5, 6—8 + Galat. 3, 13—14:* Vennad, pisut...

Evang.: *Matt. 27, 62—66: Teisel päeval pärast...*

3-kordne ekt. ja palumisekt.

Lõppõnnistus: Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie, inimeste, ja meie lunastamise pärast omal tahtel ihulikult kannatas hirmsat valu, elavaks-tegevat ristisurma ja vabatahtelist mahamatmist, heitku armu...

Lauldakse: Tulge, kiitkem.. ja suudeldakse Issanda matmiskuju.

LÖPPÖNNISTUSED.

Liturgial ning õhtusel, hommikul ja muudel jumalateenustel.

I Issanda pühadel.

Issanda ümberlõikamise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast kaheksandal päeval End lihalikult ümber lõigata laskis . . .

Issanda ristimise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast end Jordani jões Joanneselt ristida laskis . . .

Issanda templisseviimise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast end Siimeoni kätel kanda laskis . . .

Issanda Jeruusalemma-minemise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast emaesli sälu seljas istus . . .

Sama püha õhtusel teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast omal tahtel kannatama tuleb...

Suurel Neljapäeval.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes oma suurimast armust ülihead alanduseeskujuna näitas, kui Ta oma jüngrite jalad pesi ja meie pärast end ristisurmani ja matmiseni alandas...

Suure Reede hommikul teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes maailma lunastamise pärast kannatas sülitamist, peksmist, kõrvahoopet, ristivalu ja -surma...

Suure Reede õhtusel ja Suure Laupäeva hommikul teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie inimeste ja meie lunastamise pärast omal tahtel lihalikult kannatas hirmsat valu, elavakstegevat ristisurma ja vabatahtelist mahamatmist...

Paasapühäl ja Paasapüha nädalal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes on surnuist üles tõusnud, surmaga surma maha tallanud ja neile, kes hauas olid, elu kinkinud...

Kristuse Taevaminemise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes au sees läks meie juurest üles taevasse ja istus Jumal-Isa paremale käele . . .

Pühavaimu mahatulemise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes tulekeelte kujul läkitas taevast Pühavaimu oma pühadele jüngritele ja apostlitele . . .

Sama püha õhtusel teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes tuli Isa Jumalikust sülest maa peale, võttis Enesele meie loomuse ja tegi selle jumalikuks, läks jälle taevasse ja istus Jumal-Isa paremale käele, läkitas oma jüngritele ja apostlitele jumalikku, püha, Enesega üheloomulist, samavägevat, aulist ja igavest Vaimu ja valgustas selle läbi neid ja nende läbi maailma, halastagu meie peale oma kõigepuhutama, laitmata ja püha Ema, pühade, kuulsate, ülikiidetud jumalasõnakuulutajate ja Pühavaimust valgustatud apostlite ja kõigi pühade palvete pärast ja lunastagu meid, kui hea ja inimese-armastaja.

Issanda-Muutmise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes Tabori mäel suure auga End muutis oma jüngrite ja apostlite ees . . .

Kristuse-Sündimise pühal.

Kristus, meie tõeline Jumal, kes meie lunastamise pärast sündis ja sõimes puhkas . . .

II. Jumalasünnitaja pühadel.

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema ja kõigi pühade palvete pärast ning lunastagu meid, kui hea ja inimesearmastaja.

III. Pühade inimeste pühadel.

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, püha apostli, või piiskopi, või märtri N.N. ja kõigi pühade palvete pärast . . .

IV. Nädalapäevadel.

Laupäeva õhtusel teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja

ülikiidetud apostlite, püha N. (kelle mälestusepäev), püha N. (kelle nimele ehitatud kirik), pühade ja õiglaste Issanda esivanemate Joakimi ja Anna ning kõigi pühade palvete pärast ja lunastagu meid, kui hea ja inimesearmastaja.

Pühapäeva hommikul teenistusel.

(Ka laupäevasel koguöisel teen.:)

Surnuist-ülestõusnud Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite (*edasi, nagu ülemal seisab*).

Liturgial sama lõppõnnistus selle püha mehe nimetamisega, kelle liturgiat peetakse: Johannese Kuldsuu või Vassiili Suure nimetamisega.

Pühapäeva õhtusel ja esmaspäeva hommikul teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, halastagu meie peale oma kõigepuhtama Ema palvetel, ausate, ilmihuta taevavägede eestkostmisel, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, N.N. (kiriku ja päeva pühakute), pühade ja õiglaste Issanda esivanemate Joakimi ja Anna ja kõigi pühade palvete pärast ning lunastagu meid, sest Tema on hea ja inimesearmastaja.

**Esmaspäeva õhtusel ja teisipäeva hommikul
teenistusel.**

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, ausa ja kuulsa prohveti Eelkäija ja Ristija Johannese, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite jne.

**Teisipäeva õhtusel ja kolmapäeva hommikul
teenistusel.**

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema palvetel, kalli ja elavakstegeva risti väel, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite . . . jne.

**Kolmapäeva õhtusel ja neljapäeva hommikul
teenistusel.**

Kristus, meie tõeline Jumal heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, meie püha isa ülempiiskop Nikolai, Liikiamaa Miira linna imetegija . . .

**Neljapäeva õhtusel ja reede hommikul
teenistusel.**

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema palvetel, kalli ja elavakstegeva risti väel, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite . . .

Reede õhtusel ja laupäeva hommikul teenistusel.

Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu meie peale oma kõigepuhtama Ema, pühade, kuulsate ja ülikiidetud apostlite, pühade, kuulsate ja austasti võidelnud martrite, meie vagade ja jumalakatlikkude isade N. N. (kiriku- ja päevapühakute), pühade ja õiglaste Issanda esivanemate Joakimi ja Anna ja kõigi pühade palvete pärast ning lunastagu meid, kui hea ja inimesearmastaja.

Nädalapäevade liturgial on sama lõppõnnistus, mis nende päevade õhtusel ja hommikul teenistusel; ainult lisatakse juure selle kirikuisa nimi, kelle liturgiat peetakse: ... Meie püha isa Konstantinoopoli linna ülempiiskopi Johannes Kuldsuu ... või Keisarea linna ülempiiskopi Vassiili Suure ...

Pärastõhtuse ja keskõise jumalateenistuse ning tundide lühendatud lõppõnnistus:

Kristus, meie tõeline Jumal halastagu meie peale oma kõigepuhtama Ema, meie vagade ja jumalakatlikkude isade ja kõigi pühade palvete pärast ja lunastagu meid, kui hea ja inimesearmastaja.

Pühapäevase keskõise teenistuse ja tundide lõppõnnistuse algus: Surnuist-ülestatõusnud Kristus, meie tõeline Jumal ...

Austuslaulud.

Kristuse Sündimise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, kes täna meie pärast ihulikult sündisid abielutundmata ja kõigepuhtamast Neitsist Mariast.

Issanda Templisseviimise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja austame Sinu kõigepuhtamat Ema, kes Sind täna seaduse järele Issanda templisse tõi.

Issanda Ristimise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, kes täna meie pärast End Johannesest Jordani vees ihulikult ristida lasksid.

Issanda-Muutmise¹ pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja austame Sinu kõigepuhtama ihu üliausat muutumist.

Issanda Jeruusalemmaminemise ehk Palmipuude pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja hüüame Sulle: „Hosianna kõrgel: Kiidetud olgu see, kes tuleb Issanda nimel.“

Issanda taevaminemise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja austame Sinu kõigepuhtama ihuga jumalikku taevaminemist.

Pühavaimu Mahatulemise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja austame Sinu kõigepühamat Vaimu, keda Sa Isalt saatsid oma jumalikkudele jüngritele.

Issanda Risti üleandmise pühal: Meie kiidame Sind, eluandja Kristus, ja austame Su püha risti, millega Sa meid päätsid vaenlase orjusest.

Neitsi Maria sündimise pühal: Meie kiidame Sind, kõigepüham Neitsi, ja austame Sinu pühi vanemaid ja laulame kiites Sinu üliausat sündimist.

Neitsi Maria Templisseviimise pühal: Meie kiidame Sind, kõigepuhtam Neitsi, Sa Jumalalt valitud tütarlaps, ja austame Sinu minemist Issanda templisse.

Neitsi Maria kuulutamise pühal: Meie laulame Sulle, puhas, peaingli sõnu: „Ole rõõmus, kes armu oled saanud! Issand olgu Sinuga!“

Neitsi Maria Uinumise pühal: Meie kiidame Sind, Kristuse — meie Jumala laitmata Ema, ja austame Sinu üliausat uinumist.

Ristija Johannese Sündimise pühal: Meie kiidame Sind, Lunastaja eelkäija Johannes, ja austame su üliausat sündimist sigimata emast.

Apostlite Peetruse ja Pauluse mälestuspäeval:

Meie kiidame teid, Kristuse apostlid, kes oma õpetusega valgustasite kogu maailma ja juhatasite Kristuse juure kõik maailmaotsad.

Apostli mälestusepäeval: Meie kiidame Sind, Kristuse apostel N, ja austame Sinu viletsusi ja vaeva, mida Sa nägid Kristuse ärmuõpetust kuulutades.

Piiskopi mälestusepäeval: Meie kiidame Sind, püha isa piiskop N, ja austame Sinu püha mälestust, sest Sina palud meie eest Kristust meie Jumalat.

Martri mälestusepäeval: Meie kiidame Sind, püha kannataja N, ja austame Sinu auväärseid kannatamisi, mis Sa Kristuse auks kannatasid.

EELLAULUD (prokiimenid). HOMMIKUSEL JUMALATEENISTUSEL.

1. Pühapäevadel.

1. lauluviis.

Eellaul: „Nüüd tõusen Ma üles,“ ütleb Issand, „Sean Enda Lunastajaks ja ei kahetse seda mitte.“
(Ps. 12, 6.)

Salm: Issanda kõned on puhtad kõned. (Ps. 12, 7.)

2. lauluviis.

Eellaul: Issand mu Jumal, tõuse üles oma töötuse järele, mis Sa töotasid, ja kõik rahvas koguneb Su ümber. (Ps. 7; 7, 8.)

Salm: Issand mu Jumal, Sinu juure kipun ma; päästa mind. (Ps. 7, 2.)

3. lauluviis.

Eellaul: Ütelge paganate seas: Issand on kuningaks saanud! Tema on maailma kinnitanud, et ta ei kõigu. (Ps. 96, 10.)

Salm: Laulge Issandale uut laulu; laulge Issandale kõik maailm. (Ps. 96, 1.)

4. Lauluviis.

Eellaul: Issand, tõuse meile appi ja lunasta meid oma armu pärast. (Ps. 44, 27.)

Salm: Jumal, meie oleme oma kõrvadega kuulnud, meie vanemad on meile jutustanud, mis tööd Sa oled teinud nende päevil. (Ps. 44, 2.)

5. lauluviis.

Eellaul: Tõuse üles, Issand mu Jumal, tõsta oma käsi üles, sest Sina valitsesid igavesti. (Ps. 10, 12.)

Salm: Ma kiidan Issandat kõigest oma südamest. (Ps. 9, 2.)

6. lauluviis.

Eellaul: Issand, ilmuta oma väge ja tule meid päästma (*Ps. 80, 3*).

Salm: Kuule meid, Israeli karjane, kes Joosepit juhataid kui lambaid. (*Ps. 80, 2*)

7. lauluviis.

Eellaul: Tõuse üles, Issand mu Jumal, tõsta oma käsi üles ja ära unusta oma viletsaid. (*Ps. 80, 3*).

Salm: Ma kiidan Issandat kõigest oma südamest ja jutustan kõigist Ta imetegudest. (*Ps. 9, 2*)

8. lauluviis.

Eellaul: Issand on Kuningas igavesti, Sinu Jumal, Siion, jääb põlvest põlveni. (*Ps. 146, 10*).

Salm: Mu hing, kiida Issandat. Ma tahan Issandat kiita, kuni elan. (*Ps. 146; 1, 2*)

II. Liikumata pühadel.

Jaauarikuu 1. päeval.

Eellaul: Mu suu räägib tarkust ja mu südame mõtted mõistust. (*Ps. 49, 4*)

Salm: Kuulge seda, kõik rahvas; pange tähele kõik, kes maa peal elate! (*Ps. 49, 2*)

Jaauarikuu 6. päeval.

Eellaul: Meri nägi ja põgenes; Jordan pöördus tagasi (*Ps. 114, 5.*)

Salm: Mis sul oli meri, et sa põgenesid? Sina, Jordan, et sa pöördusid tagasi? (*Ps. 114, 5.*)

Veebruarikuu 2. päeval.

Eellaul: Ma tuletan Su nime meeles iga põlve rahva seas (*Ps. 45, 18.*)

Salm: Mu südamest hoovab välja häid sõnu.
(*Ps. 45, 2.*)

Märtsikuu 25. päeval.

Eellaul: Kuulutage päevast päeva meie Jumala õnnistust. (*Ps. 96, 2.*)

Salm: Laulge Issandale uut laulu; laulge Issandale, kõik maailm. (*Ps. 96, 1.*)

Juunikuu 24. päeval.

Eellaul: Ja sind, lapsuke, peab hüütama Kõige-kõrgema prohvetiks. (*Luuk. 1, 76.*)

Salm: Kiidetud olgu Issand, Israeli Jumal, et Ta on külastanud oma rahvast ja valmistanud temale lunastuse. (*Luuk. 1, 68.*)

Juunikuu 29. päeval.

Eellaul: Nende hääl ulatub üle kogu maa ja nende sõnad maailma otsani. (Ps. 19, 5.)

Salm: Taevad jutustavad Jumala aust ja taeva-laotus kuulutab tema kätetööd. (Ps. 19, 2.)

Augustikuu 6. päeval.

Eellaul: Taabori ja Hermoni mäed laulavad rõõmsasti Su nimel. (Ps. 89, 13.)

Salm: Sinu on taevas ja Sinu on ka maa.
(Ps. 89, 12.)

Augustikuu 15. päeval.

Eellaul: Ma tuletan Su nime meele iga põlve rahva seas. (Ps. 45, 18.)

Salm: Mu südamest hoovab välja häid sõnu.
(Ps. 45, 2.)

Augustikuu 29. päeval.

Eellaul: Kallis on Issanda meelest tema vagade surm. (Ps. 116, 15.)

Salm: Millega pean ma Issandale tasuma kõigi Ta heategude eest mu vastu? (Ps. 116, 12.)

Septembrikuu 8. päeval.

Eellaul ja salm samad, mis 15. augustil.

Septembrikuu 14. päeval.

Eellaul: Kõik maailmaotsad nägid meie Jumala õnnistust. (*Ps. 98, 3.*)

Salm: Laulge Issandale uut laulu, sest Tema on imet teinud. (*Ps. 98, 1.*)

Novembrikuu 21. päeval.

Eellaul: Kuule, tütar, vaata ja pööra oma kõrv.
(*Ps. 45, 11.*)

Salm: Mu südamest hoovab välja häid sõnu.
(*Ps. 45, 2.*)

Detsembrikuu 6. päeval.

Eellaul ja salm samad, mis 29. augustil.

Detsembrikuu 25. päeval.

Eellaul: Igavesest ajast sünnitasin Ma Sind oma ihust, Issand on vandunud ja ei kahetse seda mitte. (*Ps. 110, 4.*)

Salm: Issand ütles mu Issandale: Istu mu paremale käele, kuni ma panen Su vaenlased Su jalgealuseks järjeks. (*Ps. 110, 1.*)

III. Liikuvatel pühadel.

Palmipuude pühal:

Eellaul: Väetimate ja imevate laste suust oled Sa Enesele kiitust valmistanud. (*Ps. 8, 3.*)

Salm: Issand meie Jumal, kui auline on Sinu nimi kogu maailmas! (*Ps. 8, 2.*)

Suurel Laupäeval:

Eellaul: Tõuse üles, Issand, tõsta oma käsi üles ja ära unusta oma viletsaid. (*Ps. 10, 12.*)

Salm: Ma kiidan Issandat kõigest oma südamest, ma jutustan kõigest Ta imetegudest. (*Ps. 9, 2.*)

Äp. Tooma pühapäeval:

Eellaul: Austa, Jeruusalem, Issandat; Siion, kiida oma Jumalat! (*Ps. 147, 12.*)

Salm: Sest Tema on kindlaks teinud su värvate riivid, õnnistanud su lapsi sinu sees. (*Ps. 147, 13.*)

Salvikandjate naiste pühapäeval.

Eellaul: Issand mu Jumal, tõuse üles oma tõotuse järele, mis Sa tõotasid, ja kõik rahvas koguneb su ümber. (*Ps. 7, 7, 8.*)

Salm: Issand mu Jumal, Sinu peale ma lootsin, hoia mind kõigi mu tagakiusajate eest ja päästa mind. (Ps. 7, 2.)

Halvatu inimese pühapäeval.

Eellaul ja salm samad, mis pühapäeva 3. viisil.

Saamaria naise pühapäeval.

Eellaul ja salm samad, mis pühapäeva 4. viisil.

Pimeda pühapäeval.

Eellaul ja salm samad, mis pühapäeva 5. viisil.

Taevasseminemise pühal.

Eellaul: Jumal läks üles rõõmuhõiskamisel, Issand pasunahäälel. (Ps. 47, 6.)

Salm: Laksutage käsi, kõik rahvad, hõisake Jumalale rõõmuhäälega. (Ps. 47, 2.)

Pühade isade pühapäeval.

Eellaul ja salm samad, mis pühapäeva 6. viisil.

Nelipühil.

Eellaul: Sinu hea Vaim juhatagu mind tasasele tee. (Ps. 143, 10.)

Salm: Issand, kuule mu palvet; pane tähele mu härrast ohkamist. (Ps. 143, 1.)

Kõikide pühade pühapäeval.

Eellaul ja salm samad, mis pühapäeva 8. viisil.

IV. Üldeellaulud.

Jumalasünnitaja pühadel.

Eellaul: Ma tuletan Su nime meele iga põlve rahva seas. *(Ps. 45, 18.)*

Salm: Minu südamest hoovab välja häid sõnu.
(Ps. 45, 2.)

Inglite mälestuspäeval.

Eellaul: Tema teeb vaimud Enese ingliteks, tuleleegid Enese teenriteks. *(Ps. 104, 4.)*

Salm: Kiida, mu hing, Issandat! Issand, mu Jumal, Sina oled väga suur! *(Ps. 104, 1.)*

Prohveti mälestuspäeval:

Eellaul: Sina oled preester igavesti Melkiseedeki viisi järele. *(Ps. 110, 4.)*

Salm: Issand ütles minu Issandale: Istu Mu paremale käele, kuni Ma panen Su vaenlased Su jalgealuseks järjeks. *(Ps. 110, 1.)*

Apostlite mälestuspäevadel.

Eellaul: Nende hää l ulatub üle kogu maa ja nende sõnad maailma otsani. (Ps. 19, 5.)

Salm: Taevad jutustavad Jumala aust ja taeva-laotus kuulutab tema kätetööd. (Ps. 19, 2.)

Ühe piiskopi mälestuspäeval.

Eellaul: Minu suu räägib tarkust ja mu südame-mõtted mõistust. (Ps. 49, 1.)

Salm: Kuulge seda kõik rahvas, pange tähele kõik, kes maa peale elate! (Ps. 49, 2.)

Mitme piiskopi mälestuspäeval.

Eellaul: Kallis on Issanda meelest tema vagade surm. (Ps. 116, 15.)

Salm: Millega pean ma Issandale tasuma kõigi Ta heategude eest mu vastu? (Ps. 116, 12.)

Vagade inimeste mälestuspäeval.

Eellaul ja salm samad, mis mitme piiskopi mälestus-päeval

Ühe martri mälestuspäeval.

Eellaul: Õige rõõmustub Issandas ja loodab tema peale. (Ps. 64, 11.)

Salm: Kuule, Jumal, mu kaebehäält. (*Ps. 64, 2.*)

Mitme martri mälestuspäeval.

Eellaul: Pühade seas, kes siin maa peal on, ilmutab Issand oma tahtmist. (*Ps. 16, 3.*)

Salm: Ma pean Issandat alati oma silme ees; et Tema mu paremal pool on, ei kõigu ma mitte. (*Ps. 16, 8.*)

Munk-martrite mälestuspäeval.

Eellaul: Vagad rõõmustuvad au sees ja hõiskavad oma asemel. (*L. 149, 5.*)

Salm: Laulge Issandale uut laulu ja Tema kiitust vagade koguduses. (*Ps. 149, 1.*)

Mitme preester-martri mälestuspäeval.

Eellaul ja salm samad, mis mitme piiskopi mälestuspäeval.

Munk-martrite mälestuspäeval.

Eellaul: Vagad rõõmustuvad au sees ja hõiskavad om asemel. (*L. 149, 5.*)

Salm: Laulge Issandale uut laulu, sest Tema on imet teinud. (*L. 98, 1.*)

Naismartrite ja vagade naiste mälestuspäeval.

Eellaul: Sina, Iisraeli Jumal, oled imeline oma vagade sees. (*Ps. 68, 36.*)

Salm: Kiitke Jumalat kogudustes, kiitke Issandat Iisraeli allikatelt. (*Ps. 68, 27.*)

Kasupüüdmata meeste mälestuspäeval.

Eellaul ja salm samad, mis mitme martri mälestuspäeval.

Surnute mälestuspäeval.

Eellaul: Nende hinged pärivad head eluase-med. (*Ps. 25, 13.*)

Salm: Issand, Sinu poole tõstan ma oma hinge; Mu Jumal, Sinu peale loodan ma. Ära lase mind häbisse sattuda! (*Ps. 25; 1, 2.*)

Palveteenistus Issandale Jeesusele Kristusele, Jumalasünnitajale ja pühadele inimestele.

Algussõnad: Kiidetud olgu ...

Taevane Kuningas.

Jumal on Issand ... *Tropar.*

Vastamissalmid:

Issandale: Au Sulle, meie Jumal, au Sulle!

Jumalasünnitajale: Kõigepüham Jumalasünnitaja, kaitse meid!

Pühale inimesele: Püha N., palu Jumalat meie eest...

Au olgu... nüüd ikka...

Vastamissalmide lõpplaulud:

Issandale: Üliarmuline, päästa oma sulased hädadest, sest meie tõttame hoolega Sinu — meie armulise Lunastaja ja kõikide Valitseja — Issanda Jeesuse juure.

Jumalasünnitajale: Jumalasünnitaja, päästa oma sulased hädadest, sest peale Jumala tõttame meie kõik Sinu kui tugeva müüri ja eestpaluja juure.

Ülikiidetud Jumalasünnitaja, vaata armuga minu ihuliku nõtruse peale ja paranda mu hinge haigus.

Pühale inimesele: Püha N., palu Jumalat meie eest, sest meie tõttame hoolega sinu — kiire abi-mehe ja meie hingede eestpaluja juure.

Eellaul. Evangeelium.

Vastamissalmid.

On kohus tõesti õndsaks kiita...

Lühendatud kolmekordne ekteenia.

Halasta meie peale, Jumal, oma suurest heldusest, meie palume Sind, kuule meid ja halasta!

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Meie palume veel Jumala sulastele ja ümmardajatele N. N. armu, elu, rahu, tervist, lunastust, armulikku külastamist, pattude andestamist ja mahakustutamist.

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Meie palume veel siin palvetajate ja kogu ristirahva eest.

Lauljad: Issand, heida armu! (3 korda).

Preester: Kuule meid, Jumal, meie Lunastaja — Sina kõigi maailmaotsade ja kaugete mereäärsete lootus, ole armuline, Issand, ole armuline meile patustele ja halasta meie peale, sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja Jumal. Sinule — Isale, Pojale ja Pühavaimule — anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Preester *loeb vastava palve.*

Meie Isa . . . Lõppõnnistus.

PALVETUND.

Algussõnad.

Taevane Kuningas . . . või mõni muu üldlaul.

Suur ekteenia või mõni kohane palve.

Koorilaul või üldrahvalaul.

Pühakirja lugemine.

Jutlus.

Koorilaul või üldlaul.

Pikem palve (näit. Vassiili Suure liturgiast või Nelipühi õhtuteenistusest).

Meie Isa . . . (lugeda või laulda).

Üldlaul.

Lõppõnnistus.

Lõpulaul: „Lunasta, oh Issand“ . . . või mõni muu päeva- või sündmusekohase sisuga laul.

SISUKORD:

	Lk.
Harilik palvete algus ja usutunnistus	3—6
Koguõine teenistus (koos hommikuteen. ja esimese tunniga)	7—46
Õhtune jumalateenistus (eraldi)	47—49
Hommikune teenistus (eraldi)	50—51
Koguõine teen. Issanda sündimise ja ristimise pühadel	52—58
Liturgia (J. Kuldsuu ja Vass. S.)	59—147
Tänapalved pär. jumalaarmu vastuv.	148—152
Palved pär. 3-kordset ekt. Kristuse püh. Ristiülend. ja S. paastus	153—157
Ennepühitsetud andide lit.	158—176
S. Neljapäeva teenstuste kord	177—185
S. Reede õhtuse teenstuse kord	185—188
S. Laupäeva homm. teenist. kord	188—191
Lõppõnnistused	192—198
Austuslaulud	199—201
Eellaulud (prokiimenid)	201—212
Palveteenistuse kord	212—214
Palvetund	215

Enne raamatu tarvitamist palutakse ära parandada järgnevad trükivead:

Lk.	rida	trükitud	peab olema
26	7. ülalt	Jumlaasünnitaja	Jumalasünnitaja
30	10. alt	puhasta	puhata
91	2. ülalt		Tarkus! <i>paigutada eri ritta</i>
105	7. alt	lagenuid	langenuid
118	1. alt	prohtetite	prohvetile
151	6. alt	armuline	armulise
158	6. ül. ja 6. alt	proksomiidia	proskomiidia
159	5. alt	76	74
166	8. ülalt	trio: Samuti	trio <i>samuti</i> :
178	3. ülalt	kaoni	kaanoni
178	5. ülalt	kiitussalmidega	kiitussalmidega laulud
185	8. ülalt	Sina	Sind
186	5. alt	1, 18—22	1, 18 — 2, 2
187	7. ülalt	sulase ...	sulase ... Püha Jumal ... Meie Isa ...
211	3. alt	om	oma
216	7. ja 8. alt	teenstuse	teenistuse

569/582

2.50

2.3.5

274.905

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00109467 7